

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINA DEVAM
EDEN 48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN SORUMLULUK
DAVRANIŞLARINA EBEVEYNLER ARASI UYUMUN
ETKİSİNİN İNCELENMESİ

ONUR BÜLBÜL

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Öğr. Üyesi Asude Baladan DAĞAL

İSTANBUL, 2021

ONUR BÜLBÜL

ETKİSİNİN İNCELENMESİ

İSTANBUL, 2021

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINA DEVAM EDEN 48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN SORUMLULUK DAVRANIŞLARINA EBEVEYNLER ARASI UYUMUN

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINA DEVAM
EDEN 48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN SORUMLULUK
DAVRANIŞLARINA EBEVEYNLER ARASI UYUMUN
ETKİSİNİN İNCELENMESİ

ONUR BÜLBÜL
174004018

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Öğr. Üyesi Asude Baladan DAĞAL

İSTANBUL, 2021

ONUR BÜLBÜL

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINA DEVAM EDEN 48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN SORUMLULUK DAVRANIŞLARINA EBEVEYNLER ARASI
UYUMUN ETKİSİNİN İNCELENMESİ

İSTANBUL, 2021

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Onur BÜLBÜL

Öğrenci No

174004018

Anabilim/Bilim Dalı : Çocuk Gelişimi ve Eğitimi

Tez Savunma Tarihi : 14/01/2021

Danışman : Doç.Dr.Asude BALABAN DAĞAL

Tez Savunma Saat : 13:00

Tez Konusu : Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 48-72

Aylık Çocukların Sorumluluk Davranışlarına Ebeveynler Arası Uyumun
Etkisinin İncelenmesi

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin

28.Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda

adayın tezinin **kabulü** 'ne

OYBİRLİĞİ /~~OYÇOKLUĞU~~YLA karar verilmiştir.

ÖZET

Araştırmanın temel amacı okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sorumlu davranışları ile ebeveynlerinin evlilik uyumları arasındaki ilişki düzeyini açıklamaktır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Avrupa Yakası Fatih, Şişli, Eyüpsultan, Bağcılar, Bakırköy ilçelerinde bulunan MEB’e bağlı on özel ve on devlet okulundaki çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmaya 299 ebeveyn dahil edilmiştir ve araştırmanın genel örneklemini evli bireyler oluşturmaktadır.

Araştırma ilişkisel tarama yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada demografik verileri toplamak için “Kişisel Bilgi Formu”, ebeveynlerin evlilik uyumlarını ölçmek amacıyla “Evlilik Uyum Ölçeği” kullanılmıştır. Çocukların sorumlu davranışlarını ölçmek amacıyla “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorumluluk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler istatistiksel paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Verilerin analizinde, Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA), Bağımsız Örneklem T Testi, Pearson Korelasyon Analizi ve Kruskal Wallis Testi Kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda; ebeveynlerin yaşı, cinsiyeti, evlilik süresi, babanın çalışma durumu, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, ailede başka çocuğun bulunma durumu, çocuğun teknolojik araçlarla vakit geçirme sıklığı, evde evcil hayvan bulunma durumu, ebeveynlerin sahip olduğunu düşündüğü ebeveyn tutumu, ebeveynlerin çocuğuyla olan ilişkilerini nasıl değerlendirdiği değişkenlerine göre çocukların sahip olduğu sorumluluk davranışları alt boyut puanları arasında anlamlı farklılaşma bulunduğu gözlemlenmiştir. Buna ek olarak, ebeveynlerin evlilik uyum puanları ile çocukların sorumluluk davranışları alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, sorumluluk, evlilik uyumu.

ABSTRACT

THE LEVEL OF RELATIONSHIP BETWEEN RESPONSIBLE BEHAVIORS OF 48-72 MONTH-OLD CHILDREN ATTENDING PRESCHOOL EDUCATION AND THEIR PARENTS' MARITAL ADJUSTMENT

The main purpose of the study is to explain the level of relationship between responsible behaviors of 48-72 month-old children attending preschool education and their parents' marital adjustment. The working group of the study consists of the parents of children attending 20 different pre-school education, ten private and ten public schools affiliated to the Ministry of National Education in Fatih, Şişli, Eyüp, Bağcılar and Bakırköy districts of Istanbul in the 2019-2020 academic year. 299 parents were included in the study and the general sample of the study was married individuals.

The research was conducted using the relational screening method. In the study, "Personal Information Form" was used to collect demographic data and "Marriage Adjustment Scale" was used to measure the marital adjustment of parents. In order to measure the responsible behaviors of the children, the "Scale of Assessment of Responsibility Behaviors of Preschool Children" was used. The data obtained within the scope of the research were analyzed through the SPSS 24.0 program. One-Way Analysis of Variance (ANOVA), Independent Sample T Test, Pearson Correlation Analysis and Kruskal Wallis Test were used in the analysis of the data.

As a result of the research; parents' age, gender, duration of marriage, father's employment status, child's age, child's gender, presence of another child in the family, frequency of the child spending time with technological tools, having a pet at home, parental attitude that parents think they have, how parents evaluate their relationship with their child. It was observed that there was a significant difference between the responsibility behaviors sub-dimension scores of the children according to the variables. In addition, a significant difference was found between the marital adjustment scores of the parents and the children's responsibility behavior sub-dimension scores.

Keywords: Preschool education, responsibility, marital adjustment.

ÖNSÖZ

Araştırma dönemim boyunca akademik bilgi ve desteğini esirgemeyen değerli hocam Doç.Dr. Asude BALABAN DAĞAL'a sonsuz teşekkürler.

Sevgili tez jüri üyelerim Prof. Dr. Servet BAL ve Dr. Öğr. Üyesi Esin DİBEK'e çalışmama sundukları katkılarından dolayı sonsuz teşekkürler.

Sürecimi en başından beri titizlikle takip eden, benden desteğini bir an olsun esirgemeyen, tez sürecim boyunca tüm kahrımı çeken değerli eşim Nurullah BÜLBÜL'e sonsuz teşekkürler...

Beni ben yapan sahip olduğum tüm değerlerin mimarı olan canım annem Pervin YILMAZ, canım babam Ali Rıza YILMAZ ve canım ablalarım sonsuz teşekkürler...

Benden desteğini esirgemeyen değerli babam Adem BÜLBÜL'e değerli annem Şenay BÜLBÜL'e ve kardeşlerime sonsuz teşekkürler...

Yüksek lisans sürecim boyunca tüm çalışmalarımı beraber yürüttüğüm, eksiklerimi tamamlayan, hem iş hem okul hem vapur arkadaşım canım Betüş'üme sonsuz teşekkürler...

Onur BÜLBÜL

BEYAN

Bu çalışmanın, kendi tez çalışmam olduğunu, tezde kullanılan bilgileri etik kurallar içinde elde ettiğimi, daha önce üretilmiş olan ve yararlandığım bütün bilgi, fikir ve yorumları akademik kurallar içinde kullandığımı ve kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

ONUR BÜLBÜL

KISALTMALAR

C.	: Cilt
EUÖ	:Evlilikte Uyum Ölçeği
N	:Frekans/toplam sayı
vd.	:ve diğerleri
s.	:sayfa
S.	:Sayı
SPSS	:Statistical Package for the Social Sciences
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	:ve bunun gibi
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	vii
Tablolar Listesi	ix
1.GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	3
1.3.Araştırmanın Önemi.....	7
1.4.Sayıtlar ve Sınırlılıklar	8
1.5.Tanımlar	8
2.KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR	9
2.1. Evlilik ve Evlilik Biçimleri	9
2.2.Evlilik ile İlgili Kuramlar	12
2.2.1.Psikodinamik Kuram	12
2.2.2.Bilişsel Davranışçı Kuram.....	13
2.2.3.Sembolik Yaşantısal Aile Kuramı	13
2.2.4.Bağlanma Kuramı.....	13
2.2.5.Yapısal Aile Kuramı	13
2.2.6.Stratejik Aile Terapileri Kuramı.....	14
2.2.7.Sosyal Çatışma Kuramı.....	14
2.2.8.Feminist Aile Kuramı	14
2.3.Evlilik Uyumu	14
2.3.1.Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler	16
2.3.1.1.Bireysel Faktörler	16
2.3.1.2.Çiftlerin Sahip Olduğu Özellikler	17
2.3.1.3.Çevresel Faktörler	17
2.4.Sorumluluk	17
2.5.Sorumluluk Türleri.....	21
2.5.1.Yasal Sorumluluk	22
2.5.2.Sosyal Sorumluluk	22
2.5.3.Akademik Sorumluluk	22
2.5.4.Dini Sorumluluk.....	22
2.5.5.Kişisel Sorumluluk.....	22
2.5.6.Ortak Sorumluluk.....	23
2.5.7.Ulusal Sorumluluk	23
2.5.8.Evrensel Sorumluluk	23
2.6. Sorumluluk Eğitime Dair Modeller	24
2.6.1.Özerk Öğrenen Modeli.....	24
2.6.2.Renzulli Modeli	24
2.6.3.Başarı Modeli	24
2.6.4.Aktif Öğrenme Modeli.....	24
2.6.5.Sorumluluğu Geliştirmeye Dair Disiplin Modeli	24
2.6.6.Duke ve Jones'in Yaklaşımları	25
2.7.İlgili Çalışmalar.....	25
2.7.1.Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	25
2.7.1.1.Sorumluluk İle İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	25
2.7.1.2.Evlilik Uyumu İle İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar.....	26
2.7.2.Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar.....	28
2.7.2.1.Sorumluluk İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar.....	28
2.7.2.2.Evlilik Uyumu İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar	31
3.GEREÇ ve YÖNTEM	34

3.1.Araştırmanın Modeli	34
3.2.Evren ve Örneklem	35
3.4.Verı Toplama Araçları	39
3.4.1.Kişisel Bilgi Formu	40
3.4.2. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorumluluk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği	40
3.4.3.Evlilik Uyum Ölçeği.....	41
3.5.Verilerin Toplanması.....	42
3.6.Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	42
4.BULGULAR.....	43
4.1. Normallik Testleri ile İlgili Bulgular.....	43
4.2.Değişkenler Arası Korelasyonlar	47
4.3.İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	53
4.4. Üçüncü alt amaca ilişkin bulgular.....	103
5.TARTIŞMA	114
5.1. Çocukların Sahip Olduğu Sorumluluk Davranışları İle Ebeveynlerin Evlilik Uyumları Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması.....	114
5.3.Ebeveynlerin Evlilik Uyumları İle Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması.....	121
6.SONUÇ ve ÖNERİLER	123
7.KAYNAKÇA.....	125
8.EKLER.....	140
8.1.EK-1.Kişisel Bilgi Formu	140
8.2.EK-2.Evlilikte Uyum Ölçeği(EUÖ)	142
8.3.EK-3.Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorumluluk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği	144
8.4.EK-4.Etik Kurulu Onayı.....	146
8.5.EK-5.Evlilik Uyum Ölçeği Kullanım İzni.....	147
8.6.EK-6.Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorumluluk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği Kullanım İzni	148
9.ÖZGEÇMİŞ	149

Tablolar Listesi

Tablo 1 Sosyal Bilimler Araştırmalarında Örneklem Büyüklükleri Belirleme	35
Tablo 2.Çalışmaya katılan ebeveynlerin cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre dağılımı; 36	
Tablo 3.Çalışmaya katılan ebeveynlerin meslek ve eğitim durumu değişkenlerine göre dağılımları.....	36
Tablo 4.Çocuğa ait özelliklerin dağılımları	37
Tablo 5.Aile Özellikleri Dağılımları.....	38
Tablo 6.Evcil Hayvan Bulunma Durumu Dağılımları.....	38
Tablo 7.Algıladıkları Ebeveyn Tutum Durumu Dağılımları	39
Tablo 8.Çocuklar ile İletişim Durumu Dağılımları	39
Tablo 9.Güvenirlilik Katsayı Değerleri	40
Tablo 10.Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorumluluk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeğine İlişkin Cronbach Alpha Güvenilirlik Test Sonuçları.....	41
Tablo 11.Evlilikte Uyum Ölçeğine İlişkin Cronbach Alpha Güvenilirlik Test Sonuçları	42
Tablo 12.Bağımlı Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	43
Tablo 13.Ölçeklere İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	47
Tablo 14.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları	54
Tablo 15.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	55
Tablo 16.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Kişi Olması Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları	56
Tablo 17.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Kişi Olması Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	57
Tablo 18. Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Annenin Öğrenim Düzeyine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları.....	58
Tablo 19. Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Annenin Öğrenim Düzeyine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	58
Tablo 20.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Babanın Öğrenim Düzeyi Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları.....	60
Tablo 21. Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Babanın Öğrenim Düzeyine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	60
Tablo 22.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Yaşına Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları	62
Tablo 23.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Yaşına Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	63
Tablo 24.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları	64
Tablo 25.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	65
Tablo 26.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Başka Çocuğun Olma Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları.....	66
Tablo 27.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Başka Çocuğun Olma Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	67

Tablo 28.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Evcil Hayvan Bulunma Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları.....	68
Tablo 29.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Evcil Hayvan Bulunma Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	69
Tablo 30.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Yaşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	69
Tablo 31.Çocuğun Üstlendiği Sorumluluk İle Devam Etmenin Her Bir Yaş Grubunun Birbirine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları	71
Tablo 32.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Yaşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	72
Tablo 33.Başkalarına Karşı Sorumluluğun Her Bir Yaş Grubunun Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçları	73
Tablo 34.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Evli Olma Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	74
Tablo 35.Topluma Karşı Sorumluluğun Her Bir Yaş Evli Olma Süresi Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları	75
Tablo 36.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Evli Olma Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	77
Tablo 37.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Annenin Mesleğine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	78
Tablo 38.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Annenin Mesleğine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	79
Tablo 39.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Babanın Mesleğine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	80
Tablo 40. Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme ve Bedensel İhtiyaçlara Karşı Sorumluluğun Her Bir Babanın Meslek Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları	81
Tablo 41.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Babanın Mesleğine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	83
Tablo 42.Başkalarına Karşı Sorumluluğun Babanın Meslek Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçları .	84
Tablo 43.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	85
Tablo 44.Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Ev ile İlgili Sorumluluk ve Bedensel İhtiyaçlara Karşı Sorumluluğun Her Bir Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi Grubunun Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları	86
Tablo 45.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	88
Tablo 46. Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçları	90
Tablo 47.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğa Karşı Tutuma Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	91
Tablo 48.Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk ve Bedensel İhtiyaçlara Karşı Sorumluluğun Çocuğa Karşı Gösterilen Her	

Bir Tutum İçin Grupların Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları	92
Tablo 49.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğa Karşı Tutuma Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	96
Tablo 50.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocukla Olan İletişime Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	97
Tablo 51.Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluğun Çocukla Olan İletişim Düzeni Gruplarının Herbirinin Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları	98
Tablo 52.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocukla Olan İletişime Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	101
Tablo 53. Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun Çocukla Olan İletişim Düzeyi Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçları	102
Tablo 54.Evlilik Uyumunun Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	104
Tablo 55.Evlilik Uyumunun Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Kişi Olması Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	104
Tablo 56.Evlilik Uyumunun Annenin Öğrenim Düzeyine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	105
Tablo 57.Evlilik Uyumunun Babanın Öğrenim Düzeyine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	105
Tablo 58.Evlilik Uyumunun Çocuğun Yaşına Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	106
Tablo 59.Evlilik Uyumunun Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	107
Tablo 60.Evlilik Uyumunun Başka Çocuğun Olma Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	107
Tablo 61.Evlilik Uyumunun Evcil Hayvan Bulunma Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	108
Tablo 62.Evlilik Uyumunun Yaşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	108
Tablo 63.Evlilik Uyumunun Evli Olma Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	109
Tablo 64.Evlilik Uyumunun Annenin Mesleğine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	109
Tablo 65.Evlilik Uyumunun Babanın Mesleğine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	110
Tablo 66.Evlilik Uyumunun Babanın Meslek Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçları	110
Tablo 67.Evlilik Uyumunun Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları.....	111
Tablo 68.Evlilik Uyumunun Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçları	112
Tablo 69.Evlilik Uyumunun Çocuğa Karşı Tutuma Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	112

Tablo 70.Evlilik Uyumunun Çocukla Olan İletişime Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	113
Tablo 71.Evlilik UyumununÇocukla Olan İletişim Düzeyi Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçları	113

1.GİRİŞ

Evlilik ve aile kavramları bazı toplumlarda farklılık gösterse de çoğu toplum için bir bütündür. Akademik kaynaklar incelendiğinde evlilik kavramına yönelik birçok tanıma rastlanmaktadır. Evlilik aile kurma yolundaki ilk basamak ve eşler arasındaki ilişki biçimi olarak tanımlanmaktadır. Saxton (1982), evliliği; çiftlerin aile kurmak ve neslinin devamını sağlamak için kalıcı olarak bir araya gelerek birbirine ve çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirmek için söz verdikleri bir kurum olarak tanımlamıştır(1). Fowers(1993) ise evliliğin tanımını kişinin kendi benliğini başkasının benliği ile birleştirmesi olarak tanımlarken evliliğin, bireyin mutluluğunu ve kişiliğinin gelişimini destekleyen bir kurum olduğunu da tanımına eklemiştir.(2). Glenn(1991) de Fowers gibi evliliğin bireyin mutluluğunu sağladığını ve kişisel gelişimin desteklediğini öne sürmüştür(3). Hayward ve Zhang (2006), evliliği kişilerin yaşam doyumlarını arttıran ve genel sağlık durumlarını düzelten bir kurum olarak ele almıştır(4). Waite ve Gallagher (2000) evliliği birbirine aşık olan bireylerin duygularını kendi iç dünyalarından öteye taşıyıp sosyal bir gerçeklik haline getirmeleri olarak tanımlarken Meezon ve Rauch (2005),evliliği ilişkilerin toplumun gözünde meşrulaştırılması olarak nitelendirmiştir. (Gülerce, 1996), göre ise evlilik psikolojik bir sistemdir ve psikolojik, fizyolojik ve toplumsal açıdan birbirlerinin ihtiyaçlarını giderecek bir ortam yaratmak amacıyla bir araya gelen iki kişi tarafından oluşturulur tanımını yapmıştır (5,6,7).

Evlilik ve aile iç içe geçmiş bir sistemdir. Aynı çatı altında yaşamak üzere bir araya gelen çiftler sahip oldukları tüm özelliklerle bir araya gelmektedir. Zamanlarının büyük çoğunluğunu birlikte geçirmekte ve birçok konuda fikir alış verişini yapmaktadırlar. Tüm bunlar herkes için geçerli ve genel bir özellik gibi gözükse de aslında her ilişkinin kendi içinde bir dinamiği vardır. İlişkiler diğer ilişkilerle farklılık göstermektedir. Evlenmiş iki birey hem geçmiş yaşantılarından ve ebeveynlerinin onları yetiştirme tarzlarından, kendilerine sunulan ortamlardan vb. etkilenmekte hem de kendi çocuklarına bunları kısmen bile olsa miras bırakmaktadır. Yani aslında evlenmiş iki birey aynı zamanda hem anne-baba hem de karı-koca olmaktadır.

Bradbury ve Karney'in (2004), O'Leary (1988) ve Amato ve Booth'dan (2001) aktardığına göre; aile ortamı kişilerin, çocuk ve yetişkinlerin kişilerarası iletişim ve ilişkiler repertuarını oluşturduğu esas ortamdır ve çoğu çalışmaları da bunu destekler

niteliktedir. Birbirinden önemli ve birbirini destekleyen iki önemli unsurun yani iletişim ve ailenin toplumların sağlığı ve gelişimi açısından yadsınamaz bir önemi bulunmaktadır (8,9,10). İletişimin sağlıklı olmadığı bir yerde sağlıklı bir anne-babaya ve buna bağlı olarak da sağlıklı çocuklara rastlanamaz. Aile tüm paylaşımların merkezi, kişilerin ilk eğitimini aldığı ve sosyal iletişimin ilk başladığı yerdir. Aile toplumun en küçük yapısını oluşturan sosyal bir ortamdır (11), iletişim ise; toplumun şekillenmesinde temel etkindir ve birey diğerleriyle düzenli iletişim kanalıyla toplumun bir parçası olmaktadır (12,13). İletişim insan ile başlar ve toplumları aileler devam ettirir. Tüm bunlar ailenin önemini gözler önüne sermektedir ve zaten yapılan birçok çalışma da ailenin toplumsal açıdan önemini açığa çıkaracak niteliktedir.

Yeni bireyleri sosyal hayata hazırlayan ailede uyumun çok kuvvetli ve kaliteli olması gerekmektedir. Çiftlerin birbirleriyle olan paylaşımlarının çok fazla olması kendi içlerinde uyumlu olmaları gerekir. Bu uyum veya uyumsuzluk çocukların üzerinde de olumlu veya olumsuz etkilere neden olabilmektedir.

Aile içinde bireylerin kendi sorumluluklarını alması çocuklar açısından da olumlu etkiler bırakmaktadır. Aynı zamanda çocukların kendi sorumluluklarını alma yönünde etkisi olabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın temelini de bu düşünce oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın temel amacı okul öncesi eğitime devam eden çocukların sorumluluk davranışlarına ebeveynleri arasındaki uyumun etkisinin incelenmesidir. Bu kapsamda araştırmanın problem cümlesine, alt problem cümlelerine, sayıltılarına ve sınırlılıklarına, tezde bahsi geçen bazı temel kavramların açıklamalarına ilerleyen bölümlerde yer verilmeye çalışılacaktır.

1.1.Problem Durumu

Değer kavramı uzun yıllardır birçok bilim alanının çalışmalarına konu olmuştur. Son yıllarda ise özellikle eğitim alanında değerler konusu üzerinde çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (14).Ancak bu durum değerlerin önem kazanmasından değil değerler eğitime duyulan ihtiyacın artmasından kaynaklanmaktadır(15). Son zamanlarda ülkemizde değer kaybının yaşandığı uzmanlar tarafından sık sık dile getirilmektedir. Bireylerin birbirine karşı saygılarını yitirmesi ve bunun sonucu olarak şiddet olgusunun gün geçtikçe artması, dolandırıcılık, çocuklara karşı yapılan tacizler, kadın cinayetleri, hayvanlara uygulanan şiddet, doğaya olan sevginin azalması toplumumuzda değerler kavramına yönelik çalışmalar başlatılması gerektiğinin habercisi niteliğindedir. Karşılaştığımız birçok insani problem karşısında değerler eğitime verilen önemin problemlerin çözümünde etkili olacağını düşündürmektedir(16).

Dilimizde değer kavramı “bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca TDK’nın değer kavramı üzerine bir diğer tanımı da ‘Nesne ve olayların bir toplum, bir sınıf ya da bir insan bakımından taşıdığı önemi belirleyen niteliği ya da başka bir deyişle, bir toplum, bir sınıf ya da bir insan için önem taşıyan nesne ve olaylardır’ şeklindedir. Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Bu tanımlarla beraber değer kavramına yönelik literatürde birçok tanıma yer verilmiştir. Yapılmış olan diğer tanımlara da bakacak olursak; değer kavramı bireyin ya da toplumun kabul gördüğü biçimde var olma çabasıdır (17). Buna paralel olarak yapılan bir diğer tanım da; değerler bir bireyin ya da toplumun onay verdiği şekilde hareket etme dürtüsüdür. Neyin iyi, neyin yanlış veya neyin istenen olduğunu ve bunlara karşılık gelen tavır ve davranışların neler olduğu konusunda taslağı çıkarılmış bir çalışma alanıdır (18).

Bir takım toplumsal değerler toplumdan topluma farklılık gösterebilmektedir. Bununla beraber evrensel değerler olarak adlandırdığımız bir takım değerler her toplumda kabul görmekte ve bu değerlere sahip olan kişiler de toplumlar tarafından

takdir edilmektedir. Adalet, dürüstlük, sorumluluk sahibi olma, yardımsever olma, gibi birçok değer tüm toplumlarca hoş karşılanmaktadır.

1992 yılında Josepson Etik Enstitüsü, Colarado'da gerçekleştirilmiş olan konferansta iyi bir karaktere sahip olan kişilerin özelliklerini şöyle sıralamıştır; dürüst, saygılı, sorumluluk sahibi, iyiliksever, güvenilir, özenli ve iyi bir vatandaş. 2000 yılında "character counts" adında toplamda 500 kuruluşun katkılarıyla oluşan bir grup çocuklara 6 temel değeri öğretmek amacıyla bir koalisyon kurmuşlardır. Bu 6 temel değeri de sorumluluk, güvenilirlik, saygılı olmak, adil olmak, özenli olmak ve vatandaşlık olarak açıklamışlardır. Burada sorumluluk olarak ele alınan değerın açıklamasına bakıldığında; kişinin elinden gelenin en iyisini yapması, kendi disiplinini ve kontrolünü sağlaması, çaba göstermesi, olası sonuçları göz önünde bulundurarak yaptığı seçimlerin sonucunu kabullenmesi şeklinde yorumlanabilir (19).

Douglass (2001) ve Lickona (1991) da karakter eğitiminin temelinde saygı ve sorumluluğun bulunduğunu belirtmişlerdir. Sorumluluk duygusu yaşamın her alanında kişiyi etkilemektedir (20). Bu nedenle bir değer olarak sorumluluk hemen hemen bütün karakter eğitimi programlarına dahil edilmektedir. Ülkemizde de son yıllarda değerler ve karakter eğitimi çalışmaları hız kazanmış ve sorumluluk değeri bu çalışmalarda yer almaya başlamıştır. Sorumluluk kaynaklarda çok farklı tanımlarla ele alınmaktadır. Yavuzer'e (1997), göre sorumluluk; çocuğun erken çocukluk döneminden itibaren cinsiyetine, yaşına ve gelişim düzeyine uygun olan ödevlerine yerine getirmesidir (21). Türk Dil Kurumu; "bireyin kendi seçimlerinin, davranışlarının veya kendi ile ilgili olan herhangi bir durumun sonuçlarını üstlenmesi" olarak tanımlamaktadır. Şahan'a (2011) göre sorumluluk kişinin günlük yaşantısında karşısına çıkan problemlere yönelik sağlıklı seçimlerinin sonucunda oluşturduğu düşünce, duygu, bilgi ve becerilerin toplamıdır (22). Başaran'a (1974) göre; "Sorumluluk duygusu, bir ödev olarak üstlenilen veya kendisine verilen bir işi ne olursa olsun sonuçlandırmak ve gerektiğinde bu üstlenilen görevin sonuçlarıyla ilgili hesap verebilmektir (23). Alan yazın incelendiğinde sorumlu davranışlar sergileyen çocuklar kendi kararlarını özgürce verebilen, başkalarının haklarını gözetken, duygularının, düşüncelerinin ve davranışlarının sonuçlarını kabul eden, çevresiyle sağlıklı iletişim kurabilen, kendisiyle barışık, mutlu, duygu, düşünce ve davranışlarının sonuçlarını üstlenebilen çocuklar olarak göze çarpmaktadır. Tam aksine sorumsuz çocuklar ise; yaptıkları hatayı

başkalarına yüklemeye çalışan, uyumsuz, tembel, yaptıkları eylemlerin arkasında durmayan, sorun yaratan çocuklardır (24).

Uyanık-Balat ve Balaban-Dağal'a (2011) göre; erken çocukluk dönemi birçok bilginin temelini atıldığı yerdir ve bunlar arasında değerler de bulunmaktadır (25). Değerler yaşam boyu öğrenilmeye devam edilse de erken çocukluk dönemi değerler konusunda temellerin atıldığı dönemdir. Sorumluluk duygusunun kazandırılması için yetişkin bireylerin çocuklara iyi birer örnek olmaları, onları yüreklendirmeleri, yaş ve gelişim görevlerine uygun görevler vermeleri, olumlu tutum ve davranışlarını teşvik etmeleri gerekmektedir (26). Örneğin iki buçuk yaşındaki bir çocuk için yemek masasını hazırlamak, oyuncak arabasını yıkamak, tek başına çorbasını içmesine izin vermek, ev işlerinde çocuktan yardım istemek gibi eylemler çocuk açısından sorumluluk geliştirici etkinlikler olarak düşünülebilir. Çocuk için bu tür bir ortam hazırlamak onu cesaretlendirecek ve ayrıca başarıma duygusuna da katkı sağlayacaktır (27).

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda değerlerin yaşatılması ve nesilden nesile aktarılması konusunda ailenin önemi bir kez daha gözler önüne serilmiştir. Değerlerin doğuştan var olmadığı ve çocukların değerleri genellikle gözlem yoluyla öğrendikleri birçok araştırmacı tarafından dile getirilmiştir. Aile çoğu toplum açısından evlilik kavramıyla iç içedir. Evli çiftlerin kendi içindeki uyumu hem evliliklerini hem de çocuklarının davranışlarını etkilemektedir. Evlilik uyumu kısaca evlilik ve aile gibi konularda fikir birliği yapabilmek, karşılıklı iyi iletişim kurabilmek, karşılaşılan güçlüklerle olumlu yönde baş edilebilmek şeklinde tanımlanabilir (28). Evlilik uyumu çocukların davranışları üzerinde etkili olmaktadır.

Çocukların model alma yoluyla öğrendiği göz önünde bulundurulduğunda eşler arasında çıkan çatışmanın kavga ile devam etmesi sonucunda çocuklar kavganın sorunları çözmek adına kullanılabileceğini öğrenmekte ve bu durum da çocukta saldırganlık davranışının artmasına neden olmaktadır. Ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada eşler arasındaki çatışma arttıkça ergenlerin sosyal ve bilişsel yeterliliklerinin düştüğü görülmüştür (29). Yine Amato (1986)'nın yaptığı bir diğer araştırmaya göre küçük yaş grubundaki çocukların ebeveynleri arasındaki çatışma arttıkça çocukların benlik saygılarının düştüğü belirlenmiştir (30). Yapılan araştırmalar sonucunda eşler arasındaki uyumun çeşitli davranış problemlerinin oluşmasıyla, ebeveyn-çocuk

ilişkinin bozulmasıyla, çocukların kardeşleri arasındaki ilişkilerini olumsuz yönde etkilemesiyle, okuldaki düşük sosyal yeterlilikle ve akademik yeterlilikle alakalı olduğu bulunmuştur (31).

Ailenin bir parçası olan evliliğin çocukları birçok yönden etkilediği muhakkaktır. Erken çocukluk döneminde bu kadar öneme sahip olan aile elbette ki değerler konusunda da çocukları etkilemektedir. Bu durumdan yola çıkılarak burada yapılan araştırmada ebeveynlerin uyumu ile çocukların sorumluluk davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır.

1.2.Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesini, “Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sorumluluk duygusu ile ebeveynlerinin uyumu arasında herhangi bir ilişki bulunmakta mıdır? sorusu oluşturmaktadır. Bu sorunun yanı sıra aşağıda yer alan bazı alt problem cümlelerine de yanıt aramak amaçlanmıştır. Bu alt problemler şu şekildedir:

1.Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların sorumluluk davranışları toplam ve alt boyut puanları (Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluklar, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Nesnelere Karşı Sorumluluklar, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluklar, Hijyenle İlgili Sorumluluklar, Ev ile İlgili Sorumluluklar, Topluma Karşı Sorumluluklar, Başkalarına Karşı Sorumluluklar, Bedensel İhtiyaçlara Karşı Sorumluluklar, Enerji tasarrufu ile İlgili Sorumluluklar) ile sosyodemografik değişkenler arasında (ebeveynin cinsiyeti, yaşı, kaç yıldır evli olduğu, çocuğun bakımına destek olan kişinin varlığı, ebeveynlerin çalışma durumları, ebeveynlerin öğrenim durumları, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, ailede başka çocuğun olma durumu, çocuğun günlük yaşantısında teknolojik araçlarla vakit geçirme sıklığı, evde evcil hayvan bulunma durumu, ebeveynin sahip olduğunu düşündüğü ebeveyn tutumu, ebeveynin çocuğuyla olan iletişimini nasıl değerlendirdiği) anlamlı bir farklılık var mıdır?

2.Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocuklara sahip ebeveynlerin Evlilikte Uyum Ölçeği toplam puanları ile sosyodemografik değişkenler (ebeveynin cinsiyeti, yaşı, kaç yıldır evli olduğu, çocuğun bakımına destek olan kişinin varlığı, ebeveynlerin çalışma durumları, ebeveynlerin öğrenim durumları, çocuğun yaşı,

çocuğun cinsiyeti, ailede başka çocuğun olma durumu, çocuğun günlük yaşantısında teknolojik araçlarla vakit geçirme sıklığı, evde evcil hayvan bulunma durumu, ebeveynin sahip olduğunu düşündüğü ebeveyn tutumu, ebeveynin çocuğuyla olan iletişimini nasıl değerlendirdiği) arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların sorumluluk davranışları toplam ve alt boyut puanları (Yaşam ortamına karşı sorumluluklar”, “Aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme”, “Nesnelere karşı sorumluluklar”, “Doğal çevreye karşı sorumluluklar”, “Hijyenle ilgili sorumluluklar”, “Evde sorumluluklar”, “Topluma karşı sorumluluklar”, “Başkalarına karşı sorumluluklar”, “Bedensel İhtiyaçlara Karşı Sorumluluklar”, “Enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluklar”) ile Evlilikte Uyum Ölçeği toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3.Araştırmanın Önemi

Erken çocukluk döneminde ailenin ne kadar önemli olduğu yapılan birçok araştırma tarafından gözler önüne serilmiştir. Çocuklar ilk eğitimlerini ailede alırlar. Ebeveynler ve çocuklarına yönelik yapılan birçok çalışmada çocukların ailelerinden, ebeveynlerinin tutumlarından, ailelerinin onlarla olan iletişiminden etkilendikleri görülmüştür. Evlilik kavramı da toplumumuzda aile kavramı ile iç içe geçmiştir. Yapılan çalışmalarda ebeveynlerin evlilikteki uyumlarının da çocukları etkilediği görülmektedir. Ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada eşler arasındaki çatışma arttıkça ergenlerin sosyal ve bilişsel yeterliliklerinin düştüğü görülmüştür (29). Yine Amato (1986)’nın yaptığı bir diğer çalışmaya göre küçük yaş grubundaki çocukların ebeveynleri arasındaki çatışma arttıkça çocukların benlik saygılarının düştüğü belirlenmiştir (30). Yapılan çalışmalar sonucunda eşler arasındaki uyumun çeşitli davranış problemlerinin oluşmasıyla, ebeveyn-çocuk ilişkisinin bozulmasıyla, çocukların kardeşleri arasındaki ilişkilerini olumsuz yönde etkilemesiyle, okuldaki düşük sosyal yeterlilikle ve akademik yeterlilikle alakalı olduğu bulunmuştur (31).

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda ebeveynler arası uyumun bir değer olarak ‘sorumluluk’ davranışı üzerinde de etkili olabileceği düşünülmektedir. Buradan yola çıkarak çocukların sorumlu davranışları ile ebeveynler arası uyumları arasında ilişki var mıdır? Sorusuna yanıt aranmaktadır. Çıkan sonuçlar doğrultusunda ebeveynler arası uyum ile çocukların sorumlu davranışları arasında ne derece ilişki olduğu

belirlenecek aynı zamanda bazı demografik bilgilerin çocukların sorumluluğu veya ebeveynlerin uyumuna etki edip etmediğine bakılacaktır. Ayrıca çalışmanın ebeveyn-çocuk ilişkisine katkı sağlayacağı düşünülmekte ve sorumluluk kavramı ile ilgili okul öncesi alanda çok fazla çalışma olmadığından dolayı yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

1.4.Sayıtlar ve Sınırlılıklar

Araştırmanın varsayımları şu şekildedir:

-Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının veliler tarafından içtenlikle doldurulduğu varsayılmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları şu şekildedir:

-Çocukların sorumluluk davranışlarının belirlenmesi “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorumluluk Davranışlarını Belirleme Ölçeği” ile sınırlıdır.

-Ebeveynlerin evlilik uyumunun belirlenmesi Evlilik Uyum Ölçeği ile sınırlıdır.

- Araştırma normal gelişim gösteren çocuklarla sınırlandırılmıştır.

- Araştırma kullanılan veri toplama araçlarının ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

- Araştırma 2019-2020 yılı İstanbul ili, Avrupa Yakası, Şişli, Eyüp, Bağcılar, Bakırköy ilçelerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların ebeveynleriyle sınırlıdır.

1.5.Tanımlar

Okul Öncesi Eğitimi: Okul öncesi eğitim; 0-66 aylık çocuklara gelişimleri üzerine temellenen zengin bir uyarıcı çevre imkânı sunan, yaratıcılığını geliştiren, bütünsel gelişimini destekleyen, içinde bulunduğu toplumun sosyo-kültürel değerleri ile mevcut evrensel değerleri birbiriyle örtüştüren şekilde kazandırmayı amaçlayan isteğe bağlı planlanmış bir eğitim sürecidir (32).

Sorumluluk: Kişinin günlük yaşantısında karşısına çıkan problemlere yönelik sağlıklı seçimlerinin sonucunda oluşturduğu düşünce, duygu, bilgi ve becerilerin toplamıdır (33).

Evlilik uyumu: Eşlerin sorunlarını yapıcı bir biçimde çözebilmesi, farklı konularda uzlaşabilmesi ve etkileşim içinde olmasıdır (34).

2.KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Evlilik ve Evlilik Biçimleri

İnsan sosyal bir varlıktır ve tek başına değil toplulukla beraber yaşamaya ihtiyaç duyar. bir topluluğa ait olmak, toplum tarafından kabul görmek insanlar için önemlidir. bu nedenle genellikle kendilerine toplum tarafından benimsenmiş yaşam tarzları seçerler. Evlilik de bir çeşit karşı cins ile beraber yaşamanın toplum tarafından onaylatılması şeklidir. Kişinin evliliğe attığı adım kendinin tamamlaması adına büyük önem arz etmektedir (35). Yaşamlarını yalnız devam ettirmemek, cinsel ihtiyaçlarını karşılayabilmek, çocuk sahibi olmak, toplumsal açıdan kabul görebilmek gibi birçok nedenlerden dolayı evlenmektedirler. Farklı nedenlerle kurulsa da evlilik kurumu, çeşitli değişimler geçirerek günümüze kadar önemini korumuştur (36).

Evlilik olgusunun temeli yaklaşık 4000 yıl öncesine kadar dayanır ve bu olgu geçmişten günümüze temel niteliklerini korumakla beraber kültürler için vazgeçilemezdir (37). Evlilik anlam olarak birçok defa değişikliğe uğramış olsa da bu köklü uygulama tüm toplumlarca benimsenmiştir ve çiftlerin resmi olarak bir araya gelmesi için kabul görmüş tek birliktelik şeklidir. Bu birliktelik şekli toplumları ayakta tutar ve aynı zamanda toplumsal yapıyı etkileyen resmi, biyolojik, duygusal yönleri olan sosyal ve kültürel bir olgudur (38). Fidanoğlu (2006)'na göre evlilik, iki kişinin ortak yaşam sürmek, çocuk sahibi olmak ve kendilerini geliştirmek için bir araya geldikleri bir ilişkiler yumağıdır (39). Yine buna benzer yapılan bir tanıma bakıldığında Evlilik; farklı ilgi, ihtiyaç ve isteklere sahip iki bireyin aynı çatı altında yaşamak, çocuk sahibi olmak ve sahip oldukları çocukları yetiştirmek, ortak bir hayatı paylaşmak gibi amaçları olan toplumca onaylanmış bir metin sayesinde yasak olmayan cinselliğin yaşandığı bir birliktelik şeklidir (40).Tutarel-Kışlak'a (1999) göre ise evlilik; duygusal, biyolojik, resmi ve davranışsal yönleriyle ele alınabilen sosyal bir sistemdir. Evlilik üzerine yapılmış en geniş tanım ise; ilişkiler üzerine kurulmuş bir sistem, bir kadın ve bir erkeği

karı-koca olarak tanımlayan ve birbirine bağlayan, soy ağacının bilinmesine olanak sağlayan, doğacak çocuklara resmi statü veren, toplumun gözünde resmiyete dayandırılmış çeşitli hak ve özgürlüklere sahip olunan yasal bir ilişki şeklidir (38). Tüm bu hak, özgürlük ve yükümlülükler hem yasalarca hem de gelenek ve inançlarla güçlendirilmiştir (41). Tanımlardan da anlaşıldığı gibi evlilik; ilgi, tutum ve davranış, örf ve adetlere sahip olabilen birbirinden farklı ailelerde büyüyen iki bireyin aynı çatı altında birleşerek bir çifti oluşturmalarıdır. Birbirinden farklı ilgi, tutum ve davranışlara sahip iki ailede yetişen bireylerin sahip oldukları kişisel özelliklerin, ilgi, tutum ve beklentilerin elbette ki birbiriyle aynı olmaları beklenemez. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda evlilik kişilerin hem şahsi özerkliklerini ortaya koyabildikleri hem de tüm farklılıklarına rağmen bir bütünü oluşturabildikleri bir ilişki biçimidir. (42).

Evlilik farklı ailelerde yetişen ve farklı yaşantılar yaşayan iki kişinin aynı çatı altında yaşayıp birlikte zaman geçirmesiyle kişileri birbirine bağlayan çok özel ve içten olan bir ilişki şeklidir ve evlilik hem ülkemizde hem de dünyada kabul gören en kutsal kurumdur. (41).

Literatür incelendiğinde Bubenzer ve West (1993)'e göre evliliğin beş temel özelliği vardır. Bunlardan birincisi; Evlilik zaman içerisinde gelişen ve değişen ve çiftlerin esnek olması gereken bir ilişki biçimidir. İkincisi; farklı yaşantılara, bakış açısına, değer ve inançlara sahip iki bireyin birbirleriyle birleşip bir çifti oluşturmalarıdır. Üçüncüsü; evliliğin dün, bugün ve yarını bünyesinde barındırmasıdır. Yani çiftler kendi geçmişleriyle bugünü yaşarlar ve beraber geleceğin planını yaparlar. Evliliğin dördüncü özelliği çiftlerin birbirlerine destek olmalarıdır. Son özelliği ise evlilikte bireyselliğin bulunmasıdır. Çiftler partnerinin bireyselliğini desteklemeli ve buna saygı duymalıdır. (43).

Her bireyin evlenmek için kendine has sebep veya sebepleri bulunmaktadır. Özgüven(2014)'e göre evliliğin temelini sosyal, psikolojik ve biyolojik bazı ihtiyaçların doyurma isteği oluşturmaktadır ve bu ihtiyaçları da şu şekilde sıralamıştır (44);

Biyolojik İhtiyaçlar:

Biyolojik ihtiyaçların başında cinsel güdülerin doyurulması gelmektedir. Cinsel güdülerin doyurulması evlilik için önemli bir etkidir ve çiftlerin bu konuda uyum içinde olmaları, birbirlerinin istek ve beklentilerini karşılamaları gerekmektedir.

Sosyal İhtiyaçlar:

Evlilik çiftler açısından birçok sosyal gereksinimi karşılamaktadır. Çiftler birlikte oldukları zaman içerisinde birbirlerinden güç alarak dayanışmanın beraberinde getirdiği güven duygusunu hissederler, geleceğe karşı umut beslerler, toplumda kendilerine bir yer sağladıklarını düşünürler ve korunma, barınma ve yaşam ihtiyaçlarını giderirler. Bununla beraber ortak amaçlara sahip çiftler yalnız olmadıklarını bilirler ve hayata karşı daha pozitif bakarlar.

Psikolojik İhtiyaçlar:

Sevmek ve sevilme insanlar için en temel ihtiyaçlardandır. Evlilik yoluyla çiftler bu ihtiyaçlarını karşılama şansı bulurlar. İyi veya kötü, doğru veya yanlış durumlar karşısında çiftler birbirlerine duygusal destek vermekte ve bu durum onların kendilerini olumsuz koşullara karşı psikolojik açıdan daha hazır hissetmelerini sağlamaktadır.

Her ne sebeple olursa olsun evlilik geçmişten günümüze kadar süregelen ve tüm toplumlar tarafından benimsenen bir ilişki biçimidir. Her şeyde olduğu gibi zaman evlilik kavramı üzerinde de bir takım değişiklikler meydana getirmiştir. Evliliğe yüklenilen anlam, evliliğin oluş biçimi veya çiftlerin evliliği yaşayış biçimleri gibi birçok boyutunda çeşitli değişiklikler meydana gelmiştir. Ülkemizde batı toplumlarında çok fazla rastlanılmayan bazı evlenme biçimleri bulunmaktadır (45).

Türkiye, hem bireyselliğin hem de karşılıklı bağımlılığın bir arada bulunduğu bir geçiş ülkesidir (46). Bu nedenle ülkemizde hem geleneksel değerlere ait hem modern değerlere ait evlenme biçimleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Görücü Usulü Zorla Evlendirme

Bu evlenme şekli daha çok gelenek-göreneklerin baskın olduğu bölgelerde görülür. Evlenilecek kişilere anne-babanın hatta bazen diğer aile büyüklerinin karar verdiği bir evlenme şeklidir. Daha çok evlenilecek kadının evlenecek erkeğin büyükleri tarafından seçilip karar verilmesi ile oluşur. Evlenecek kişilerin ilgi veya istekleri dikkate alınmaz, bu konu hakkında söz hakkı tanınmaz.

Görücü Usulü İsteyerek Evlenme

Bu evlenme biçiminde hem gelenek-göreneklerin hem de modern değerlerin etkisi vardır. Görücü usulü zorla evlendirme biçimine benzerlik gösterir. Bu evlenme biçiminde de evlenecek olan çiftler aile büyükleri tarafından tanıştırılır fakat burada kişilerin kendi rızaları söz konusudur. Rızası olmadığı takdirde evlilik gerçekleşmez.

Flört Ederek Evlenme

Bu evlenme şeklinde bireyler ailelerinden bağımsız olarak kendi evlenmek istedikleri kişiyi kendileri seçerler.

Tüm bu evlenme biçimlerine ek olarak Sezen'e (2005) göre ülkemizde 33 farklı evlenme biçimi vardır (47). Bunlar şu şekilde sıralanabilir: başlık parası karşılığında evlenme, kuma getirme evliliği, içgüveyi evliliği, dış güveyi evliliği, rastlantı evliliği, baldızla evlilik, kan parası karşılığı evlenme, televizyon programları yoluyla evlilik, sosyal medya evliliği, baş örtüsü kaçırma yoluyla evlilik, metres edinme evliliği, tanışıp anlaşarak evlenme, kepir (yaban değişimi) evliliği, para karşılığı evlenme, kız kaçırma evliliği, beşik kertme evliliği, yabancı ile evlilik, öç alma karşılığı evlenme, taygeldi evlilik, ilan yoluyla eş seçme (evlenme), muta nikahı ile evlenme, hileli evlilik, farklı mezhepten olan bireylerin evliliği, çok eşli evlilik, oturma izni alma evliliği, yakın akraba evliliği, para karşılığında evlenme, berdel evliliği, yetim evliliği, dul evliliği, oldu bitti evlilik, çok eşli evlilik, tercihli evlilik, anlaşmalı evlilik, ölen karısının kız kardeşiyle evlenme.

Az önde değindiğimiz gibi evlilik toplumlar tarafından değişiklik göstermektedir. Her toplumun evliliğe yüklediği anlam veya evlenme biçimi farklılık göstermektedir.

2.2.Evlilik ile İlgili Kuramlar

2.2.1.Psikodinamik Kuram

Bu kuramın kurucusu olan Freud evliliğin nesne ile kurdukları ilişkiyle alakalı olduğunu savunmuştur. İlk nesne ile kurulan bağın yaşam boyu devam ettiğini savunmuş ve bu ilk nesnenin de genellikle anne-babalar olduğundan söz etmiştir. Freud'a göre erkek çocuklar genellikle annelerine hayranlık duyarlar ve eş seçimi konusunda da annelerine benzer kadınlarla evlenirler. Kız çocuklar da aynı şekilde babalarına karşı besledikleri hayranlığı kendi eş seçimlerine yansıtarak babalarına

benzer erkeklerle hayatlarını birleştirirler (48). Bununla beraber psikodinamik kurama göre bireyler kendilerine bakım veren kişiyle kurdukları iletişimi içselleştirirler ve bu içselleştirme ömür boyu devam eder. Bireyler başta en yakınları olmak üzere çevresindekilerle bu temele dayalı ilişki kurarlar (48). Bu kuramın savunduğu bir diğer düşüncede ise eşlerin bilinçdışı ve bilinç düzeyinde beklentilerinin birbiriyle uyum içinde olması ve eşlerin karşılıklı beklentilerini karşılayabilmesi evliliğin ne kadar uyumlu olduğunu etkilemektedir (49).

2.2.2.Bilişsel Davranışçı Kuram

Bilişsel davranışçı kurama göre kişilerin ilişkilere yönelik belleklerine yükledikleri anlamlar kendi ilişkilerinde belirleyici niteliktedir. İlişkilerinde nasıl davranacakları, nasıl düşündükleri, nasıl hissettikleri bu olumlu veya olumsuz yüklemelerle ilgilidir (50). Eşler ne kadar olumlu yükleme yapmışlarsa ilişkilerinde o kadar mutlu olurlar ve bunun aksine ne kadar olumsuz düşünürlerse ilişkileri de bir o kadar mutsuz olacaktır (51). Bu kuramın amacı aile içinde ortaya çıkan sorunların özünü anlamak ve buna bağlı olarak da olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi geliştirmeye çalışmaktır (52).

2.2.3.Sembolik Yaşantısal Aile Kuramı

Bu kuramın en önemli kuramcısı Whiaker'dır ve Whitaker ailelerin değişiminde eğitimin değil yaşantıların etkili olduğunu savunmuştur (54). Aile üyelerinin içinde bulundukları ana odaklanmaları ve bu yolla kendi aileleri konusunda farkındalık kazanmaları gerektiğini savunmuştur (55).

2.2.4.Bağlanma Kuramı

Bu kuramda Bowlby'nin görüşleri ön plandadır ve Bowlby bebeklerin doğumdan itibaren kendi bakımını üstlenen kişiyle olan ilişkisini devam ettirmek için bir sistem geliştirdiğinden söz eder. Bebeğin bakımını üstlenen kişi bebeğe ihtiyaç duyduğu her an yakınlık hissini vermelidir, bu his bebeğe verilmediği takdirde bebekte stres durumu yaşanabilmektedir. Bu durum da bebeğin bir bağlanma tarzı oluşturmaya ve bu bağlanma tarzının da gelecekteki ilişkilerinde belirleyici rol oynamasına sebep olur (56).

2.2.5.Yapısal Aile Kuramı

Kuramın önemli temsilcileri arasında Braulio Mantalvo, Salvador Minucin, Charles Fishman ve Bernie Rosman gibi kişiler bulunmaktadır.

Bu kuram ailedeki etkileşimi arttırmanın, bozuk aile yapısını değiştirmenin, ailedeki iletişimi daha esnek hale getirmenin yollarını bulmayı amaç edinmiştir (57). Ailede bozuk olan bir sistem varsa bunu tedavi etmeyi amaçlar ve bunu yaparken de sürekli yeni yöntemler denemeyi sağlayarak tedavinin etkinliğinin artmasını hedeflerler.

2.2.6.Stratejik Aile Terapileri Kuramı

Bu kuramda ailede bulunan problem davranış net bir şekilde tanımlanır. Bu sorunun çözümüne dair daha önceden denenmiş olan çözümler tek tek incelenir. Tedavi sürecinde gözlemlenebilen somut değişiklikler ve uygulanacak stratejiler tanımlanır ve uygulanır (58).

2.2.7.Sosyal Çatışma Kuramı

Bu kurama göre aile içerisinde çeşitli çatışmaların ve içsel çıkarların bulunduğu bir kurumdur. Eşlerin aile içinde eşit haklara sahip olmasını sağlayacak düzenlemeler yapılması gerektiğini savunur ve genellikle aile içi şiddet, boşanma, evliliğin kendi iç dinamiği gibi konular üzerinde çalışır (59).

2.2.8.Feminist Aile Kuramı

Bu kuram cinsiyetler arasında eşitsizlik olduğunu düşünmektedir. Ataerkil toplumlarda kadın-erkek eşitsizliği üzerine kurulan sistemin günümüze kadar geldiğini ve bunun da en çok aile kavramı içerisinde yansıtıldığını savunmaktadır. Aynı zamanda bu eşitsizliğin aile içerisinde öğretilip şekillendiği belirtilmektedir (60).

2.3.Evlilik Uyumu

Tüm dünyada kültürel, sosyal ve ekonomik değişimlerle paralel olarak evlilik kavramı ve ilişkileri de değişmekte ve eskiye nazaran evlilikle ilgili sorunlar farklılaşarak artmakta, çiftler arasında uyum sorunları baş göstermeye başlamaktadır (61). Aile toplumun temel taşıdır ve ailede bulunan bozukluklar tüm toplumun aksamasına sebep olur. Bu sebeple tüm toplumu etkileyecek olan ailenin iyi analiz edilmesi oldukça önemlidir (62). Bu anlamda hem Türkiye’de hem de yurtdışında evlilik kavramı ve evlilik sürelerine ilişkin birçok araştırma yapılmıştır (63).

Evlilik ilişkilerini tanımlamaya ve değerlendirmeye yönelik birbirinden farklı kavramlar kullanılmaktadır. Evlilik uyumu, evlilik kalitesi, evlilik doyumu, eşlerin mutluluğu bu kavramların başında gelir. Fakat yapılan araştırmalarda bu kavramların birbirleriyle oldukça yakın ilişkili olduğu belirlenmiştir (64).

Bununla beraber evlilik kalitesi bu kavramların hepsinin kapsayacak niteliktedir. (65). Bazı araştırmacılara göre bu kavramlar benzer olmasına karşın anlam bakımından oldukça farklıdır, araştırmacılar tarafından yapılan tanımların ortak bir noktada buluşamaması, herhangi bir ölçüt birliğinin olmaması kavramlar açısından benzerlikler göstermesi dolayısıyla da karışıklığa neden olmaktadır (66). Örneğin White(2003) evlilikte yakalanan mutluluğu çiftler arasındaki duygunun yoğunluğuna bağlarken evlilikten alınan doyumun zihinsel bir süreç olduğunu dile getirmiştir (67). Fakat her iki kavram da evlilik uyumunu dolayısıyla da evlilik kalitesini işaret etmektedir (68).

Evlilik yalnızca iki kişinin bir araya gelerek aynı çatı altında yaşaması değildir. Bu iki kişinin uyum içinde yaşaması evliliğin devamını sağlamakta ve buna bağlı olarak da boşanmaların azalmasında belirleyici bir etken olmaktadır (69). Ailede yaşanan sorunların sebeplerini iyi analiz etmek için evlilik uyumu kavramına değinmek önemlidir. Evliliğin niteliğinin belirlenmesinde öncülük eden kavram evlilik uyumudur.

Bu sebepten araştırmalar daha çok evlilik uyumu, bu uyuma etki eden faktörler ve uyumu arttırmak için neler yapılabileceği üzerinde yoğunlaşmıştır (70).

Evlilik uyumu kavramı aile içi ve dışı ilişkilerin belirlenmesinde önemli bir yer tutar (71). Evlilikte uyumun yakalanması hem evli çiftlerin hem de ailede bulunan diğer üyelerin psikolojik ve fiziksel sağlıklarını etkiler (72). Evlilik uyumunun yüksek olduğu durumlarda hem çiftler hem diğer aile fertleri açısından olumlu sonuçlar sağlarken düşük olduğu durumlar da bir takım eksiklikleri ve olumsuzlukları beraberinde getirmektedir (73).

Evlilikte hem kadının hem de erkeğin memnun olması evlilik uyumu olarak nitelendirilmektedir. Evlilik yaşantısında birlik ve beraberlik olabilme, üzerine düşen sorumlulukları yerine getirebilme, sosyal rolleri benimseyebilme olumlu ilişkilerin ve evlilikte uyumun, doyumun desteklenmesini sağlar (74). Aynı zamanda uyumun sağlanabilmesi için çiftlerin birçok yönden uyumlu olmaları gerekmektedir. Yaşam tarzları, beklentileri, hayat anlayışları, psiko-sosyal durumları, ekonomik durumlarının uyumu çift uyumunu da etkilemektedir (75). Uyumun sağlanabilmesi için çiftlerin bireysel olarak ilişkilerini sürdürebilme kapasiteleri oldukça önemlidir. Çiftlerin, partnerlerinin ihtiyaçlarını fark edebilme ve bu ihtiyaçları mümkün olduğu kadar karşılayabilme kapasiteleri ve çabaları uyumlu ve dengeli bir evlilik uyumu sağlanması

konusunda belirleyici niteliktedir (76). Bu bağlamda bakılacak olursa sorunlarını yapıcı bir biçimde çözebilen, farklı konularda uzlaşabilen çiftlerin evliliklerini uyumlu bir evlilik olarak tanımlayabiliriz (77). Yani eşlerin birlikte katıldıkları etkinliklerde hemfikir olabilmeleri veya karşıtlıkları makul bir tavırla çözebilme yetenekleri çiftlerin mutluluğunu sağlamakta ve onların evlilik uyumunu arttırmaktadır (78). Evlilik uyumunun tam olarak yakalanabilmesi için çiftlerin problem çözme becerilerinin yanı sıra ekonomik, psikosoyal ve kültürel konularda da ortak noktalarda birleşmeleri gerekmektedir (79). Tüm bunlara ek olarak evlilikte; çiftlerin boş zamanlarında yaptıkları aktiviteler, sahip oldukları değerler, duygularını ifade etme biçimleri, geleceğe dair beklentileri, cinsel yönelimleri, akraba ilişkileri, çocuklara ve ev ortamına karşı sorumlulukların paylaşımı gibi konularda ortak noktaya varmaları da çiftlerin evlilik uyumunu artırır (80).

2.3.1.Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler

Bir toplumun sağlıklı olabilmesi için öncelikle bireylerin daha sonra çiftlerin ve buna bağlı olarak da ailedeki diğer üyelerin sağlıklı olması gerekmektedir. Bireylerin iyi oluşları toplumun da iyi oluşunu etkilemektedir (81). Dolayısıyla evlilik uyumu iyi bir ailenin iyi bir ailede iyi bir toplumun habercisidir.

Çiftler arasında uyumsuzluğa, sorunlara sebep olan birçok bireysel veya çevresel faktörden bahsetmek mümkündür. Bu faktörlerin arasında kumar oynamak, empati kurmak, çocuk isteyip istememe, çiftlerin genel sağlık durumları, eşler arası iletişim, cinsel istekler, zararlı alışkanlıklar, çiftlerin kişilik bozuklukları, ekonomik durum, ilişkide şeffaf ve dürüst olmama, yaşlılık, özel gereksinimli bir çocuğa sahip olma gibi durumlar gösterilebilir (76).

Bu durumlara ek olarak Larson 2002 yılında yaptığı bir çalışmada evliliği etkileyen etmenleri 3 başlık altında toplamıştır (82).

2.3.1.1.Bireysel Faktörler

Bireyin sahip olduğu bazı özellikler vurgulanmıştır. Bunlar arasında bireyin problem çözme becerisi, iletişim özellikleri, öfke kontrolü, psikolojik yönden iyi olma hali gibi özellikler sıralanabilir.

2.3.1.2.Çiftlerin Sahip Olduğu Özellikler

Çiftlerin İlişkiyi dengede tutabilme becerisi, birbirleriyle sağlıklı ilişki kurabilme becerisi, ortak paylaşımda bulunabilmeleri, ilişkilerinde romantizmi kaybetmemeleri gibi önemli faktörleri içermektedir.

2.3.1.3.Çevresel Faktörler

İşsizlik, sağlık durumu, çocuk sahibi olmanın getirdiği sorumluluklar, çiftlerin partnerlerinin aileleriyle olan ilişkileri, iş hayatının getirdiği stres, ekonomik özgürlük gibi durumları içermektedir.

Tüm bunlara ek olarak evlilik uyumunu etkileyen başka faktörler de bulunmaktadır. Demografik özellikler, bireylerin çocuk bakımı konusunda sorumluluk alması, iş bölümü yapılması, boş vakitlerin kaliteli ve verimli geçirilmesi, evin ekonomik idaresinin yönetimi gibi konularda çiftlerin uzlaşmaya varması evlilik uyumunu etkilemektedir (83). Otokontrol sağlayabilme ve empati kurma da evlilik uyumunun yordayıcıları arasında sayılmaktadır. (84). Evlenme biçimleri, çiftlerin çatışma durumunda problemin karşı taraftan kaynaklandığını düşünmeleri, psikolojik dayanıklılık gibi birçok faktörde yukarıda yazılanlara ek olarak evlilik uyumunu etkilemektedir. Evlilik uyumunu etkileyen birçok faktör yapılan çalışmalar sonucu bulgulanmıştır. Tüm bunlar bir bütün olarak ele alınmalıdır. Çiftlerin tam bir uyum sağlayabilmesi için bu araştırmalarda sözü geçen tüm boyutlar göz önünde bulundurulmalıdır (83).

2.4.Sorumluluk

Bir kavram olarak ele alınan sorumluluk kimi kaynaklara göre bir değer olarak ele alınmış kimi kaynaklara göre ise bir beceri veya bireyde olması gereken bir özellik olarak tanımlanmıştır. Yavuzer'e (1997), göre sorumluluk; çocuğun erken çocukluk döneminden itibaren cinsiyetine, yaşına ve gelişim düzeyine uygun olan ödevlerine yerine getirmesidir (85). Türk Dil Kurumu; "bireyin kendi seçimlerinin, davranışlarının veya kendi ile ilgili olan herhangi bir durumun sonuçlarını üstlenmesi" olarak tanımlamaktadır. Şahan'a (2011) göre sorumluluk kişinin günlük yaşantısında karşısına çıkan problemlere yönelik sağlıklı seçimlerinin sonucunda oluşturduğu düşünce, duygu, bilgi ve becerilerin toplamıdır (86). Başaran (1974)'e göre; "Sorumluluk duygusu, bir

ödev olarak üstlenilen veya kendisine verilen bir işi ne olursa olsun sonuçlandırmak ve gerektiğinde bu üstlenilen görevin sonuçlarıyla ilgili hesap verebilmektir.

Sorumluluk bilinci ne birdenbire ortaya çıkan ne de kalıtsal olarak aktarılan bir özellik değildir. Çocuklar bu bilince ancak öğrenerek varabilirler (87). Bu bilincin ilk farkına varıldığı ve eğitiminin ilk verildiği yer ailedir. Ailenin en önemli görevlerinden biri; çocuğa saygı, sevgi, güven ve sorumluluk duygularının temelini oluşturmaktır. Aile sorumluluk eğitimi çocuğa kazandırırken çok dikkatli olmalıdır. Çocuğa çeşitli görevler vermeli ve bu görevlerden doğan sonuçların olumlu veya olumsuz olmasına bakılmaksızın üstlenmesi sağlanmalıdır.

Değişen aile yapısıyla birlikte geniş aileler yerini çekirdek ailelere bırakmış ve bu da çocukların aile ortamında alması gereken sorumlulukları azaltmıştır. Günümüz aile ortamında aileler daha çok çocuğun üstlenmesi gereken sorumlulukları da üstlenmeye başlamaktadır. Ebeveynler çocuğun hayatını kolaylaştırmak için ellerinden geleni yapma yarışı içerisine girmişlerdir. Hiç sorumluluk almadan büyüyen ve yaptıkları davranışların sonuçlarını kabullenmeyen çocukların büyüdüklerinde yine yaptıkları davranışların sorumluluğunu üstlenmeyen, suçu hep başkalarında arayan bireyler olmaları kaçınılmaz olacaktır. Ebeveynler sorumluluk eğitimi sırasında aşırı şefkatli olmamalıdır. Örneğin okula zamanında hazırlanmadığı için geç kalan bir çocuk bunun sonuçlarına katlanmalı, ebeveynleri tarafından okula araba ile götürülmemelidir (89). Sorumluluk duygusunun kazandırılması için yetişkin bireylerin çocuklara iyi birer örnek olmaları, onları yüreklendirmeleri, yaş ve gelişim görevlerine uygun görevler vermeleri, olumlu tutum ve davranışlarını teşvik etmeleri gerekmektedir (26). Örneğin iki buçuk yaşındaki bir çocuk için yemek masasını hazırlamak, oyuncak arabasını yıkamak, tek başına çorbasını içmesine izin vermek, ev işlerinde çocuktan yardım istemek gibi eylemler çocuk açısından sorumluluk geliştirici etkinlikler olarak düşünülebilir. Çocuk için bu tür bir ortam hazırlamak onu cesaretlendirecek ve ayrıca başarıma duygusuna da katkı sağlayacaktır (27). Anne-babalar çocuk için yaparak-yaşayarak öğrenecekleri ortamlar hazırlamalıdır, çocuğun davranışlarının sonucunu görmesine izin vermelidir (89). Çocuklar 18-36 aylık dönemde bağımsızlaşmayı öğrenirler ve dolayısıyla bu seviye aynı zamanda sorumluluğu da öğrenebilecekleri bir dönemin başlangıcıdır (90). Sorumluluk eğitimi çok küçük yaşlardan başlar.

Bu eğitim verilirken çocuğun yapması gereken davranışlar çocuğa ceza olarak sunulmamalı veya çocuk üzerine düşen görevi yerine getirdiği için ona ödül verilmemelidir.

Anne-babalar birçok konuda olduğu gibi sorumlu bir birey yetiştirme konusunda da çocuklarına örnek olmalıdır. Çocuklar için; anne-babalara çeşitli konularda yardım etmek sorumluluğa atılan ilk adımlardır (91). Çocuklar yaptığı davranışların sonucunun ne olduğunu da görme olanağına da sahip olmalıdır, aksi takdirde yaptıklarının sorumluluğunu almayı öğrenemezler. Sorumluluk bilincinin oluşması için çocukların sorumluluk alabileceği zengin bir ortamda büyümeleri gerekir. Ebeveynler çocuklarının fiziksel emniyetlerini göz önünde bulundurarak onlara mümkün olduğu kadar çok sorumluluk vermelidirler. Bu durum çocuğun özgüveninin gelişmesini sağlamaktadır (92). Sorumluluk eğitimi konusunda çocuğunu sorumluluğa boğan ebeveynler olduğu gibi, çocuğun tüm sorumluluklarını üzerine alan, onlara sorumluluk vermekten çekinen ebeveynler de bulunmaktadır. Bu durum çocukların sorumluluk duygularının gelişmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Tümüyle sorumluluğa boğulan çocuklar iç denetimi çok gelişmiş, katı, kuralcı ve özgünlüğünü yitirmiş bireyler haline dönüşebilirken, tüm sorumlulukları ebeveynleri tarafından üstlenilen çocuklar kendi yaşamına yön vermekten aciz, sürekli başkaları tarafından yönlendirilen bireyler haline dönüşebilmektedir (93).

Tuzcuoğlu (2003) ve Özdemir (2013) anne-babalara sorumluluk eğitimi konusunda bir takım önerilerde bulunmuştur (94). Çocuklarının gerçekleştirdiği olumlu davranışların pekiştirilmesi, unutulmuş sorumluluklar ile ilgili zaman zaman hatırlatmalara yer verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bununla beraber çocukların kendi sorunlarını çözerken onları kendiyle baş başa bırakmaları gerektiğini önemle vurgulamıştır. Ailelerin tutarlı ve kararlı davranışları gerektiğinden bahsetmiş ve çocuğa karşı ne istendiği konusunda net olunmasını gerektiğini belirtmiştir.

Ebeveynlerin çocuğuna kıyamaması, yaşının daha küçük olduğunu söylemesi ve bu sebepten erken yaşta çocuğuna sorumluluk vermeyi istememesi sorumluluk eğitimini olumsuz etkilemektedir. Küçük çocukların verilen bazı işleri gerçekleştirmesi sabır ve zaman istemektedir. Bu noktada ebeveynler çocuğa bu konuda sabırlı davranmalı ve çocuğun işini kendileri üstlenmemelidir. Örneğin; dışarı çıkmak için hazırlanan bir çocuğun kendi kıyafetini giymesi anne-babanın yardımı ile giymesinden daha uzun

süreceği için ebeveynler sabırsız davranmakta ve çocuğun kıyafetini kendileri giydirmeye yoluna gitmektedirler. Bazı ebeveynler de çocuğun yaptıkları işleri beğenmemekte ve bu yüzden çocuğa sorumluluk vermekten kaçınmakta veya çocuğun yaptığı işleri kendileri yeniden yapmaktadırlar. Tüm bu davranışlar çocukların sorumluluk eğitimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu yüzden ebeveynler bu tür davranışlardan kaçınmalıdır. Sorumluluk eğitimi verilirken; çocuk sorumluluklarıyla baş başa bırakılmalı, çocuktan ne istenildiği çocuğa açık ve net bir şekilde ifade edilmelidir. Bununla beraber sorumluluk eğitimi konusunda en önemli unsur; çocuğun gelişim düzeyine uygun sorumluluklar vermektir. Bu açıdan bakıldığında bu konu da yetişkinlerin çocuklara karşı olan sorumluluğudur.

Gelişim düzeylerine göre çocukların alabileceği sorumluluklara bakıldığında; 3-4 yaş grubunda yer alan çocuklar, oyuncaklarını toplayabilir, kendi kıyafetlerini seçebilir, hangi yemeğin yenileceği, yapılacak alış veriş konularında karar verme sürecine katılabilir, sofrada tek başına yemek yiyebilir, tek başına uyuyabilir, elini-yüzünü yıkayıp dişlerini fırçalayabilir. Tüm bunlara ek olarak kirli çamaşırlarını kirli sepetine atmak, anne-babalarının verdiği basit getir-götür işlerini yapmak, yardım alarak giyinip soyunmak, ev eşyalarını yerine kaldırmak, yemek masası hazırlanırken yardım etmek, basit temizlik işlerinde yardımcı olmak, bulaşık makinesinin yerleşmesine yardımcı olmak, alış-verişi yerine yerleştirmek, evde bulunan hayvan veya bitkilerin bakımına destek olmak gibi davranışları da yerine getirebilir (94, 95, 96, 97). Çocuğun yaşı büyüdükçe alabileceği sorumluluklar da artmaktadır. Küçük yaştaki çocukların yaptıklarına ek olarak yeni sorumluluklar da üstlenebilmektedirler. 5-6 yaş grubu çocukların alabileceği sorumluluklara bakıldığında bu yaş grubundaki çocuklar çiçekleri sulayabilir, tehlike durumunda kime haber vermesi gerektiğini bilir, eşyalarını korur ve bakımını yapar, yatağını düzeltir ve odasının temizliğini sağlarlar. Bu yaş grubundaki çocuklar artık kendi bakımını kendileri yapmaya başlamakta ve ebeveynlerinden bağımsız, kişisel sorunlarını kendileri çözmeye başlamaktadır. Saçlarını taramak ve bakımını yapmak, kirli çamaşırlarını sepete atıp temiz olanları yerine katlamak, tuvaletini kendisi yapıp kendini temizlemek, giyeceklerini hava durumu veya özel şartlara göre seçmek ve giyinmek, basitçe kahvaltı hazırlamak ve yemekten sonra kendi tabağını kaldırmak, ayakkabılarını bağlamak, döktüklerini toplayıp temizlemek gibi sorumlulukları yerine getirebilirler. Tüm bunlara ek olarak davranışlarının sonuçları tahmin etmek, adres ve telefon numarasını bilmek, telefona cevap vermek, evde ve

okulda kurallara uymak gibi davranışlar da 5-6 yaş grubu çocuklarının alabileceği sorumluluklar kapsamındadır (94, 95, 96, 97).

Aileler bu noktada çocuklarının alabileceği sorumlulukların bilincinde olmalı ve çocukların sorumluluk eğitime katkıda bulunmalıdır. Aileler çocukların gelişim özelliklerini ve bu dönemlerde üstlenebileceği sorumlulukları iyi bilmeli, yaşam ortamını çocuğun sorumluluk eğitimi destekleyecek şekilde düzenlemelidir.

Douglas (2001), sorumluluk eğitiminin beş temel prensibinden bahsetmektedir (98) ;

1. Yaptığım veya yapamadığım her şeyin sorumluluğu bana aittir. Eğer yaptığım şey iyi olursa bu bana itibar kazandırır. Aksi bir durumda ise yapamadığımı kabullenirim ve yapamadığım şeylerin sorumluluğu bana aittir, suçu bir başkasında aramam.

2. İyi bir işe ve iyi yaşantıya sahip olmak için gerekli olan eğitimimden ben sorumluyum, bu konuda elimden geldiğince çaba sarf ederim.

3. çevremde yer alan kişilere ve aile bireylerime karşı saygı göstermekle ve onların eğitimini üstlenmekte sorumluyum. Farklılıklara saygı göstermeliyim ve her bireyin değerli olduğunun bilincinde olmalıyım.

4. Kendi halkıma, diğer milletlere ve tüm dünyaya karşı sorumluyum, gelişmesi için destek vermeliyim. Bu durum da benim daha adil, daha demokratik daha misafirperver ve daha mutlu bir insan olmamı sağlar.

5. Tüm dünyayı sevgi ve saygıyla kucaklamak, umursamak ve her zaman korumaktan sorumluyum.

2.5.Sorumluluk Türleri

Bovens (1998)' a göre sorumluluk “bireysel sorumluluk, profesyonel sorumluluk, hiyerarşik sorumluluk, vatandaşlık sorumluluğu ve sosyal sorumluluk olmak üzere beş farklı şekilde sınıflandırılabilir (99) Sorumluluğun yöneldiği kişi, nesne ya da kurumlar değişiklik göstermektedir. Bununla beraber Şahan(2011)'de literatür taraması yapmış ve sorumluluğa altı farklı sınıflandırma getirmiştir. Bu sorumluluklar

da; sosyal sorumluluklar, yasal sorumluluklar, kişisel sorumluluklar, akademik sorumluluklar, dini sorumluluklar ve ortak sorumluluklardır (99).

Şahan'ın elde ettiği bu sorumluluklara ek olarak literatürde ulusal ve evrensel sorumluluk kavramları da yer almaktadır.

2.5.1.Yasal Sorumluluk

Bayar(2008)'a göre sorumluluk kavramı kendi içinde zaten yasal bir kavramdır ve yasalar tarafından korunmalıdır. İnsanlar yasalara uyduğu takdirde hem topluma hem de devlete karşı sorumluluklarını yerine getirmiş olurlar. Aksi takdirde meydana gelecek olumsuz durumların sorumluluğunu almak zorundadırlar (100, 101).

2.5.2.Sosyal Sorumluluk

Kişilerin toplumda kendi becerileri sayesinde aktif ve sorumlu tutum ve davranışlar sergilemesidir (101). Toplum içerisinde kişinin içinde bulunduğu faaliyetlerden kaynaklı meydana gelen olumlu-olumsuz değişiklikleri değerlendirmesi ve buna göre hareket etmesidir. Sosyal sorumluluğun da diğer sorumluluklar gibi yaptırımı vardır (102).

2.5.3.Akademik Sorumluluk

Öğrencilerin eğitim-öğretim süreci içerisinde üzerine düşen vazifeleri yerine getirmeleri, kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almaları olarak tanımlanmaktadır (101). Bu sorumluluğu üstlenen öğrenciler akademik anlamda kendilerini daha ileriye taşıyabilir, yeni başarılar elde edebilirler. Öğrenme sorumluluğu ile akademik sorumluluk iç içedir. Birinin başarısı diğerini de etkilemektedir.

2.5.4.Dini Sorumluluk

Birçok dini inanç insanların davranışlarının bir sonucu olduğunu ifade eder. İnsan yaptığı veya yapmadığı davranışların sonuçlarını üstlenir. Bu bağlamda bakıldığında dini inançlar insanların sorumluluk duygusunu geliştirici niteliktedir.

2.5.5.Kişisel Sorumluluk

Kişinin kendi beden ve benliğinin sorumluluğunu alması ve iyi olma halini sürdürebilme kapasitesidir. Her bireyin kendi bedenine ve benliğine karşı sorumluluğu vardır. Bu anlamda kişisel sorumluluk bireyin kendi sorumluluğunu alması, iyi olma halini sürdürebilmesi, başarıları karşısında kendi ile övünebilmesi ve başarısız

olduğunda ise kendi hatalarının sonuçlarının üstlenerek yalnızca kendini sorumlu tutması olarak tanımlanabilir (103).

2.5.6.Ortak Sorumluluk

“İstenmeyen sonuçlara yönelik olarak bütün kişilere paylaştırılmış yükümlülüklerdir” (102). Ortak sorumluluklar bireylerin birbirlerine karşı sorumluluklarını, toplumların birbirlerine karşı olan sorumluluklarını ve dünyadaki bütün kurumların insanlara karşı sorumluluğunu içermektedir.

2.5.7.Ulusal Sorumluluk

Bireyler bir toplum içerisinde yaşadıklarını ve ait oldukları bu toplumlara karşı da belli sorumluluklarının olduğunu bilmektedirler. Bu sorumlulukların içinde topluma ait kültürü, erdemi sürdürmek de vardır. Kişiler topluma ait olduğunu hissettiklerinde geçmişleriyle bağ kurabilmekte ve geçmişinden ders çıkarabilmektedir. Her milletin kendi tarihi ve kendi hafızası vardır. Ulusal sorumluluk bu tarihi ve hafızayı canlı tutmaktadır.

2.5.8.Evrensel Sorumluluk

Her bireyin dünyada nefese alan varlıklara karşı sorumlulukları vardır. Kişi dünyada bir sistem olduğunun, bu dünyada yalnız yaşamadığının farkında olmalı ve bu sistemi bozacak diğer canlılara zarar verecek eylemlerden kaçınmalıdır. Her bireyin dünya üzerinde sistemi koruması adına üstlenmesi gereken görevleri vardır (102).

Bu sorumluluk türlerinin yanı sıra bu araştırmada “yaşam ortamına karşı sorumluluklar”, “aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme”, “nesnelere karşı sorumluluklar”, “doğal çevreye karşı sorumluluklar”, “hijyenle ilgili sorumluluklar”, “evde sorumluluklar”, “topluma karşı sorumluluklar”, “başkalarına karşı sorumluluklar”, “bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluklar” ve “enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluklar” gibi sorumluluk türlerine yer verilmiştir.

Sorumluluk kavramı ve sorumlu bireyler yetiştirmek hem toplum hem de tüm evren için önem arz etmektedir. Bu sebeple önce aileden başlayıp sonra okulda devam eden sorumluluk eğitimi büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda araştırmacılar tarafından sorumluluk eğitiminin nasıl daha iyi verileceği konusu sıkça araştırılmış ve bu eğitim için farklı modeller geliştirilmiştir. Bu modellerden bazıları (104) şunlardır:

2.6. Sorumluluk Eğitime Dair Modeller

2.6.1.Özerk Öğrenen Modeli

George Betts tarafından 1991 yılında geliştirilmiştir. Çocukların bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgulayan bu programda amaç çocukları yaratıcı etkinliklere yönlendirerek onlara kendi bireysel öğrenmelerinin sorumluluğunu kazandırmaktır. Çocukların çok yönlü gelişmesine katkıda sağlar. Sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Çocuklar için yaşam boyu fayda sağlamakta ve yaratıcılıklarını geliştirmeye katkı sağlamaktadır (104).

2.6.2.Renzulli Modeli

1977 yılında Joseph Renzulli tarafından geliştirilmiştir. ABD uygulanmıştır. Üç aşamalı olarak gerçekleştirilir. Birinci aşamada öğretmen çocuklara konuyu tanıtır, çocukların konu hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarını sağlar. İkinci aşamada çocukların konu hakkında düşünceleri sağlanır ve çocukları üst düzey düşünme becerisi kazandırılması amaçlanır. Üçüncü aşamada ise öğrenciler ilgi duyduğu alanlara göre sınıflandırılır. Karşılıklı olarak bilgi alış veriş yapmaları ve öğrencilerin kendi öğrenme sorumluluklarını almaları sağlanır (104).

2.6.3.Başarı Modeli

Aynı zamanda İnsancıl Model olarak da bilinir. Bu modelde asıl amaç çocuklar arasında olumlu ilişkileri güçlendirmek ve böylece okul başarılarını, bireysel ve toplumsal sorumluluklarını ve karar verme becerilerini geliştirmektir. Aynı zamanda çocukların kişisel özelliklerinin korunması da amaç edinmektedir (104).

2.6.4.Aktif Öğrenme Modeli

Bu modelde öğrenen tamamen aktif rol oynamaktadır. Kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu kendi alır (104). Bu sorumluluk öğrenciye öz düzenleme yapma, zihinsel becerilerini geliştirme, kendi öğrenmeleri ile ilgili kararlar alıp uygulayabilme becerileri kazandırır.

2.6.5.Sorumluluğu Geliştirmeye Dair Disiplin Modeli

Modelin bir diğer adı da “Marshall Yöntemi”dir. Öğretmenlerin öğrencileri disipline etmeye çalışmalarının çocuğun sorumluluk duygusunu kazanmasına engel olduğu görüşünü savunmaktadır. Modele göre çocuğun sorumluluk kazanması için

kendini kontrol edebilme becerisinin gelişmesi, çevresine uyumunu kendi sağlaması gerekmektedir (104).

2.6.6.Duke ve Jones'in Yaklaşımları

Duke ve Jones (1985)'a göre öğrenciye sorumluluk kazandırmak okulun görevidir. Öğrencilerin sorumluluk duygusu kazanabilmelerinin en iyi yolu 14 farklı yaklaşımdan geçmektedir. Bunlar şu şekildedir; karar verme becerileri, otokontrol, iletişim becerileri, hedef belirleme, ahlaki gelişim etkinlikleri, içsel konuşma, ders çalışma becerileri, bedensel kontrol(sakinleşme) stratejileri, sosyal beceriler, öğrenme çevresinin kontrolü, belirli değerlerin öğrenimi, grup becerileri, akran desteği becerileri ve çatışma çözüm becerileri (104).

2.7.İlgili Çalışmalar

2.7.1.Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

2.7.1.1.Sorumluluk İle İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Bacon(1993) öğrencilerin sorumluluk kavramına bakış açısını incelemek amacıyla dört ay süren bir çalışma gerçekleştirmiştir (105). Çalışmaya altıncı ve yedinci sınıftan 52 çocuk katılmış ve çalışma röportaj yoluyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonunda çocuklar kendi öğrenme sorumluluklarını aldıklarını, okulu yalnızca öğrenme yeri olarak görmediklerini ve okulun zorlayıcı olmadığını dile getirmiş olsalar da aslında yalnızca zorunlu hissettikleri sonucuna varılmıştır.

Lewis(2001) öğrencilerin sorumluluk düzeylerini saptayıp sınıf yönetimi algıları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir okulda araştırma gerçekleştirmiştir. Victoria'nın kuzeydoğusunda bulunan bu okulda sınıfların her biri 18'den daha fazla nüfusa sahiptir ve 21 birinci kademe ve 21 ikinci kademe sınıf bulunmaktadır. Toplamda 6,7 ve 8. sınıf kademesinden olmak üzere 3590 öğrenciye ulaşılmıştır. Öğrencilere 35 soruluk bir anket yöneltilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre öğrenciler öğretmenlerini sorumluluklarının gelişmesini engelleyen ve katı disiplin kuralları uygulayan bireyler olarak görmektedir (106).

Such ve Walker (2004), İngiltere'de 9 ve 10 yaşlarında 29 farklı çocukla bir çalışma yürütmüştür. Çalışmasını çocuklarla röportajlar yaparak yürütmüş ve çocukların

gözünden sorumluluk kavramını analiz etmeyi amaç edinmiştir. Çocukların evde sorumluluk aldıklarını ve bunun günlük hayatta kaçınılmaz bulduklarını bulgulanmıştır. Ayrıca çocuklar; sorumluluk kavramını da tıpkı dürüstlük ve adaletli olmak gibi ahlaki dünyalarının bir parçası olarak görmektedirler (107).

Helker ve Wosnitza (2016) öğrencilerin sorumluluk duyguları ile motivasyonları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışmayı 271 ortaokul öğrencisi ve veli ile sürdürmüştür. Sorumluluk duygusunun ve öğretmen-ebeveynlere yönelik sorumluluk tanımlarının okul başarısı ve kendi motivasyonları ile ilişkili bulunmuştur. Okulun öğrencilerin sorumluluk duygularını arttırmada önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmıştır (108).

Escarti, Llopis-Goig ve Wright (2018) sorumluluğu arttırmak ve yaşam becerilerinin günlük yaşantıya aktarımını sağlamak amacıyla Kişisel ve Sosyal Sorumluluk Öğretimi Modeli'ni geliştirmiştir. Program okul müfredat kapsamına girdiği takdirde sorumluluğu teşvik edeceği bulgulanmıştır (109).

2.7.1.2.Evlilik Uyumu İle İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Davidson ve Solle(1987) cinsiyet rolleri benzerliği ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Araştırma sonucunda cinsiyet rollerini benimseyen eşlerin evlilik uyum puanları benimsemeyen eşlere göre daha yüksek bulunmuştur (110).

Johnson ve Jacob'un (2000), depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonunda demografik özelliklerin evlilik uyumunu etkilemediği bununla beraber depresyonunu evlilik uyum puanını etkilediği bulgulanmıştır. Ayrıca depresyon değişkeninin evlilik uyumuna etkisi kadın ve erkek katılımcılar üzerinde farklı etkisi bulunmaktadır (111).

Shaker, Fathi-Ashtiani ve Mahdavian (2011), eşlerin bağlanma tarzları ve zihinsel sağlık durumları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında 20 ile 40 yaş arası 350 kadın 350 erkek katılımcıyla çalışmışlardır. Korkulu bağlanan kişilerin evlilik uyumu ve zihinsel sağlıkları arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Saplantılı ve kayıtsız bağlanan eşlerin zihinsel sağlığı ve evlilik uyumu arasında da olumlu bir ilişki bulgulanmıştır (112).

Be, Whisman ve Uebelacke (2013), 2006-2007 yıllarında yaptıkları araştırmada evlilik uyumu ile yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma yaşlı erişkin ve orta yaşlı katılımcıların yardımıyla gerçekleşmiş ve toplamda 1385 çift ile çalışılmıştır. Araştırma sonucuna göre hem orta yaşlılarda hem de yaşlı erişkinlerde evlilik uyumu ile yaşam memnuniyeti arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır (113).

Tiwari ve Asthana (2016) 25-55 yaşlar arası kır ve kent yaşamı sürdüren 300 kadın ile bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın amacı aile içi şiddet ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada aile içi şiddetin tüm boyutlarının(cinsel, ekonomik istismar, fiziksel ve toptan aile içi şiddet) evlilik uyumu ile negatif yönlü bir ilişki olduğu bulgulanmıştır (114).

Manju (2016), çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik uyumları ve yaşam doyumlarını araştırdığı çalışmasını 50 çalışan 50 çalışmayan kadınla sürdürmüştür. Araştırma sonunda evlilik uyumunun yaşam doyumuna ile ilişkili olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca çalışan kadınların evlilik uyum ve doyumları çalışmayan kadınlardan daha yüksek çıkmıştır (115).

Lavi, Fladeboe, King, Kawamura, Friedman, Compas ve Katz (2018) kanser teşhisi konulan çocuklu bir aile ile çalışmıştır. Çalışma 2 yıl boyunca sürdürülmüş ve çalışmada kanser hastalığının neden olduğu çeşitli stres ve baskı etkenlerinin(ekonomik baskı, tedavi ile ilgili olumlu-olumsuz gelişmeler, tedavi yoğunluğu, algılanan yaşam tehdidi vb.)evlilik uyumu üzerindeki etkisini incelemek hedef alınmıştır. Çalışmanın sonucunda hastalığın neden olduğu stresin her gün birikerek arttığı ve bu durumun da eşler arası evlilik uyumunu olumsuz etkilediği gözlemlenmiştir (116).

Sadeghi, Khedmati ve Yousefi (2018), kişilerin iş ile uyumu ve iş stresinin, evlilik uyumu ile ilişkisini incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda işte yaşanan stres ile evlilik uyumu arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Buna göre iş stresi azaldıkça evlilik uyumu artmaktadır (117).

Tate, Martire ve Zhaoyang (2019), diz osteoartriti rahatsızlığı olan hasta eşlerinin hastalara karşı anlayışlarını ve bunun evlilik uyumu ile ilişkisini incelemişlerdir. Yapılan araştırmaya göre hasta eşlerinin diz rahatsızlığı olan bireylere

karşı daha anlayışlı davrandıkları ve evlilik uyumunun da buna bağlı olarak arttığı görülmüştür (118).

Jaffar, Zhong, Sundas, Shaher ve Aqeel, (2019), araştırmalarını çalışan ve çalışmayan kadınlarla yürütmüş ve kadınlarda depresyon, stres, anksiyete ve evlilik uyumu ile ruh sağlığı problemleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmada çalışmayan ve evli kadınlarda evlilik uyumunun depresyon ve anksiyete ile negatif yönlü bir ilişki oluşturduğu bulgulanmıştır. Ayrıca evlilik uyumu yüksek olan ve çalışmayan daha az stresli ve depresyonda olduğu da araştırmanın bulguları arasındadır (119).

2.7.2.Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

2.7.2.1.Sorumluluk İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Özen, Gülaçtı ve Çıkılı (2002) ilköğretim 8. sınıf kademesindeki öğrencilerin davranış düzeyleri ve sorumluluk duygusu ile dış denetimsel sorumluluk duygusu ve iç denetimsel sorumluluk ile düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada öğrencilerin sorumluluk düzey ile iç denetim odağı arasında pozitif yönde bir ilişki bulunduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca dıştan denetimli bireylerin sorumluluktan kaçtığı bununla beraber içten denetimli bireylerin tüm sorumluluklarının bilincinde hareket ettikleri de bulgulanmıştır (120).

Yurtal ve Yontar (2006), sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerinden bekledikleri sorumluluklar ve sorumluluk kazandırmada kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmaya 31 sınıf öğretmeni dahil edilmiştir ve çalışmaya göre öğretmenler öğrencilerden en çok nöbet, derse hazırlıklı ve zamanında gelme, kulüp çalışmaları, ödevlerini zamanında yapma, proje ve grup çalışmalarına destek verme, ders zamanında derse odaklanabilme, başkanlık, ders materyallerini eksiksiz getirme, çevresindekilere saygılı olma, kendisini ve çevresini temiz tutma, ders giriş-çıkış saatlerine uyma gibi konularda sorumluluk almalarını istemektedirler. Bununla beraber çocukların yerine getirmedikleri sorumlulukların başında da öğretmenlerin en çok yapılmasını istediği sorumluluklar yer almaktadır (121).

Kısa (2009), okul öncesi öğretmenlerinin altı yaş çocuklarının sorumluluk eğitiminde başvurdukları disiplin yöntemlerine ilişkin görüşlerini incelediği

çalışmasında; öğretmenlerin, çocukların sorumluluk alma davranışlarıyla ilgili beklentilerinin daha çok öz bakım becerileri ve sosyal duygusal alanla ilgili beceriler yönünde olduğunu bulgulamıştır. Yine çocukların yerine getirmedeği veya getirmekte zorlandığı davranışların bu yönde olduğu da görülmüştür. 6 yaş grubu çocuklar için ailede verilen eğitimin ve ailenin çocuğa kazandırdığı alışkanlıkların çocukların sorumluluk duyguları üzerinde belirleyici olduğu sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerden aldığı görüşler doğrultusunda ise öğrenci sayısı az olan öğretmenler fazla olan öğretmenlere göre sorumluluk bilinci kazandırmada daha başarılı olmaktadır. Ayrıca yine öğretmen görüşlerine göre iş birliğine yatkın velilerin öğrencileri sorumluluk alma konusunda daha iyi gelişme göstermektedir (123).

Aladağ (2009) ilköğretim sosyal bilgiler öğretimi kapsamında yer alan değer eğitimi çalışmalarının öğrencilerin sorumluluk düzeyine etkisini incelemek amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Çalışmada hem deneysel hem de nitel desenler kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda hem velilerin hem de öğretmenlerin görüşleri alınmış ve çalışmanın deney grubunda yer alan öğrencilerin üzerinde olumlu bir etki yarattığı hem veliler hem de öğretmenler tarafından dile getirilmiştir (124).

Şahan (2011), 5-6 yaş grubundaki çocukların sorumluluk düzeylerinin veli ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışmasında öğretmenlerin çocukların aldıkları sorumlulukları yerine getirme düzeylerinden memnun olduğunu bulgulamıştır ve bu öğretmen cinsiyetlerine göre bir farklılaşma göstermemektedir. Bununla beraber öğretmenlerin kıdemleri ve mezun oldukları okullar öğrencilerin sorumluluk alma düzeylerine düşüncelerinde anlamlı farklılık göstermiştir (125).

Yontar (2013) “Sosyal Bilgiler programında kazandırılması hedeflenen sorumluluk değeri ve empati becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi” başlıklı bir çalışma yürütmüştür. Çalışmada beşinci sınıfta yer alan öğrencilerinin sorumluluk ve empati düzeyleri arasındaki ilişki; sosyo-ekonomik düzey, sosyal bilgiler dersi başarı puanı ve cinsiyet değişkenleri açısından incelenmiştir. Çalışmaya göre empati düzeyi ile sorumluluk düzeyleri arasından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Alt sosyo-ekonomik düzeyde yer alan okullarda bulunan çocukların diğer okullarda bulunan çocuklara göre empati puanları ve sorumluluk düzey puanları daha düşük bulunmuştur. Ayrıca Sosyal

Bilgiler dersi başarı puanı ile sorumluluk düzeyi puanları ve empati puanları arasında anlamlı farklılaşma bulunmaktadır (126).

Polat ve Dağal (2013), 5-6 yaş grubu çocukların sorumluluk davranışlarını ölçmek amacıyla “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorumluluk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği”ni geliştirmişlerdir. Ölçek ebeveynler tarafından doldurulmaktadır (71).

Özen, (2013) 8. Sınıf kademesindeki öğrencileri için “Sorumluluk Duygusu ve Davranışı Ölçeği”ni geliştirmiştir. Ölçeğin amacı sorumluluk duygusunun davranışa ne derece yansıdığını ve yaşamı ne derece etkilediğini ölçmektir. Maddeler sorumluluğun hem duygu hem de davranış boyutunu ölçmeye yöneliktir (127).

Kaya ve Doğan (2014) lise kademesindeki öğrencilerin sorumluluk düzeylerini belirlemek amacıyla “Öğrenci Sorumluluk Ölçeği”ni geliştirmişlerdir (128).

Cengil, (2015) sorumluluk davranışı ve sorumluluk duygusu üzerine bir araştırma yapmıştır ve araştırmaya Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri katılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre cinsiyet, ailenin ekonomik düzeyi ve yaşanan yerleşim birimi değişkenleri ile katılımcıların sorumluluk duygusu ve davranışı bakımından bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır (129).

Aydoğan ve Gündoğdu (2015), ilkokul öğrencilerine yönelik hazırlanan bir sorumluluk programının çocuklar üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada öğrencilerin yerine getirme konusunda istekli olduğu çalışmaları daha etkili ve daha doğru gerçekleştirdikleri çalışmalarında daha sorumlu davrandıkları gözlemlenmiştir. Uygulama öncesi ödevlerini hiç yapmayan öğrencilerin hem süreç içerisinde hem de uygulama sonrasında ödevlerini yerine getirmeye başladıkları gözlemlenmiştir. Bununla beraber sınıfta bulunan dört öğrencinin sorumluluk duyguları açısından özellikle de temizlik konusunda hiçbir değişme olmadığı gözlemlenmiştir (130).

Karakuş, Kartal ve Çağlayan (2016) ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sorumluluk kavramını nasıl tanımladıklarını ve yerine getirip getirmediğinin belirlemek amacıyla 20 kız 20 erkek öğrenciyle yarı yapılandırılmış bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmaya göre sorumluluk çocuklar tarafından ödevini yapma ve

verilen görevi yerine getirme olarak tanımlanmaktadır. Sorumluluklarını yerine getiren öğrenciler güvenilir olduklarını, mutlu olduklarını ve çevresi tarafından takdir gördüklerini dile getirmişlerdir. Yerine getirmediklerinde ise mutsuz olduklarının, gözden düşme korkusu yaşadıklarını, huzursuz, kaygılı ve üzüntülü bir durumun içine girdiklerini ifade etmişlerdir (131).

Yakar ve Saracaloğlu, (2017) ortaokul kademesinde bulunan öğrencilerin öğrenmeye yönelik sorumluluk düzeylerini tespit etmek amacıyla bir ölçek geliştirmiştir (132).

Sapsağlam (2017), okul öncesi dönem çocuklarının sorumluluk değeri algılarını tespit etmek amacıyla çocukların yaptıkları resimleri incelemek ve onlara resimlerini anlattırmak yoluyla bir çalışma yürütmüştür. Araştırma sonunda bütün çocukların sorumluluk değerini olumlu algıladıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca çocukların sorumluluk kavramına yüklediği anlamlar daha çok anne ve babasına yardım etmek, hayvan beslemek, kişisel bakımını üstlenmek ve bitki yetiştirmek şeklinde olduğu ortaya çıkmıştır (133).

2.7.2.2.Evlilik Uyumu İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Malkoç (2001)'un evlilik uyumu ile iletişim tarzları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında evlilik uyumu düşük olan çiftlerin ilişkilerinde yıkıcı iletişim tarzını kullandığı ortaya çıkmıştır (134).

Fışıloğlu (2001), akraba evliliğinin evlilik uyumu ile ilişkili olup olmadığını incelemek amacıyla 150 çift ile bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın sonucuna göre akraba evliliği yapan çiftlerin evlilik uyum puanları yapmayan çiftlere göre daha düşük bulunmuştur (135).

Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002)'nın empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu üzerine etkisini araştırdığı çalışmada empati ve evlilik uyumu puanları arasında pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır. Bununla beraber belirlenen demografik özelliklerin evlilik uyumu üzerinde bir etkisinin bulunmadığı bulgulanmıştır (136).

Şener (2002), çalışmasında evlilik uyumuna etki eden faktörleri incelemiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre birlikte zaman geçirme, ailenin gelir düzeyi ve eşlerin bunu yeterli bulma durumu, eşlerin öğrenim durumu, çiftlerin iletişim becerileri, akraba

ile olan ilişkiler, karar verme sürecinin niteliği gibi faktörler evlilik uyumunu etkilemektedir. Ayrıca eşler arasındaki yaş farkı ve çocuk sayısı ile evlilik uyumu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur (137).

Gürsoy (2004), de evlilik uyumunu etki eden faktörleri ve kaygı düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucuna göre evlilik süresi, evlenmeden önce tanışık olma süresi, evlilik şekli, çiftlerin yaşı ve sahip oldukları çocuk sayısı evlilik uyumu ile ilişkilidir. Tüm bunların yanı sıra evlilik uyumunu etkileyen en önemli faktörün kaygı düzeyi olduğu bulgulanmıştır. Kaygı düzeyi ile evlilik uyumu arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Kaygı düzeyi arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır. Ayrıca çalışmaya göre kişilerin öğrenim durumu ve çalışma durumları da evlilik uyumunun önemli yordayıcılarındandır (138).

Bal (2007), cinsiyet rolleri değişkeninin evlilik uyumuna etkisini incelediği çalışmada cinsiyet rolünün evlilik uyumu üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kadınlarda hem kadınsı hem de erkeksi cinsiyet rolünün artması evlilik uyumunu artırırken erkeklerde kadınsı cinsiyet rolünün artması evlilik uyumunu arttırmaktadır (139).

Erişti (2010), bağlanma stilleri ve kişilik özellikleri ile evlilik uyumu arasında ilişkiyi araştırmıştır. Buna göre hem bağlanma biçimleri hem de kişilik özelliklerinin evlilik uyumu ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Kaygılı ve kaçınan bağlanmaya sahip olan çiftlerin evlilik uyum puanları düşük bulunmuştur (140).

Kuzu (2017), evli bireylerde kişilik özellikleri ve mizacın evlilik uyumu ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre bireylerin dışa dönüklük özellikleri ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre dışa dönüklük arttıkça evlilik uyumu da artmaktadır. Ayrıca flört ederek evlenen bireylerin evlilik uyum puanlarının görücü usulü evlenen bireylerin evlilik uyum puanlarından daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (141).

Akçadağ (2018), evlilik uyumu ile yaşam doyumu arasında ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Sonuçlara bakıldığında çocuk sayısının, eşlerin çalışma durumunun, eşlerin sorumluluklarını paylaşma düzeyinin ve evlilik hayatından duyulan memnuniyetin evlilik uyumu ile ilişkili olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca evlilik uyumu ve yaşam doyumu arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur (142).

Bakırcıaloğlu (2018,) çalışmasında; evli bireylerin sahip oldukları iletişim beceriler ve değerler ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya göre evlilik uyumu ile sahip olunan değerler ve iletişim becerileri arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca çiftlerin sahip olduğu iletişim becerilerinin evlilik uyumu açısından en önemli etken olduğu bulgulanmıştır. Bununla beraber sahip olunan değerler ile iletişim becerileri arasında da anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (143).

Yılmaz-Özkan (2018), çiftlerin evlilik uyumu ile stresle başa çıkma durumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Buna göre problem odaklı stresle başa çıkma yöntemini kullanan bireylerin evlilik uyum puanlarının boş verme stratejisini kullanan bireylerin evlilik uyum puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca boş verme stratejisi ile evlilik uyumu arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilirken problem odaklı başa çıkma yöntemi ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir(144).

Tellioglu ve Özdemir (2018) kırsalda yaşayan kadınlarla bir çalışma yürütmüştür. Çalışmalarında kadınların çeşitli aile işlevlerini yerine getirme düzeyleri ile evlilik uyumlarının evlilik süresi, evlenme şekli, öğrenim durumu ve sahip olunan çocuk sayısı arasındaki ilişki araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre kırsalda yaşayan kadınların evlilik uyumları evlilik süresi, evlenme şekli, öğrenim durumu ve sahip olunan çocuk sayısı değişkenlerine göre farklılaşmamaktadır. Aile işlevlerini yerine getirme düzeyinin alt boyutu olan aile problem işlevi ile evlilik uyumu arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Bununla beraber kadınların genel işlevleri yerine getirme düzeyleri ile roller, iletişim işlevlerini yerine getirme düzeyleri ve duygusal tepki verme düzeyleri arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki, davranış kontrolü, problem çözme ve gereken ilgiyi gösterme düzeyleri arasında da pozitif yönlü düşük seviyede ilişki saptanmıştır (145).

Çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumu ve evlilik doyumuna etkisini araştıran Yunus-Tozan (2019), çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumuna etkisini araştırmıştır. Evlilik uyumu ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Katılımcılardan üniversite mezunu olanların evlilik uyum puanları ortaokul mezunu olanlardan daha yüksek çıkmıştır. Ekonomik düzeye göre bakıldığında ise ekonomik durumu iyi olanların evlilik uyum puanları orta düzeyde

olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca genç katılımcıların evlilik uyumları daha yüksektir (146).

Murat (2019) demografik özellikler ve çiftlerin evli kalma süreleri ile evlilik uyumunu ilişkisini inceleyen bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın sonucunda evlilik uyumu ile evlilik uyum puanları arasında negatif yönde bir ilişki saptanmıştır (147).

Karabağ (2019), evlilik süreleri, cinsel doyum ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonunda kadın ve erkek katılımcılar için evlilik uyumunda anlamlı farklılaşma bulunmamıştır. Kadın katılımcıların evli kalma süresi ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bununla beraber evlilik sayısı, cinsel sorunlar, gelir düzeyi, evde farklı birinin yaşayıp yaşamaması değişkenleri açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır (148).

3.GEREÇ ve YÖNTEM

Bu çalışma da nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ölçek çalışması aracılığıyla veriler toplanarak yapılmıştır.

Temel amacı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların sorumlu davranışları ile ebeveynlerin evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemek olan bu araştırma kapsamında öncelikle araştırmanın konusu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Kavramsal modele uygun olarak araştırma verileri toplanmış ve istatistiksel paket programı kullanılarak analizleri tamamlanmış, ulaşılan bilgiler literatür çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma anne ve babaların evlilik uyumları ile çocukların sorumluluk davranışları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan bir çalışmadır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelinde amaç değişkenler arasındaki ilişkinin ortaya konmasıdır (149). Korelasyon türü ilişkisel taramalarda değişkenlerin birlikte değişip değişmedikleri, birlikte bir değişme varsa, bunun nasıl olduğu öğrenilmeye çalışılır (150). Bu araştırmanın bağımlı değişkeni evlilik uyumu, bağımsız değişkeni ise sorumlu davranışlar ve ebeveynin yaşı, cinsiyeti, çocuğun bakımı için destek olan kişinin varlığı, anne-babanın çalışma, öğrenim durumu, çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş varlığı, çocuğun bir günde teknolojik araçlarla vakit geçirme

sıklığı, evcil hayvan bulunma durumu, ebeveynin sahip olduğunu düşündüğü ebeveyn tutumu, ebeveynin çocuğuyla olan ilişkilerini nasıl değerlendirdiği gibi bazı demografik değişkenlerdir.

3.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ilinde okul öncesi eğitimine devam eden 14.538 öğrencinin velisi oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemi 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Avrupa Yakası Fatih, Şişli, Eyüpsultan, Bağcılar, Bakırköy ilçelerinde bulunan MEB'e bağlı on özel ve on devlet okulu olmak üzere toplam 20 farklı okul öncesi eğitimine devam eden çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi evli bireyler oluşturmaktadır. Bu nedenle anket formları evli bireylere uygulanmış ve buna bağlı olarak örneklem seçimi olasılıksız örneklem yöntemi olarak belirlenmiştir. Çalışma toplamda 299 ebeveyn ile yapılmıştır. Örneklem büyüklüğünün kaç kişiden oluşması gerektiğini belirlemek amacıyla literatür taraması yapılmış ve bu incelemede aşağıdaki tablo örnek alınmıştır (151).

Tablo 1 Sosyal Bilimler Araştırmalarında Örneklem Büyüklükleri Belirleme

Evren Büyüklüğü n	+ 0.03 örnekleme hatası (d)			+ 0.05 örnekleme hatası (d)			+ 0.1 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere araştırma evrenini 14.538 çocuğun oluşturduğu araştırmalarda örneklem %95 güvenilirlik sınırları içerisinde %3 ila %5'lik hata payı arasında olması ve kabul edilebilir sınırdan sayılması için en fazla 964, en az 61 kişinin araştırmaya dahil edilmesi gerektiği belirtilmektedir (152, 153). Bu bilgi göz önünde bulundurulduğunda çalışmanın 299 ebeveyn ile yapılmasının yeterli olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışma grubunu oluşturan ebeveynlerin ve çocukların demografik özelliklerine ilişkin elde edilen veriler aşağıdaki paragrafta kısaca özetlenmiştir.

Tablo 2.Çalışmaya katılan ebeveynlerin cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre dağılımı;

	N	%
CİNSİYET		
Kadın	246	82,3
Erkek	53	17,7
Toplam	299	100
Yaş durumu		
27 yaş ve altı	32	10,7
28-31	71	23,7
32-35	77	25,8
36-39	63	21,1
40 ve üzeri	56	18,7
Toplam	299	100

-Çalışmaya katılan ebeveynlerin %82,3'ü (n=246) kadındır, %17,7'si (n=53) erkektir.

-Çalışmaya katılan ebeveynlerin %10,7'si (n=32) 27 yaş ve altı, %23,7'si (n=71) 28-31 yaş, %25,8'i (n=77) 32-35 yaş, %21,1'i (n=63) 36-39 yaş ve %18,7'si (56) 40 ve üzeri yaşa sahiptir.

Tablo 3.Çalışmaya katılan ebeveynlerin meslek ve eğitim durumu değişkenlerine göre dağılımları

Anne iş durumu	N	%
Ev hanımı	145	48,5
Özel sektör	45	15,1
Memur	72	24,0
Diğer	37	12,4
Toplam	299	100
Baba İş durumu		
Serbest meslek	70	23,4
Özel sektör	107	35,8
Memur	90	30,1
Diğer ve çalışmıyor	32	10,7
Toplam	299	100
Anne öğrenim durumu	N	%
Lisans ve altı	132	44,1
Lisans ve üzeri	167	55,9
Toplam	299	100
Baba eğitim durumu		

Lisans altı	131	43,8
Lisans ve üzeri	168	56,2
Toplam	299	100

Çalışmaya katılan annelerin;

-%48,5'i (n=145) ev hanımı, %15,1'i (n=45) özel sektör çalışanı, %24,1'i (n=72) memur, %12,4'ü (n=37) belirtilen mesleklerin dışında bir mesleğe sahiptir.

Annelerin öğrenim durumları incelendiğinde ise;

%44,1'i (n=132)lisans altı, %55,9'u (n=167) lisans ve üzeri öğretim düzeyine sahiptir.

Çalışmaya katılan babaların;

%23,4'ü (n=70) serbest meslek çalışanı, %35,8'i (n=107) özel sektör çalışanı, %30,1'i (n=90) memur, %10,7'si (n=32) ise çalışmıyor veya belirtilen mesleklerin dışında bir mesleğe sahiptir.

Babaların eğitim durumları incelendiğinde ise;

%43,8'i (n=131) lisans altı, % 56,2'si (168) lisans ve üzeri öğrenim durumuna sahiptir.

Tablo 4.Çocuğa ait özelliklerin dağılımları

	N	%
Çocuğun yaşı		
48-60 aylık	138	46.2
61-72 aylık	161	53.8
Toplam	299	100
Çocuğun cinsiyeti		
Kız	151	50.5
Erkek	148	49.5
Toplam	299	100
Çocuğun kardeşi		
Var	216	72.2
Yok	83	27.8
Toplam	299	100
Çocuğun teknoloji ile ilgilenmesi		
1 saatten az	72	24,1
1-3 saat	152	50,8
3 saat ve üzeri	75	25
Toplam	299	100

Araştırmaya katılan çocukların yaşlarına bakıldığında;

-%46,2'sinin (n=138) 48-60 ay, %53,8'inin (n=161) de 61-72 aylık oldukları görülmektedir.

-Araştırmaya katılan çocukların %50,5'i (n=151) kız, %49,5'i de erkektir.

-Araştırmaya katılan çocukların %71,'si (n=216) bir kardeşe sahipken; %27,8'inin (n=83) kardeşi bulunmamaktadır.

-Araştırmaya katılan çocukların bir gün içerisinde teknolojik aletlerle vakit geçirme sıklığı göz önünde bulundurulduğunda;

%24,1'i (n=72) günde bir saatten az, %50,8'i (n=152) 1-3 saat, %25'i (n=75) ise 3 saatin üzerinde teknolojik aletlerle ilgilenmektedir.

Tablo 5.Aile Özellikleri Dağılımları

	N	%
Çocuk bakım desteği		
Var	119	39.8
Yok	180	60.2
Toplam	299	100
Kaç yıldır evli oldukları		
5 yıl ve altı	57	19,1
6-8 yıl	88	29,4
9-11 yıl	57	19,1
12-14 yıl	37	12,4
15 yıl ve üzeri	60	20,1
Toplam	299	100

Araştırmaya katılanların %39,8'i (n=119) çocuğun bakımı için destek alabiliyorken, %60,2'si (n=180) çocuğun bakımı için herhangi bir destek alamamaktadır.

Araştırmaya katılan çiftlerin %19,1' (n=57) 5 yıl veya daha az süredir, %29,4'ü (n=88) 6-8 yıl, %19,1'i (n=57) 9-11 yıl, %12,4'ü (n=37) 12-14 yıl ve %20,1'i (n=60) de 15 yıl veya daha fazla süredir evli bulunmaktadır.

Tablo 6.Evcil Hayvan Bulunma Durumu Dağılımları

Evde evcil hayvan durumu		
Var	72	24.1
Yok	227	75.9
Toplam	299	100

Araştırmaya katılanların %24,1'i (n=72) bir evcil hayvana sahip iken, %75,9'unun (n=227) evinde evcil hayvan bulunmamaktadır.

Tablo 7.Algıladıkları Ebeveyn Tutum Durumu Dağılımları

Ebeveyn tutum durumu		
Demokratik tutum	114	38.1
İzin verici tutum	72	24.1
Aşırı koruyucu	50	16.7
Otoriter tutum	63	21.1
Toplam	299	100

-Araştırmaya katılan ebeveynlerin %38,1'i (n=114) çocuklarına karşı demokratik tutum sergilediğini düşünmekte, %24,1'i (n=72) izin verici tutum sergilediğini düşünmekte, %16,7'si (n=50) aşırı koruyucu tutum sergilediğini düşünmekte, %21,1'i (n=63) ise çocuklarına karşı otoriter tutum sergilediğini düşünmektedir.

Tablo 8.Çocuklar ile İletişim Durumu Dağılımları

Çocuğunuzla iletişim durumu		
Orta	31	10.4
İyi	163	54.5
Çok iyi	105	35.1
Toplam	299	100

Araştırmaya katılan ebeveynlerin %10,4'ü (n=31) çocuğuyla olan iletişimini orta olarak nitelendirirken, %54,5'i (n=163) iyi olarak nitelendirmekte ve %35,1'i (n=105) de çocuğuyla olan iletişiminin çok iyi olduğunu düşünmektedir.

3.4.Verİ Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama aracı ölçek yöntemidir. Ölçek formunun birinci bölümünde katılımcılara ait bireysel, demografik özellikleri belirlemek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Okul öncesi dönem çocuklarının sorumlu davranışlarını belirlemek amacıyla “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorumluluk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği” kullanılmış ve ebeveynlerin evlilik uyum puanlarını belirlemek amacıyla da “Evlilikte Uyum Ölçeği” kullanılmıştır. Kullanılan bu ölçekler aşağıda açıklanmıştır:

3.4.1.Kişisel Bilgi Formu

Bu form araştırmacı tarafından araştırmanın amacına hizmet edecek soruları içerecek şekilde hazırlanmıştır. Katılımcılara ait bilgiler (ebeveynin yaşı, cinsiyeti, çocuğun bakımı için destek olan kişinin varlığı, anne-babanın çalışma, öğrenim durumu, çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş varlığı, çocuğun bir günde teknolojik araçlarla vakit geçirme sıklığı, evcil hayvan bulunma durumu, ebeveynin sahip olduğunu düşündüğü ebeveyn tutumu, ebeveynin çocuğuyla olan ilişkilerini nasıl değerlendirdiği) elde etmek amacıyla hazırlanmıştır.

3.4.2. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorumluluk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği

Çocukların sorumlu davranışlarını değerlendirme ölçeği; Polat ve Dağal (2013) tarafından geliştirilmiş ve güvenilirlik-geçerlilik çalışması yapılmıştır (155). Ebeveynler için hazırlanan bu ölçek likert tipidir ve maddeler ebeveynler tarafından “her zaman 5”, “sık sık 4”, “bazen 3” “nadiren 2” ve “asla 1” temsil eden beş farklı seçenek arasından uygun buldukları seçeneği işaretleyerek doldurulmaktadır. Ölçek 41 maddeden oluşmakta ve “Yaşam ortamına karşı sorumluluklar”, “Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme”, “Nesnelere karşı sorumluluklar”, “Doğal çevreye karşı sorumluluklar”, “Hijyenle ilgili sorumluluklar”, “Evde sorumluluklar”, “Topluma karşı sorumluluklar”, “Başkalarına karşı sorumluluklar”, “Bedensel İhtiyaçlara Karşı Sorumluluklar”, “Enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluklar” olmak üzere toplam 10 alt boyuttan oluşmaktadır. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorumluluk Davranışlarını Belirleme Ölçeği’nin alt boyutları ve alt bölümde açıklaması yapılan Evlilikte Uyum Ölçeği’nin Cronbach Alpha güvenilirlik test sonuçları incelendiğinde; her bir ölçeğin güvenilirlik katsayısının iyi veya kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Tablo:9’da güvenilirlik düzeyi puanlarının nasıl hesaplandığı görülmektedir.

Tablo 9.Güvenirlik Katsayı Değerleri

Güvenirlik katsayısı (Cronbach alpha)	Yorum
$\alpha \geq 0.9$	Mükemmel
$0.7 \leq \alpha < 0.9$	İyi
$0.6 \leq \alpha < 0.7$	Kabul edilebilir
$0.5 \leq \alpha < 0.6$	Zayıf
$\alpha < 0.5$	Kabul edilemez

Tablo 10.Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorumluluk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeğine İlişkin Cronbach Alpha Güvenilirlik Test Sonuçları

Ölçek	Cronbach's Alpha
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	0,897
Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirmek	0,890
Nesnelere Karşı Sorumluluk	0,825
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	0,849
Hijyenle İlgili Sorumluluk	0,719
Ev İle İlgili Sorumluluk	0,778
Topluma Karşı Sorumluluk	0,753
Başkalarına Karşı Sorumluluk	0,614
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	0,626
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	0,784

5-6 yaş grubu çocuklarının sorumluluk davranışlarını ölçen ölçeğin ölçme aracının her bir alt boyutunun iç tutarlılık katsayıları yukarıdaki tablo 10'da görüldüğü gibidir. Tabloya göre; yaşam ortamına karşı sorumluluk iç tutarlılık katsayısı “. 89”, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirmek iç tutarlılık kat sayısı “.89”, nesnelere karşı sorumluluk iç tutarlılık kat sayısı “.82”, doğal çevreye karşı sorumluluk iç tutarlılık kat sayısı “.84”, hijyenle ilgili sorumluluk iç tutarlılık kat sayısı “.71”, ev ile ilgili sorumluluk iç tutarlılık kat sayısı “.77”, topluma karşı sorumluluk iç tutarlılık kat sayısı “.75”, başkalarına karşı sorumluluk iç tutarlılık kat sayısı “.61”, bedensel ihtiyaçlarına karşı sorumluluk iç tutarlılık kat sayısı “.62”, enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk iç tutarlılık kat sayısı “.78” olduğu görülmektedir.

3.4.3.Evlilik Uyum Ölçeği

Araştırmada çiftlerin evlilikte uyumlarını ölçmek amacıyla Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış olan “Evlilik Uyum Ölçeği” kullanılmıştır (156). Ölçek Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe'ye uyarlanırken Hunt'ın (1978) ve Freeston ile Plechaty'nin (1997) puanlama sistemleri kullanılmıştır (157, 158). Ölçek toplamda 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçek evli çiftler tarafından doldurulmaktadır. Maddeler hem genel olarak evlilik uyumunu ölçmekte hem de bazı konularda(arkadaşlar, aile bütçesi, duyguların ifadesi, cinsellik, toplumsal kurallar, yaşam felsefesi) çiftlerin anlaşma-anlaşmama durumunu ortaya koymaktadır. Bununla beraber ilişki tarzını(ev dışında veya boş zamanda yapılan aktiviteler, çatışmaları çözme tarzları, güven) da ölçmektedir(159).

Ölçekten 1-60 arası puan alınmaktadır. Alınan puanların düşük olması evlilik uyumunun düşük olduğunu göstermektedir, yüksek olması da evlilik uyumunu

göstermektedir. Başka bir ifadeyle ölçekten alınan puanlar arttıkça evlilik uyumu da artmaktadır. Uyum-uyumsuzluk durumunu ayırt edici olan kesme noktası 43,5'tir. Ölçeğe göre 43,5 puanın altında alan evlilikler uyumsuz olarak nitelendirilirken, 43,5 üzerindeki evlilikler uyumlu evliliklerdir(159). Ölçeğin güvenirlik kat sayısı tablo 11'de görüldüğü gibidir.

Tablo 11.Evlilikte Uyum Ölçeğine İlişkin Cronbach Alpha Güvenirlik Test Sonuçları

Ölçek	Cronbach's Alpha
Evlilik Uyum Ölçeği	0,887

Tablo 11'de görüldüğü üzere “Evlilikte Uyum Ölçeği” güvenirlik kat sayısı “.88” olarak bulunmuştur.

3.5.Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri; 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Avrupa Yakası Fatih, Şişli, Eyüp, Bağcılar, Bakırköy ilçelerinde bulunan MEB'e bağlı rastgele seçilen on özel ve on devlet okulu olmak üzere toplam 20 farklı okul öncesi eğitim kurumunda devam etmekte olan çocukların ebeveynlerine dağıtılan ölçek formları aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin toplanması sürecinde pandemi süreci dolayısıyla ilgili okulların müdür veya müdür yardımcılara telefon ile ulaşılarak izin alınmıştır. Okul müdürünün izni ile öğretmenlere formlar iletilmiş ve öğretmenlerin bu formları ebeveynlere ulaştırması sağlanmıştır. Bu formlar Google Formlar ile katılımcılara ulaştırılmış ve veri toplama süreci iki hafta sürmüştür.

3.6.Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Google Form üzerinden elde edilen veriler Office Excel programına aktarılmış ardından istatistiksel paket programına aktarılarak analiz edilmiştir. Analizlerde ilk olarak çalışma doğrultusunda incelenen değişkenler arasındaki ilişkiler tespit edilerek araştırmanın alt problemlerine yanıt aranmıştır.

Evlilik uyumu ve sorumluluk ölçeğinin alt boyutları ile kişisel bilgilere ilişkin verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı normal dağılıma sahip olan değişkenlerde t-testi, normal dağılıma sahip olmayan değişkenlerde Mann-Whitney U testi, ikiden fazla grup olduğunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında normal dağılıma sahip olan değişkenlerde “One Way Anova” testi ve normal dağılıma sahip olmayan değişkenlerde ise Kruskal-Wallis H testi yapılmıştır. İki den fazla grup arasında anlamlı bir farklılık olduğunda her bir grubun birbiri ile karşılaştırmaların

yapılmasında normal dağılıma sahip olan değişkenlerde Post-Hoc Tukey testi, normal dağılıma sahip olmayan gruplarda ise Post-Hoc Games-Howell testi yapılmıştır. Evlilik uyum ölçeği ve sorumluluk ölçeğinin alt boyutlarına uygulanan Kolmogorov-Smirnov testine göre; her bir bağımlı değişken için hesaplanan olasılık (p) değeri ,000 olarak hesaplanmıştır. Kolmogorov-Smirnov testinin 0,05’in altında olması verilerin normal dağılıma sahip olmadığını göstermektedir fakat normal dağılıma sahip olup olmadığının belirlenmesinde sadece Kolmogorov-Smirnov testi yeterli değildir. Tabachnick ve Fidell’e göre Skewness ve Kurtosis değerlerinin +1.5 ile -1.5 arasında olması ve aritmetik ortalama, mod, medyan değerlerinin birbirine yakın değerler olması verilerin normal dağılıma sahip olduğunu gösterir (160). Bağımlı değişkenlerin, birbirleri ile aralarındaki ilişkileri görmek amacıyla “Pearson Korelasyon Analizi” yapılmıştır.

4.BULGULAR

Çalışmanın problem cümlesi ile alt problemlerinin yanıtlanması doğrultusunda ebeveynlerin evlilik uyumları ile okul öncesi dönem çocuklarının sorumluluk davranışları arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenlere göre belirlemek amacıyla yapılan istatistiki analizlere aşağıdaki başlıklar altında özetlenmiştir.

4.1. Normallik Testleri ile İlgili Bulgular

Aşağıdaki tablo 11’de normallik dağılımını incelemek amacıyla her bir değişkene ait tanımlayıcı istatistiki bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 12.Bağımlı Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

			İstatistik	Std. Hata
Evlilik Uyum Ölçeği	Ortalama		46,5686	,50991
	Ortalama için% 95 Güven Aralığı	Alt Sınır	45,5651	
		Üst Sınır	47,5720	
	5% Kesilmiş Ortalama		47,2997	
	Medyan		49,0000	
	Varyans		77,743	
	Standart Sapma		8,81719	
	Minimum		9,00	
	Maximum		59,00	
	Açıklık		50,00	
	Çeyrekler Açığı		11,00	
	Skewness (Çarpıklık)		-1,360	,141
	Kurtosis (Basıklık)		2,540	,281
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Ortalama		3,8022	,05026
	Ortalama için% 95 Güven	Alt Sınır	3,7033	

	Aralığı	Üst Sınır	3,9011	
	5% Kesilmiş Ortalama		3,8517	
	Medyan		3,8571	
	Varyans		,755	
	Standart Sapma		,86900	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Açıklık		4,00	
	Çeyrekler Açığı		1,14	
	Skewness (Çarpıklık)		-,662	,141
	Kurtosis (Basıklık)		,174	,281
Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirmek	Ortalama		3,8038	,05224
	Ortalama için% 95 Güven Aralığı	Alt Sınır	3,7010	
		Üst Sınır	3,9066	
	5% Kesilmiş Ortalama		3,8691	
	Medyan		3,8333	
	Varyans		,816	
	Standart Sapma		,90330	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Açıklık		4,00	
	Çeyrekler Açığı		1,00	
	Skewness (Çarpıklık)		-,864	,141
	Kurtosis (Basıklık)		,718	,281
Nesnelere Karşı Sorumluluk	Ortalama		4,1940	,04245
	Ortalama için% 95 Güven Aralığı	Alt Sınır	4,1104	
		Üst Sınır	4,2775	
	5% Kesilmiş Ortalama		4,2601	
	Medyan		4,2000	
	Varyans		,539	
	Standart Sapma		,73409	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Açıklık		4,00	
	Çeyrekler Açığı		1,00	
	Skewness (Çarpıklık)		-1,301	,141
	Kurtosis (Basıklık)		2,682	,281
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	Ortalama		4,2609	,04557
	Ortalama için% 95 Güven Aralığı	Alt Sınır	4,1712	
		Üst Sınır	4,3505	
	5% Kesilmiş Ortalama		4,3410	
	Medyan		4,5000	

	Varyans		,621	
	Standart Sapma		,78797	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Açıklık		4,00	
	Çeyrekler Açığı		1,00	
	Skewness (Çarpıklık)		-1,527	,141
	Kurtosis (Basıklık)		3,157	,281
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Ortalama		4,4000	,03171
	Ortalama için% 95 Güven Aralığı	Alt Sınır	4,3376	
		Üst Sınır	4,4624	
	5% Kesilmiş Ortalama		4,4490	
	Medyan		4,6000	
	Varyans		,301	
	Standart Sapma		,54833	
	Minimum		2,20	
	Maximum		5,00	
	Açıklık		2,80	
	Çeyrekler Açığı		,80	
	Skewness (Çarpıklık)		-1,095	,141
	Kurtosis (Basıklık)		1,286	,281
Ev İle İlgili Sorumluluk	Ortalama		3,7274	,04877
	Ortalama için% 95 Güven Aralığı	Alt Sınır	3,6315	
		Üst Sınır	3,8234	
	5% Kesilmiş Ortalama		3,7695	
	Medyan		3,7500	
	Varyans		,711	
	Standart Sapma		,84327	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Açıklık		4,00	
	Çeyrekler Açığı		1,00	
	Skewness (Çarpıklık)		-,506	,141
	Kurtosis (Basıklık)		,208	,281
Topluma Karşı Sorumluluk	Ortalama		4,1260	,04720
	Ortalama için% 95 Güven Aralığı	Alt Sınır	4,0331	
		Üst Sınır	4,2189	
	5% Kesilmiş Ortalama		4,1981	
	Medyan		4,3333	
	Varyans		,666	
	Standart Sapma		,81611	
	Minimum		1,00	

	Maximum		5,00	
	Açıklık		4,00	
	Çeyrekler Açığı		1,33	
	Skewness (Çarpıklık)		-1,063	,141
	Kurtosis (Basıklık)		1,134	,281
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Ortalama		4,4214	,04562
	Ortalama için% 95 Güven Aralığı	Alt Sınır	4,3316	
		Üst Sınır	4,5112	
	5% Kesilmiş Ortalama		4,5240	
	Medyan		4,5000	
	Varyans		,622	
	Standart Sapma		,78877	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Açıklık		4,00	
	Çeyrekler Açığı		1,00	
	Skewness (Çarpıklık)		-2,062	,141
	Kurtosis (Basıklık)		5,234	,281
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Ortalama		4,1126	,04323
	Ortalama için% 95 Güven Aralığı	Alt Sınır	4,0275	
		Üst Sınır	4,1977	
	5% Kesilmiş Ortalama		4,1622	
	Medyan		4,3333	
	Varyans		,559	
	Standart Sapma		,74757	
	Minimum		1,33	
	Maximum		5,00	
	Açıklık		3,67	
	Çeyrekler Açığı		1,00	
	Skewness (Çarpıklık)		-,748	,141
	Kurtosis (Basıklık)		,259	,281
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Ortalama		4,0803	,05475
	Ortalama için% 95 Güven Aralığı	Alt Sınır	3,9725	
		Üst Sınır	4,1880	
	5% Kesilmiş Ortalama		4,1652	
	Medyan		4,0000	
	Varyans		,896	
	Standart Sapma		,94669	
	Minimum		1,00	
	Maximum		5,00	
	Açıklık		4,00	
	Çeyrekler Açığı		1,50	

	Skewness (Çarpıklık)	-,955	,141
	Kurtosis (Basıklık)	,418	,281

Tablo 11’de görüldüğü üzere; yaşam ortamına karşı sorumluluk, aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme, hijyenle ilgili sorumluluk, ev ile ilgili sorumluluk, topluma karşı sorumluluk, bedensel ihtiyaçlarına karşı sorumluluk ve enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk alt boyutlarının normal dağılıma sahip olduğu, evlilik uyumu ölçeğinin ve sorumluluk ölçeğinin alt boyutlarından olan nesnelere karşı sorumluluk, doğal çevreye karşı sorumluluk ve başkalarına karşı sorumluluk alt boyutlarının normal dağılıma sahip olmadığı belirlenmiştir.

4.2.Değişkenler Arası Korelasyonlar

Çalışmanın bu bölümünde “Evlilik Uyum Ölçeği” toplam puanları ile “Çocukların Sorumlu Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği” toplam ve alt boyut puanları arasında ilişkileri belirlemek amacıyla “Pearson Korelasyon Analizi” yapılmıştır. Tablo 13’te “Evlilik Uyum Ölçeği” toplam puanları ile “Çocukların Sorumlu Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği” toplam ve alt boyut puanları arasındaki Pearson Korelasyon Analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 13.Ölçeklere İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

		Evli lik Uy um u	Yaşa m Ortam ına Karşı Soru mlulu k	Üstlen diği Sorum luluğu Kesinti sizce Yerine Getirm ek	Nesne lere Karşı Soru mlulu k	Doğal Çevre ye Karşı Soru mlulu k	Hijye nle İlgili Soru mlulu k	Ev İle İlgili Soru mlulu k	Toplu ma Karşı Soru mlulu k	Başka larına Karşı Soru mlulu k	Beden sel İhtiyaç larına Karşı Sorum luluk	Enerji Tasarr ufu ile İlgili Soru mlulu k
Evlilik Uyum u	Pears on Korel asyon	1										
	N	299										
Yaşam Ortamı na Karşı Sorum luluk	Pears on Korel asyon	,35 6**	1									
	N	299	299									
Üstlen diği Sorum luluğu Kesinti sizce Devam	Pears on Korel asyon	,32 2**	,779**	1								
	N	299	299	299								

Evlilik uyumu ile aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,322$; $p < .05$).

Evlilik uyumu ile nesnelere karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,327$; $p < .05$).

Evlilik uyumu ile doğal çevreye karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,216$; $p < .05$).

Evlilik uyumu ile hijyenle ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,322$; $p < .05$).

Evlilik uyumu ile ev ile ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,307$; $p < .05$).

Evlilik uyumu ile topluma karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,269$; $p < .05$).

Evlilik uyumu ile başkalarına karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,128$; $p < .05$).

Evlilik uyumu ile bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,459$; $p < .05$).

Evlilik uyumu ile enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,162$; $p < .05$).

Yaşam ortamına karşı sorumluluk ile aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme davranışı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,779$; $p < .05$).

Yaşam ortamına karşı sorumluluk ile nesnelere karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,735$; $p < .05$).

Yaşam ortamına karşı sorumluluk ile doğal çevreye karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,619$; $p < .05$).

Yaşam ortamına karşı sorumluluk ile hijyenle ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,592$; $p < .05$).

Yaşam ortamına karşı sorumluluk ile ev ile ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,765$; $p < .05$).

Yaşam ortamına karşı sorumluluk ile topluma karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,605$; $p < .05$).

Yaşam ortamına karşı sorumluluk ile başkalarına karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,335$; $p < .05$).

Yaşam ortamına karşı sorumluluk ile bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,599$; $p < .05$).

Yaşam ortamına karşı sorumluluk ile enerji tasarrufu davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,644$; $p < .05$).

Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme ile nesnelere karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,740$; $p < .05$).

Aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme ile doğal çevreye karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,667$; $p < .05$).

Aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme ile hijyenle ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,561$; $p < .05$).

Aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme ile ev ile ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,680$; $p < .05$).

Aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme ile topluma karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,606$; $p < .05$).

Aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme ile başkalarına karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,281$; $p < .05$).

Aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme ile bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,579$; $p < .05$).

Aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme ile enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,658$; $p < .05$).

Nesnelere karşı sorumluluk ile doğal çevreye karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,724$; $p < .05$).

Nesnelere karşı sorumluluk ile hijyenle ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,581$; $p < .05$).

Nesnelere karşı sorumluluk ile topluma karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,643$; $p < .05$).

Nesnelere karşı sorumluluk ile başkalarına karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,380$; $p < .05$).

Nesnelere karşı sorumluluk ile bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,581$; $p < .05$).

Nesnelere karşı sorumluluk ile enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,623$; $p < .05$).

Doğal çevreye karşı sorumluluk ile hijyenle ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,443$; $p < .05$).

Doğal çevreye karşı sorumluluk ile ev ile ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,480$; $p < .05$).

Doğal çevreye karşı sorumluluk ile topluma karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,722$; $p < .05$).

Doğal çevreye karşı sorumluluk ile başkalarına karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,384$; $p < .05$).

Doğal çevreye karşı sorumluluk ile bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,422$; $p < .05$).

Doğal çevreye karşı sorumluluk ile ve enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,563$; $p < .05$).

Hijyenle ilgili sorumluluk ile ev ile ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,556$; $p < .05$).

Hijyenle ilgili sorumluluk ile topluma karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,472$; $p < .05$).

Hijyenle ilgili sorumluluk ile başkalarına karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,272$; $p < .05$).

Hijyenle ilgili sorumluluk ile bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,538$; $p < .05$).

Hijyenle ilgili sorumluluk ile enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,497$; $p < .05$).

Ev ile ilgili sorumluluk ile topluma karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,591$; $p < .05$).

Ev ile ilgili sorumluluk ile bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,530$; $p < .05$).

Ev ile ilgili sorumluluk ile enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,448$; $p < .05$).

Topluma karşı sorumluluk ile başkalarına karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,407$; $p < .05$).

Topluma karşı sorumluluk ile bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,381$; $p < .05$).

Topluma karşı sorumluluk ile enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,510$; $p < .05$).

Başkalarına karşı sorumluluk ile bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,281$, $p < .05$).

Başkalarına karşı sorumluluk ile enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,239$; $p < .05$).

Bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk ile enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,437$; $p < .05$).

Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre; bütün değişkenlerin birbiri ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu ve en güçlü korelasyonların yaşam ortamına karşı sorumluluk ile aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme, nesnelere karşı sorumluluk, ev ile ilgili sorumluluk ve nesnelere karşı sorumluluk ile, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, doğal çevreye karşı sorumluluk ile ve doğal çevreye karşı sorumluluk ile topluma karşı sorumluluk arasında olduğu tabloda görülmektedir.

4.3.İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Bulgular bölümünün bu kısmında 5-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının sorumluluk davranışlarında ebeveynin cinsiyeti, yaşı, kaç yıldır evli olduğu, çocuğun bakımına destek olan kişinin varlığı, ebeveynlerin çalışma durumları, ebeveynlerin öğrenim durumları, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, ailede başka çocuğun olma durumu, çocuğun günlük yaşantısında teknolojik araçlarla vakit geçirme sıklığı, evde evcil hayvan bulunma durumu, ebeveynin sahip olduğunu düşündüğü ebeveyn tutumu, ebeveynin çocuğuyla olan iletişimini nasıl değerlendirdiği değişkenlerinin farklılık oluşturup oluşturmadığı irdelenmiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 14’te Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluğun “Cinsiyet” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t- testi analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 14.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	t	p
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Kadın	246	3,8211	,87505	,811	,418
	Erkek	53	3,7143	,84283		
Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme	Kadın	246	3,8056	,93339	,073	,942
	Erkek	53	3,7956	,75578		
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Kadın	246	4,4041	,53037	,276	,783
	Erkek	53	4,3811	,63034		
Ev ile İlgili Sorumluluk	Kadın	246	3,7165	,85066	-,484	,629
	Erkek	53	3,7783	,81403		
Topluma Karşı Sorumluluk	Kadın	246	4,1165	,84701	-,431	,667
	Erkek	53	4,1698	,65900		
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Kadın	246	4,1138	,75091	,061	,952
	Erkek	53	4,1069	,73895		
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Kadın	246	4,0955	,95192	,600	,549
	Erkek	53	4,0094	,92762		

p<.05

“Cinsiyet” değişkeni için elde edilen t- testi sonuçlarına göre; “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan adı geçen değişkenlerin cinsiyet değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun “Cinsiyet” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Mann-Whitney U testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Cinsiyet		Sıra Ortalaması	Sıra Numaraları Toplamı	Mann-Whitney U		
Nesnelere Karşı Sorumluluk	Kadın	24 6	149,74	36835,50	6454,500	,114	909
	Erkek	53	151,22	8014,50			
	Toplam	29 9					
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	Kadın	24 6	150,46	37013,50	6405,500	,202	840
	Erkek	53	147,86	7836,50			
	Toplam	29 9					
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Kadın	24 6	151,97	37384,50	6034,500	,904	366
	Erkek	53	140,86	7465,50			
	Toplam	29 9					

“Cinsiyet” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; “Evlilik Uyum, Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan adı geçen değişkenlerin cinsiyet değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluğun “Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Kişinin Varlığı” değişkenine göre

farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t- testi uygulanmıştır. Bağımsız örneklem t- testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Kişi Olması Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bakım Destek	N	Ort.	ss	t	p
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Var	119	3,7815	,82984	-,334	,738
	Yok	180	3,8159	,89597		
Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirmek	Var	119	3,7955	,78367	-,129	,898
	Yok	180	3,8093	,97646		
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Var	119	4,3479	,52688	-1,338	,182
	Yok	180	4,4344	,56086		
Ev ile İlgili Sorumluluk	Var	119	3,7269	,81563	-,009	,993
	Yok	180	3,7278	,86332		
Topluma Karşı Sorumluluk	Var	119	4,1317	,77656	,098	,922
	Yok	180	4,1222	,84335		
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Var	119	4,0308	,68201	-1,542	,124
	Yok	180	4,1667	,78510		
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Var	119	4,0966	,85934	,243	,808
	Yok	180	4,0694	1,00246		

“Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Biri var mı?” değişkeni için elde edilen t- testi sonuçlarına göre; “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan adı geçen değişkenlerin “Çocuğun bakımı için destek olan kişinin varlığı” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun “Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Kişi var mı?” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Mann-Whitney U testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Kişi Olması Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bakım Destek		Sıra Ortalaması	Sıra Numarası Toplamı	Mann-Whitney U	Z	
Nesnelere Karşı Sorumluluk	Var	19	147,21	17518,00	10378,000	-,457	648
	Yok	80	151,84	27332,00			
	Toplam	99					
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	Var	19	150,78	17943,00	10617,000	-,129	897
	Yok	80	149,48	26907,00			
	Toplam	99					
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Var	19	148,23	17639,00	10499,000	-,307	759
	Yok	80	151,17	27211,00			
	Toplam	99					

“Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Biri var mı?” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; “Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan adı geçen değişkenlerin “Çocuğun bakımı için destek olan kişinin varlığı” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluğun “Annenin Öğrenim Düzeyi” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t- testi uygulanmıştır. Bağımsız örneklem t- testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Annenin Öğrenim Düzeyine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Annenin Öğrenim Düzeyi	N	Ort.	Ss	t	P
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	132	3,8268	,91856	,435	,664
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	167	3,7827	,83001		
Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirmek	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	132	3,7588	1,01040	-,764	,445
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	167	3,8393	,81010		
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	132	4,4621	,59777	1,748	,082
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	167	4,3509	,50227		
Ev ile İlgili Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	132	3,8277	,87976	1,834	,068
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	167	3,6482	,80714		
Topluma Karşı Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	132	4,1515	,89704	,480	,631
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	167	4,1058	,74813		
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	132	4,1490	,80110	,748	,455
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	167	4,0838	,70352		
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Lisans ve Altı Öğrenim Düzeyi	132	4,1174	1,02425	,603	,547
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	167	4,0509	,88262		

“Annenin Öğrenim Düzeyi” değişkeni için elde edilen t- testi sonuçlarına göre; “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan değişkenlerin “Annenin Öğrenim Düzeyi” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun “Annenin Öğrenim Düzeyi” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Mann-Whitney U testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 19. Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Annenin Öğrenim Düzeyine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Annenin Öğrenim Düzeyi		Sıra Ortalaması	Sıra Numaraları Toplamı	Mann-Whitney U		
Nesnelere Karşı Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	32	157,71	20817,50	10004,50		

	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	67	143,91	24032,50	0	1,381	167
	Toplam	99					
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	32	147,97	19531,50			
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	67	151,61	25318,50	10753,500	,368	713
	Toplam	99					
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Lisans Altı Eğitim Düzeyi	32	156,85	20704,50			
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	67	144,58	24145,50	10117,500	,1297	195
	Toplam	99					

Tablo 19’da görüldüğü üzere “Annenin Öğrenim Düzeyi” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; “Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan değişkenlerin “Annenin Öğrenim Düzeyi” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluğun “Babanın Öğrenim Düzeyi” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t- testi uygulanmıştır. Bağımsız örneklem t- testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Babanın Öğrenim Düzeyi Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Babanın Öğrenim Düzeyi	n	Ort.	Ss	t	p
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	131	3,8048	,87423	,046	,964
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	168	3,8002	,86751		
Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirmek	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	131	3,6921	,97149	-1,896	,059
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	168	3,8909	,83900		
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	131	4,4427	,55581	1,191	,235
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	168	4,3667	,54175		
Ev ile İlgili Sorumluluk	Lisans Altı öğrenim Düzeyi	131	3,7729	,82826	,823	,411
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	168	3,6920	,85558		
Topluma Karşı Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	131	4,0992	,87579	-,500	,618
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	168	4,1468	,76839		
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	131	4,0840	,78375	-,584	,560
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	168	4,1349	,71969		
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	131	4,0840	,99063	,060	,953
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	168	4,0774	,91394		

Tablo 20’de görüldüğü üzere “Babanın Öğrenim Düzeyi” değişkeni için elde edilen t- testi sonuçlarına göre; “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan değişkenlerin “Baba Öğrenim Durumu” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun “Babanın Öğrenim Düzeyi” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Mann-Whitney U testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 21. Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Babanın Öğrenim Düzeyine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Babanın Öğrenim Düzeyi		Sıra Ortalaması	Sıra Numaraları Toplamı	Mann-Whitney U	Z	
Nesnelere Karşı Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	31	150,71	19743,50	10910,500	-,127	899
	Lisans ve Lisansüstü	68	149,44	25106,50			

	Öğrenim Düzeyi						
	Toplam	99					
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	31	143,81	18838,50	10192,500	-1,114	265
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	68	154,83	26011,50			
	Toplam	99					
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Lisans Altı Öğrenim Düzeyi	31	152,71	20005,00	10649,000	-,510	610
	Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Düzeyi	68	147,89	24845,00			
	Toplam	99					

Tablo 21’de görüldüğü üzere “Babanın Öğrenim Düzeyi” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; “Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan değişkenlerin “Babanın Öğrenim Düzeyi” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluğun “Çocuğun Yaşı” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t- testi uygulanmıştır. Bağımsız örneklem t- testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Yaşına Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğun Yaşı (Ay)	n	Ort.	ss	t	p
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	48-60 Ay	138	3,7143	,87350	-1,624	,105
	61-72 Ay	161	3,8776	,86069		
Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirmek	48-60 Ay	138	3,6582	,90334	-2,605	,010
	61-72 Ay	161	3,9286	,88716		
Hijyenle İlgili Sorumluluk	48-60 Ay	138	4,3594	,55219	-1,186	,237
	61-72 Ay	161	4,4348	,54432		
Ev ile İlgili Sorumluluk	48-60 Ay	138	3,7156	,84857	-,225	,823
	61-72 Ay	161	3,7376	,84122		
Topluma Karşı Sorumluluk	48-60 Ay	138	3,9783	,87704	-2,934	,004
	61-72 Ay	161	4,2526	,73953		
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	48-60 Ay	138	4,1111	,66950	-,032	,975
	61-72 Ay	161	4,1139	,81061		
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	48-60 Ay	138	3,8768	,97564	-3,505	,001
	61-72 Ay	161	4,2547	,88762		

Tablo 22’de görüldüğü üzere “Çocuğun Yaşı” değişkeni için elde edilen t- testi sonuçlarına göre; “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk ve Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan değişkenlerin “Çocuğun yaşı” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bunun yanı sıra “Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme” “Topluma Karşı Sorumluluk”, “Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk” davranışlarının “Çocuğun Yaşı” değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{asktg}=-2,605$, $p= .010$; $t_{ts}= -2.934$, $p= .004$; $t_{es}= -3,505$, $p=.001$).Çocukların davranış ölçeğinin alt boyutlarının ortalamalarındaki farklılıklar incelendiğinde; çocuğun yaşı 61-72 Ay olan çocukların çocuğun aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirmesinin, topluma karşı sorumluluğunun ve enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluğunun çocuğun yaşı 48-60 ay olan çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun “Çocuğun Yaşı” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Mann-Whitney U testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Yaşına Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğun Yaşı (Ay)		Sıra Ortalaması	Sıra Numarası Toplamı	Mann-Whitney U	Z	
Nesnelere Karşı Sorumluluk	48-60 Ay	38	136,64	18856,50	9265,500	-2,493	.013
	61-72 Ay	61	161,45	25993,50			
	Toplam	99					
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	48-60 Ay	38	127,55	17602,50	8011,500	-4,231	.000
	61-72 Ay	61	169,24	27247,50			
	Toplam	99					
Başkalarına Karşı Sorumluluk	48-60 Ay	38	141,88	19580,00	9989,000	-1,600	110
	61-72 Ay	61	156,96	25270,00			
	Toplam	99					

Tablo 23’te görüldüğü üzere “Çocuğun Yaşı” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; “Başkalarına Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenin “Çocuğun yaşı” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bunun yanı sıra “Nesnelere Karşı Sorumluluk” ve “Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk” davranışlarının “Çocuğun Yaşı” değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{nks}=-2,493$, $p= .013$; $t_{dçks}= -4.231$, $p= .000$)

61-72 aylık çocukların nesnelere ve doğal çevreye karşı sorumluluğunun 48-60 aylık çocuklardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı

Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluğun “Çocuğun Cinsiyeti” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t- testi uygulanmıştır. Bağımsız örneklem t- testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğun Cinsiyeti	n	Ort.	ss	t	p
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Kız	151	3,9035	,79771	2,048	,042
	Erkek	148	3,6988	,92749		
Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirmek	Kız	151	3,8598	,84043	1,084	,279
	Erkek	148	3,7466	,96274		
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Kız	151	4,4384	,52445	1,225	,222
	Erkek	148	4,3608	,57079		
Ev ile İlgili Sorumluluk	Kız	151	3,7964	,77050	1,430	,154
	Erkek	148	3,6571	,90880		
Topluma Karşı Sorumluluk	Kız	151	4,1943	,73973	1,464	,144
	Erkek	148	4,0563	,88439		
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Kız	151	4,1501	,67186	,876	,382
	Erkek	148	4,0743	,81818		
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Kız	151	4,0695	,90377	-,198	,843
	Erkek	148	4,0912	,99152		

Tablo 24’te “Çocuğun Cinsiyeti” değişkeni için elde edilen t- testi sonuçlarına göre; “Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan adı geçen değişkenlerin “Çocuğun Cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk” davranışının “Çocuğun Yaşı” değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{yoks}=2,048$, $p= .042$)

Buna göre; kız çocuklarının sahip olduğu “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk” davranışlarının erkek çocuklarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun “Çocuğun Cinsiyeti” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Mann-Whitney U testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğun Cinsiyeti		Sıra Ortalaması	Sıra Numaraları Toplamı	Mann-Whitney U	Z	
Nesnelere Karşı Sorumluluk	Kız	51	154,78	23371,50	10452,500	-,973	331
	Erkek	48	145,13	21478,50			
	Toplam	99					
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	Kız	51	158,33	23908,00	9916,000	-1,713	087
	Erkek	48	141,50	20942,00			
	Toplam	99					
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Kız	51	161,76	24425,50	9398,500	-2,529	011
	Erkek	148	138,00	20424,50			
	Toplam	99					

Tablo 25’te görüldüğü üzere “Çocuğun Cinsiyeti” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; “Nesnelere Karşı Sorumluluk ve Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Çocuğun Cinsiyeti” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bunun yanı sıra “Başkalarına Karşı Sorumluluk” davranışının “Çocuğun Cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{bks} = -2,529$, $p = .011$). Buna göre kız çocuklarının “Başkalarına Karşı Sorumluluk” davranışının erkek çocuklarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluğun “Başka Çocuğunuz var mı?” değişkenine göre farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t- testi uygulanmıştır. Bağımsız örneklem t- testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Başka Çocuğun Olma Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Başka Çocuğunuz Var mı?	n	Ort.	Ss	t	p
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Var	216	3,8631	,83723	1,964	,050
	Yok	83	3,6437	,93342		
Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirmek	Var	216	3,8295	,89044	,793	,429
	Yok	83	3,7369	,93817		
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Var	216	4,3907	,53969	-,470	,638
	Yok	83	4,4241	,57288		
Ev ile İlgili Sorumluluk	Var	216	3,8125	,79103	2,848	,005
	Yok	83	3,5060	,93539		
Topluma Karşı Sorumluluk	Var	216	4,1929	,82614	2,304	,022
	Yok	83	3,9518	,76710		
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Var	216	4,1636	,69846	1,911	,057
	Yok	83	3,9799	,85278		
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Var	216	4,0972	,91361	,499	,618
	Yok	83	4,0361	1,03235		

Tablo 26’da görüldüğü üzere “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Çocuğun Kardeşe Sahip Olma Durumu” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bunun yanı sıra “Ev ile İlgili Sorumluluk”, “Topluma Karşı Sorumluluk” değişkenlerinin “Çocuğun Kardeşe Sahip Olma Durumu” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{eis}=2,848$, $p= .005$; $t_{iks}= 2.394$, $p= .022$). Buna göre kardeşe sahip olan çocukların “Ev ile İlgili Sorumluluk”, “Topluma Karşı Sorumluluk” davranışlarının kardeşe sahip olmayan çocuklara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun “Başka Çocuğunuz var mı?” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Mann-Whitney U testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Başka Çocuğun Olma Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Ailede Başka Çocuğun Olma Durumu		Sıra Ortalaması	Sıra Numaraları Toplamı	Mann-Whitney U	Z	
Nesnelere Karşı Sorumluluk	Var	16	153,85	33232,00	8132,000	-1,252	210
	Yok	3	139,98	11618,00			
	Toplam	99					
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	Var	16	155,23	33529,00	835,000	-1,717	086
	Yok	3	136,40	11321,00			
	Toplam	99					
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Var	16	149,72	32339,00	8903,000	-,097	923
	Yok	3	150,73	12511,00			
	Toplam	99					

Tablo 27’de görüldüğü üzere Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Çocuğun Kardeşe Sahip Olma Durumu” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluğun “Evinizde Evcil Hayvan Bulunma Durumu” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t- testi uygulanmıştır. Bağımsız örneklem t- testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Evcil Hayvan Bulunma Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin t-testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Evinizde Evcil Hayvan Bulunmakta mıdır?	N	Ort.	ss	t	p
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Var	72	3,9940	,79754	2,163	,031
	Yok	227	3,7413	,88344		
Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirmek	Var	72	3,9329	,84968	1,394	,164
	Yok	227	3,7628	,91767		
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Var	72	4,4889	,42045	1,583	,115
	Yok	227	4,3718	,58104		
Ev ile İlgili Sorumluluk	Var	72	3,7431	,80598	,180	,857
	Yok	227	3,7225	,85643		
Topluma Karşı Sorumluluk	Var	72	4,1898	,66391	,761	,447
	Yok	227	4,1057	,85909		
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Var	72	4,2546	,72620	1,858	,064
	Yok	227	4,0675	,75018		
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Var	72	4,2778	,84707	2,043	,042
	Yok	227	4,0176	,96951		

Tablo 28’de görüldüğü üzere “Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk ve Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Evcil hayvan bulunma durumu” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bunun yanı sıra “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk”, “Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk” değişkenlerinin “Evcil Hayvan Bulunma Durumu” ile anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{yoks}=2,163$, $p=.031$; $t_{ets}=2,043$, $p=.042$). Buna göre evcil hayvanı olan çocukların “yaşam ortamına karşı sorumluluk” ve “Enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk” davranışlarının evcil hayvanı olmayan kişilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun “Evinizde Evcil Hayvan Bulunmakta mıdır?” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Mann-Whitney U testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Evcil Hayvan Bulunma Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Evcil Hayvan Bulunma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Numarası Toplamı	Mann-Whitney U	Z	p
Nesnelere Karşı Sorumluluk	Var	72	161,13	11601,00	7371,000	-1,263	,207
	Yok	22	146,47	33249,00			
	Toplam	29					
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	Var	72	157,36	11330,00	7642,000	-,844	,399
	Yok	22	147,67	33520,00			
	Toplam	29					
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Var	72	158,30	11397,50	7574,500	-,995	,320
	Yok	22	147,37	33452,50			
	Toplam	29					

Tablo 29’da görüldüğü üzere “Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Evcil hayvan bulunma durumu” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluğun “Ebeveynin Yaşı” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla “One Way ANOVA” testi uygulanmıştır. Tablo 30’da ANOVA testine ilişkin F test istatistikleri ve olasılık (Sig.) değerleri verilmiştir.

Tablo 30.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Yaşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	4,505	4	1,126	1,501	,202
	Gruplar içi	220,531	294	,750		
	Toplam	225,036	298			

Çocuğun Üstlendiği Sorumluluk ile Devam Etmek	Gruplar arası	7,999	4	2,000	2,500	,043
	Gruplar içi	235,157	294	,800		
	Toplam	243,156	298			
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	2,021	4	,505	1,696	,151
	Gruplar içi	87,579	294	,298		
	Toplam	89,600	298			
Ev ile İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	5,114	4	1,279	1,818	,125
	Gruplar içi	206,796	294	,703		
	Toplam	211,910	298			
Topluma Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	3,924	4	,981	1,482	,207
	Gruplar içi	194,553	294	,662		
	Toplam	198,477	298			
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	4,851	4	1,213	2,205	,068
	Gruplar içi	161,691	294	,550		
	Toplam	166,543	298			
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	3,990	4	,998	1,115	,350
	Gruplar içi	263,083	294	,895		
	Toplam	267,074	298			

Tablo 30’da görüldüğü üzere “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluk” için hesaplanan olasılık (Sig.) değerleri 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Ebeveynin Yaşı” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bunun yanı sıra “Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme” davranışı ile “Ebeveynin Yaşı” değişkeninin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir($t_{askyg}=2,500$, $p=.043$).

Her bir yaş grubunun birbirlerine göre farklılıklarının incelenmesi amacıyla Post-Hoc analizi Tukey testi yapılmıştır. Post-Hoc analizine ilişkin sonuçlar tablo 31’de gösterilmiştir.

Tablo 31.Çocuğun Üstlendiği Sorumluluk İle Devam Etmenin Her Bir Yaş Grubunun Birbirine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) 2-Yaşınız	(J) 2-Yaşınız	Ortalamaları Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme	27 Yaş ve Altı	28-31 Yaş	-,22036	,19042	776
		32-35 Yaş	,23241	,18810	731
		36-39 Yaş	-,05258	,19414	999
		40 Yaş ve Üzeri	,06548	,19819	997
	28-31 Yaş	27 Yaş ve Altı	,22036	,19042	776
		32-35 Yaş	,45278*	,14715	019
		36-39 Yaş	,16778	,15480	815
		40 Yaş ve Üzeri	,28584	,15984	382
	32-35 Yaş	27 Yaş ve Altı	-,23241	,18810	731
		28-31 Yaş	-,45278*	,14715	019
		36-39 Yaş	-,28499	,15193	333
		40 Yaş ve Üzeri	-,16694	,15707	825
	36-39 Yaş	27 Yaş ve Altı	,05258	,19414	999
		28-31 Yaş	-,16778	,15480	815
		32-35 Yaş	,28499	,15193	333
		40 Yaş ve Üzeri	,11806	,16425	952
	40 Yaş ve Üzeri	27 Yaş ve Altı	-,06548	,19819	997
		28-31 Yaş	-,28584	,15984	382
		32-35 Yaş	,16694	,15707	825
		36-39 Yaş	-,11806	,16425	

Tablo 31’de görüldüğü üzere Elde Edilen Tukey test sonuçlarına göre, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile arasında farklılık olup olmadığına ilişkin hesaplanan olasılık (.sig) değerinin 0,05’in altında olması, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile farklılık gösterdiğini göstermektedir. Çocuğun aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirmenin gruplar arasındaki farklılıkları incelendiğinde; 28-31 yaş grubundaki ebeveynlere sahip çocukların ortalama puanlarının ile 32-35 yaş ebeveyne sahip olan çocuklar incelendiğinde farklılığın 28-35 yaş grubundaki ebeveyne sahip olan çocukların lehine olduğu gözlemlenmiştir.

Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun “Yaş” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskall Wallis H testi uygulanmıştır. Kruskall Wallis H testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Yaşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yaşınız	N	Ortalama Sıra	Kruskall Wallis H	p
Nesnelere Karşı Sorumluluk	27 Yaş ve Altı	32	149,31	5,047	,282
	28-31 Yaş	71	161,36		
	32-35 Yaş	77	138,98		
	36-39 Yaş	63	138,75		
	40 Yaş ve Üzeri	56	163,79		
	Toplam	299			
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	27 Yaş ve Altı	32	123,41	6,259	,181
	28-31 Yaş	71	154,51		
	32-35 Yaş	77	141,23		
	36-39 Yaş	63	155,45		
	40 Yaş ve Üzeri	56	165,40		
	Toplam	299			
Başkalarına Karşı Sorumluluk	27 Yaş ve Altı	32	156,45	9,908	,042
	28-31 Yaş	71	144,78		
	32-35 Yaş	77	134,57		
	36-39 Yaş	63	146,80		
	40 Yaş ve Üzeri	6	177,74		
	Toplam	299			

Tablo 32’de görüldüğü üzere “Ebeveynin Yaşı” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; Nesnelere Karşı Sorumluluk ve Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Ebeveynin Yaşı” değişkeni ile anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Bunun yanı sıra “Başkalarına Karşı Sorumluluk” davranışı ile “Ebeveynin Yaşı” değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunduğu belirlenmiştir ($t_{bks}=9,908$, $p= .042$) Buna göre “Başkalarına Karşı Sorumluluk” davranışının ebeveynin yaşına göre değişiklik gösterdiği, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Her bir yaş grubunun birbirlerine göre farklılıklarının incelenmesi amacıyla Post-Hoc analizi Games-Howell testi yapılmıştır. Post-Hoc analizine ilişkin sonuçlar tablo 33’de gösterilmiştir.

Tablo 33. Başkalarına Karşı Sorumluluğun Her Bir Yaş Grubunun Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) 2-Yaşınız	(J) 2-Yaşınız	Ortalamaları Farkı (I-J)	Standart Hata	P
Başkalarına Karşı Sorumluluk	27 Yaş ve Altı	28-31 Yaş	,21435	,15414	,635
		32-35 Yaş	,24554	,14923	,473
		36-39 Yaş	,11062	,14553	,941
		40 Yaş ve Üzeri	-,14732	,12852	,781
	28-31 Yaş	27 Yaş ve Altı	-,21435	,15414	,635
		32-35 Yaş	,03119	,14798	1,000
		36-39 Yaş	-,10373	,14425	,952
		40 Yaş ve Üzeri	-,36167*	,12707	,041
	32-35 Yaş	27 Yaş ve Altı	-,24554	,14923	,473
		28-31 Yaş	-,03119	,14798	1,000
		36-39 Yaş	-,13492	,13899	,868
		40 Yaş ve Üzeri	-,39286*	,12107	,013
	36-39 Yaş	27 Yaş ve Altı	-,11062	,14553	,941
		28-31 Yaş	,10373	,14425	,952
		32-35 Yaş	,13492	,13899	,868
		40 Yaş ve Üzeri	-,25794	,11648	,182
	40 Yaş ve Üzeri	27 Yaş ve Altı	,14732	,12852	,781
		28-31 Yaş	,36167*	,12707	,041
		32-35 Yaş	,39286*	,12107	,013
		36-39 Yaş	,25794	,11648	,182

Tablo 33’te görüldüğü üzere Elde Edilen Games-Howell test sonuçlarına göre, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile arasında farklılık olup olmadığına ilişkin hesaplanan olasılık (.sig) değerinin 0,05’in altında olması, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile farklılık gösterdiğini göstermektedir. Başkalarına karşı sorumluluğun gruplar arasındaki farklılıkları incelendiğinde; 40 ve üzeri yaş grubunda ebeveyne sahip olan çocukların ortalama puanları ile 28-31 ve 32-35 yaş grubunda ebeveyne sahip olan çocuklar incelendiğinde farklılığın 40 ve üzeri yaş grubundaki ebeveyne sahip olan çocukların lehine olduğu görülmektedir.

Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluk davranışlarının “Evli Olma Süresi” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla “One Way ANOVA” testi uygulanmıştır. Tablo 34’te ANOVA testine ilişkin F test istatistikleri ve olasılık (Sig.) değerleri verilmiştir.

Tablo 34.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Evli Olma Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	P
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	1,559	4	,390	,513	,726
	Gruplar içi	223,477	294	,760		
	Toplam	225,036	298			
Çocuğun Üstlendiği Sorumluluk ile Devam Etmek	Gruplar arası	2,138	4	,534	,652	,626
	Gruplar içi	241,018	294	,820		
	Toplam	243,156	298			
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	1,449	4	,362	1,208	,307
	Gruplar içi	88,151	294	,300		
	Toplam	89,600	298			
Ev ile İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	4,887	4	1,222	1,735	,142
	Gruplar içi	207,023	294	,704		
	Toplam	211,910	298			
Topluma Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	6,950	4	1,737	2,667	,033
	Gruplar içi	191,527	294	,651		
	Toplam	198,477	298			
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	2,801	4	,700	1,257	,287
	Gruplar içi	163,742	294	,557		
	Toplam	166,543	298			

Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	8,011	4	2,003	2,273	,061
	Gruplar içi	259,062	294	,881		
	Toplam	267,074	298			

Tablo 34’te görüldüğü üzere “Evli Olma Süresi” değişkeni için elde edilen Anova verilerine göre; “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluk” için hesaplanan olasılık (Sig.) değerleri 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Evli Olma Süresi” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bunun yanı sıra “Topluma Karşı Sorumluluk” davranışı ile “Evli Olma Süresi” değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur($t_{\text{tks}}=2,667$, $p= .033$).

Her bir evli olma süresi gruplarının birbirlerine göre farklılıklarının incelenmesi amacıyla Post-Hoc analizi Tukey testi yapılmıştır. Post-Hoc analizine ilişkin sonuçlar tablo 35’te gösterilmiştir.

Tablo 35.Topluma Karşı Sorumluluğun Her Bir Yaş Evli Olma Süresi Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I)3- Kaç yıldır evlisiniz?	(J) 3-Kaç yıldır evlisiniz?	Ortalamaları Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Topluma Karşı Sorumluluk	5 Yıl ve Altı	6-8 Yıl	-,10666	,13723	937
		9-11 Yıl	-,31579	,15119	228
		12-14 Yıl	-,32195	,17040	325
		15 Yıl ve Üzeri	-,40994*	,14929	050
	6-8 Yıl	5 Yıl ve Altı	,10666	,13723	937
		9-11 Yıl	-,20913	,13723	548
		12-14 Yıl	-,21529	,15814	653
		15 Yıl ve Üzeri	-,30328	,13513	166
	9-11 Yıl	5 Yıl ve Altı	,31579	,15119	228
		6-8 Yıl	,20913	,13723	

					548
		12-14 Yıl	-,00616	,17040	,000
		15 Yıl ve Üzeri	-,09415	,14929	970
	12-14 Yıl	5 Yıl ve Altı	,32195	,17040	325
		6-8 Yıl	,21529	,15814	653
		9-11 Yıl	,00616	,17040	,000
		15 Yıl ve Üzeri	-,08799	,16871	985
	15 Yıl ve Üzeri	5 Yıl ve Altı	,40994*	,14929	050
		6-8 Yıl	,30328	,13513	166
		9-11 Yıl	,09415	,14929	970
		12-14 Yıl	,08799	,16871	985

Tablo 35’te görüldüğü üzere Elde Edilen Tukey test sonuçlarına göre, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile arasında farklılık olup olmadığına ilişkin hesaplanan olasılık (.sig) değerinin 0,05’in altında olması, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile farklılık gösterdiğini göstermektedir. Topluma karşı sorumluluğun gruplar arasındaki farklılıkları incelendiğinde; 15 yıl ve üzeri süredir evli olan ebeveyne sahip olan çocukların ortalama puanlarının 5 yıl ve altı süredir evli olan ebeveyne sahip olan çocuklardan 0,40 fazla olduğu görülmektedir.

Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun “Evli Olma Süresi” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskall Wallis H testi uygulanmıştır. Kruskall Wallis H testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 36’da verilmiştir.

Tablo 36.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Evli Olma Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Evlilik Yılı	N	Ortalama Sıra	Kruskall Wallis H	p
Nesnelere Karşı Sorumluluk	5 Yıl ve Altı	57	151,56	3,616	,460
	6-8 Yıl	88	137,33		
	9-11 Yıl	57	159,86		
	12-14 Yıl	37	146,03		
	15 Yıl ve Üzeri	60	160,18		
	Toplam	299			
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	5 Yıl ve Altı	57	130,78	5,494	,240
	6-8 Yıl	88	144,94		
	9-11 Yıl	57	162,46		
	12-14 Yıl	37	161,03		
	15 Yıl ve Üzeri	60	157,03		
	Toplam	299			
Başkalarına Karşı Sorumluluk	5 Yıl ve Altı	57	151,72	12,000	,017
	6-8 Yıl	88	145,49		
	9-11 Yıl	57	146,40		
	12-14 Yıl	37	120,07		
	15 Yıl ve Üzeri	60	176,86		
	Toplam	299			

Tablo 36’da görüldüğü üzere “Evli Olma Süresi” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; “Nesnelere Karşı Sorumluluk ve Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Evli Olma Süresi” üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bunun yanı sıra “Başkalarına Karşı Sorumluluk” davranışı ile “Evli Olma Süresi” değişkenlerinin anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{bks}=12,000$, $p= .017$).

Buna göre çocukların başkalarına karşı sorumluluk davranışlarının ebeveyleerin evli olma süresine göre değişiklik gösterdiği, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. 15 Yıl ve fazla süredir evli olan ebeveynlerin çocuklarının başkalarına karşı sorumluluk davranışları diğer ebeveynlerin çocuklarına göre daha yüksektir.

Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluğun “Annenin Mesleği” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla “One Way ANOVA” testi uygulanmıştır. Tablo 37’de ANOVA testine ilişkin F test istatistikleri ve olasılık (Sig.) değerleri verilmiştir.

Tablo 37.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Annenin Mesleğine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	1,778	3	,593	,783	,504
	Gruplar içi	223,259	295	,757		
	Toplam	225,036	298			
Çocuğun Üstlendiği Sorumluluk ile Devam Etmek	Gruplar arası	1,247	3	,416	,507	,678
	Gruplar içi	241,909	295	,820		
	Toplam	243,156	298			
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	2,189	3	,730	2,463	,063
	Gruplar içi	87,411	295	,296		
	Toplam	89,600	298			
Ev ile İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	1,032	3	,344	,481	,696
	Gruplar içi	210,879	295	,715		
	Toplam	211,910	298			
Topluma Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	1,047	3	,349	,521	,668
	Gruplar içi	197,430	295	,669		
	Toplam	198,477	298			
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	3,223	3	1,074	1,941	,123
	Gruplar içi	163,319	295	,554		
	Toplam	166,543	298			
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	1,254	3	,418	,464	,708
	Gruplar içi	265,820	295	,901		
	Toplam	267,074	298			

Tablo 37’de görüldüğü üzere “Annenin Mesleği” değişkeni için elde edilen Anova verilerine göre; “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluk” için hesaplanan olasılık (Sig.) değerleri 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Annenin Mesleği” üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir.

Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun “Annenin Mesleği” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis H testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 38.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Annenin Mesleğine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Annenin Mesleği	N	Ortalama Sıra	Kruskal Wallis H	p
Nesnelere Karşı Sorumluluk	Ev Hanımı	145	152,28	,996	,802
	Özel Sektör	45	153,88		
	Memur	72	141,27		
	Diğer	37	153,32		
	Toplam	299			
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	Ev Hanımı	145	144,26	3,251	,355
	Özel Sektör	45	157,39		
	Memur	72	146,48		
	Diğer	37	170,35		
	Toplam	299			
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Ev Hanımı	145	150,27	,519	,915
	Özel Sektör	45	153,11		
	Memur	72	144,80		
	Diğer	37	155,27		
	Toplam	299			

Tablo 38’de görüldüğü üzere “Annenin Mesleği” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; “ Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Annenin Mesleği” üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir.

Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluğun “Babanın Mesleği” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla “One Way ANOVA” testi uygulanmıştır.

Tablo 39’da ANOVA testine ilişkin F test istatistikleri ve olasılık (Sig.) değerleri verilmiştir.

Tablo 39.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Babanın Mesleğine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	2,190	3	,730	,966	,409
	Gruplar içi	222,846	295	,755		
	Toplam	225,036	298			
Çocuğun Üstlendiği Sorumluluk ile Devam Etmek	Gruplar arası	10,795	3	3,598	4,569	,004
	Gruplar içi	232,360	295	,788		
	Toplam	243,156	298			
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	2,302	3	,767	2,593	,053
	Gruplar içi	87,298	295	,296		
	Toplam	89,600	298			
Ev ile İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	4,820	3	1,607	2,289	,079
	Gruplar içi	207,090	295	,702		
	Toplam	211,910	298			
Topluma Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	4,706	3	1,569	2,388	,069
	Gruplar içi	193,771	295	,657		
	Toplam	198,477	298			
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	9,555	3	3,185	5,985	,001
	Gruplar içi	156,988	295	,532		
	Toplam	166,543	298			
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	5,677	3	1,892	2,136	,096
	Gruplar içi	261,397	295	,886		
	Toplam	267,074	298			

Tablo 39’da görüldüğü üzere “Babanın Mesleği” değişkeni için elde edilen Anova verilerine göre; “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluk” için hesaplanan olasılık (Sig.) değerleri 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Babanın Mesleği” üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra “Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme ve Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk” davranışları ile “Babanın Mesleği” değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t_{askyg}=3,598$, $p= .004$; $t_{biks}=3,185$, $p=.001$).

Her bir meslek grubunun birbirlerine göre farklılıklarının incelenmesi amacıyla Post-Hoc analizi Tukey testi yapılmıştır. Post-Hoc analizine ilişkin sonuçlar tablo 40'ta gösterilmiştir.

Tablo 40. Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme ve Bedensel İhtiyaçlara Karşı Sorumluluğun Her Bir Babanın Meslek Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) 6-Babanın çalışma durumu:	(J) 6-Babanın çalışma durumu:	Ortalamaları Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirmek	Serbest Meslek	Özel Sektör	-,14188	,13643	726
		Memur	-,37381*	,14144	043
		Diğer veya Çalışmıyor	-,60089*	,18939	009
	Özel Sektör	Serbest Meslek	,14188	,13643	726
		Memur	-,23193	,12694	263
		Diğer veya Çalışmıyor	-,45901	,17882	052
	Memur	Serbest Meslek	,37381*	,14144	043
		Özel Sektör	,23193	,12694	263
		Diğer veya Çalışmıyor	-,22708	,18266	600
	Diğer veya Çalışmıyor	Serbest Meslek	,60089*	,18939	009
		Özel Sektör	,45901	,17882	052
		Memur	,22708	,18266	600
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Serbest Meslek	Özel Sektör	,11001	,11964	794
		Memur	-,11429	,12403	793
		Diğer veya Çalışmıyor	-,37991	,16608	103
	Özel Sektör	Serbest Meslek	-,11001	,11964	794
		Memur	-,22430	,11132	

					185
		Diğer veya Çalışmıyor	-,48992*	,15681	011
	Memur	Serbest Meslek	,11429	,12403	793
		Özel Sektör	,22430	,11132	185
		Diğer veya Çalışmıyor	-,26563	,16019	348
	Diğer veya Çalışmıyor	Serbest Meslek	,37991	,16608	103
		Özel Sektör	,48992*	,15681	011
		Memur	,26563	,16019	348

Tablo 40'ta görüldüğü üzere Elde Edilen Tukey test sonuçlarına göre, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile arasında farklılık olup olmadığına ilişkin hesaplanan olasılık (.sig) değerinin 0,05'in altında olması, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile farklılık gösterdiğini göstermektedir.

Çocuğun aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirmenin gruplar arasındaki farklılıkları incelendiğinde; babanın mesleği serbest meslek olan çocukların ortalama puanlarının memur olan kişilerden 0,37 ve diğer meslek grubuna sahip veya çalışmayan kişilerden 0,60 daha düşük olduğu görülmektedir.

Başkalarına karşı sorumluluğunun gruplar arasındaki farklılıkları incelendiğinde; diğer meslek grubuna sahip veya çalışmayan ebeveyne sahip olan çocukların ortalama puanlarının özel sektör çalışanlarından 0,48 fazla olduğu görülmektedir.

Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun "Babanın Mesleği" değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis H testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 41'de verilmiştir. Kruskal Wallis H testi için sınanacak hipotezler aşağıdaki şekilde kurulmuştur:

Tablo 41.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Babanın Mesleğine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Babanın Mesleği		Ortalama Sıra	Kruskal Wallis H	p
Nesnelere Karşı Sorumluluk	Serbest Meslek	0	141,05	6,905	,075
	Özel Sektör	07	140,22		
	Memur	0	157,79		
	Diğer veya Çalışmıyor	2	180,38		
	Toplam	99			
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	Serbest Meslek	0	130,62	5,794	,122
	Özel Sektör	07	155,62		
	Memur	0	151,53		
	Diğer veya Çalışmıyor	2	169,30		
	Toplam	99			
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Serbest Meslek	0	138,45	15,477	,001
	Özel Sektör	07	134,62		
	Memur	0	162,87		
	Diğer veya Çalışmıyor	2	190,50		
	Toplam	99			

Tablo 41’de görüldüğü üzere “Babanın Mesleği” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; “Nesnelere Karşı Sorumluluk ve Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Babanın Mesleği” değişkeni üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığı bulunmuştur. Bunun yanı sıra “Başkalarına

Karşı Sorumluluk” davranışı ile “Babanın Mesleği” değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t_{bks}=15,477$, $p= .001$).

Babanın meslek gruplarının birbirlerine göre farklılıklarının incelenmesi amacıyla Post-Hoc analizi Games-Howell testi yapılmıştır. Post-Hoc analizine ilişkin sonuçlar tablo 42’de gösterilmiştir.

Tablo 42.Başkalarına Karşı Sorumluluğun Babanın Meslek Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) 6-Babanın çalışma durumu:	(J) 6-Babanın çalışma durumu:	Ortalamaları Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Serbest Meslek	Özel Sektör	,11001	,11478	773
		Memur	-,11429	,11784	767
		Diğer veya Çalışmıyor	-,37991*	,10751	004
	Özel Sektör	Serbest Meslek	-,11001	,11478	773
		Memur	-,22430	,12254	262
		Diğer veya Çalışmıyor	-,48992*	,11264	000
	Memur	Serbest Meslek	,11429	,11784	767
		Özel Sektör	,22430	,12254	262
		Diğer veya Çalışmıyor	-,26563	,11577	106
	Diğer veya Çalışmıyor	Serbest Meslek	,37991*	,10751	004
		Özel Sektör	,48992*	,11264	000
		Memur	,26563	,11577	106

Tablo 42’de görüldüğü üzere Elde Edilen Games-Howell test sonuçlarına göre, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile arasında farklılık olup olmadığına ilişkin hesaplanan olasılık (.sig) değerinin 0,05’in altında olması, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile farklılık gösterdiğini göstermektedir.

Başkalarına karşı sorumluluğun gruplar arasındaki farklılıkları incelendiğinde; diğer meslek grubuna sahip veya çalışmayan babaya sahip olan çocuklar ile serbest meslek sahibi ve özel sektör çalışanı babaya sahip olan çocuklar incelendiğinde farklılığın diğer meslek grubuna sahip veya çalışmayan babaya sahip olan çocuklar lehine olduğu görülmüştür.

Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluğun “Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla “One Way ANOVA” testi uygulanmıştır. Tablo 43’te ANOVA testine ilişkin F test istatistikleri ve olasılık (Sig.) değerleri verilmiştir. ANOVA testi için sınanacak hipotezler aşağıdaki şekilde kurulmuştur:

Tablo 43.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	8,827	2	4,413	6,042	,003
	Gruplar içi	216,209	296	,730		
	Toplam	225,036	298			
Çocuğun Üstlendiği Sorumluluk ile Devam Etmek	Gruplar arası	9,481	2	4,740	6,005	,003
	Gruplar içi	233,675	296	,789		
	Toplam	243,156	298			
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	1,757	2	,879	2,961	,053
	Gruplar içi	87,843	296	,297		
	Toplam	89,600	298			
Ev ile İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	7,288	2	3,644	5,272	,006
	Gruplar içi	204,622	296	,691		
	Toplam	211,910	298			
Topluma Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	2,827	2	1,414	2,139	,120
	Gruplar içi	195,650	296	,661		
	Toplam	198,477	298			

Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	4,608	2	2,304	4,212	,016
	Gruplar içi	161,934	296	,547		
	Toplam	166,543	298			
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	,859	2	,430	,478	,621
	Gruplar içi	266,215	296	,899		
	Toplam	267,074	298			

Tablo 43'te görüldüğü üzere “Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi” değişkeni için elde edilen Anova verilerine göre; “Hijyenle İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluk” için hesaplanan olasılık (Sig.) değerleri 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Ev ile İlgili Sorumluluk ve Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk” değişkenleri ile “Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi” değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($t_{yoks}=6,042$, $p=.003$; $t_{askyg}=6,005$, $p=.003$; $t_{eis}=5,272$, $p=.006$; $t_{biks}=4,212$, $p=.016$).

Her bir çocuğun teknolojik araçlarla vakit geçirme süresi grubunun birbirlerine göre farklılıklarının incelenmesi amacıyla Post-Hoc analizi Tukey testi yapılmıştır. Post-Hoc analizine ilişkin sonuçlar tablo 44'te gösterilmiştir.

Tablo 44. Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Ev ile İlgili Sorumluluk ve Bedensel İhtiyaçlara Karşı Sorumluluğun Her Bir Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi Grubunun Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi	(J) Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi	Ortalamaları Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	1 Saatten Az	1-3 Saat Arası	,39756*	,12227	004
		3 Saatten Fazla	,41000*	,14101	011
	1-3 Saat Arası	1 Saatten Az	-,39756*	,12227	004
		3 Saatten Fazla	,01244	,12060	

					994
	3 Saatten Fazla	1 Saatten Az	-,41000*	,14101	011
		1-3 Saat Arası	-,01244	,12060	994
Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirmek	1 Saatten Az	1-3 Saat Arası	,43689*	,12711	002
		3 Saatten Fazla	,34898*	,14660	047
	1-3 Saat Arası	1 Saatten Az	-,43689*	,12711	002
		3 Saatten Fazla	-,08791	,12538	763
	3 Saatten Fazla	1 Saatten Az	-,34898*	,14660	047
		1-3 Saat Arası	,08791	,12538	763
Ev İle İlgili Sorumluluk	1 Saatten Az	1-3 Saat Arası	,37518*	,11895	005
		3 Saatten Fazla	,34014*	,13718	036
	1-3 Saat Arası	1 Saatten Az	-,37518*	,11895	005
		3 Saatten Fazla	-,03504	,11732	952
	3 Saatten Fazla	1 Saatten Az	-,34014*	,13718	036
		1-3 Saat Arası	,03504	,11732	952
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	1 Saatten Az	1-3 Saat Arası	,18665	,10582	184
		3 Saatten Fazla	,35407*	,12204	011
	1-3 Saat Arası	1 Saatten Az	-,18665	,10582	184
		3 Saatten Fazla	,16743	,10437	245
	3 Saatten Fazla	1 Saatten Az	-,35407*	,12204	011
		1-3 Saat Arası	-,16743	,10437	245

Tablo 44’te görüldüğü üzere Elde Edilen Tukey test sonuçlarına göre, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile arasında farklılık olup olmadığına ilişkin hesaplanan olasılık (.sig) değerinin 0,05’in altında olması, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile farklılık gösterdiğini göstermektedir.

Çocuklar arasındaki farklılık incelendiğinde 1 saatten daha az teknolojik araçlara maruz kalan çocukların 1-3 saat ve 3 saatten fazla maruz kalan çocuklara göre yaşam ortamına karşı sorumluluk alma davranışlarında 1 saatten daha az maruz kalanlar lehine farklılık tespit edilmiştir.

Çocuklar arasındaki farklılık incelendiğinde 1 saatten daha az teknolojik araçlara maruz kalan çocukların 1-3 saat ve 3 saatten fazla maruz kalan çocuklara göre “aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme” davranışlarında 1 saatten daha az maruz kalanlar lehine farklılık tespit edilmiştir.

Çocuklar arasındaki farklılık incelendiğinde 1 saatten daha az teknolojik araçlara maruz kalan çocukların 1-3 saat ve 3 saatten fazla maruz kalan çocuklara göre “ev ile ilgili sorumluluk” davranışlarında 1 saatten daha az maruz kalanlar lehine farklılık tespit edilmiştir.

Çocuklar arasındaki farklılık incelendiğinde 1 saatten daha az teknolojik araçlara maruz kalan çocukların 1-3 saat ve 3 saatten fazla maruz kalan çocuklara göre “bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk” davranışlarında 1 saatten daha az maruz kalanlar lehine farklılık tespit edilmiştir.

Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun “Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis H testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 45’te verilmiştir. Kruskal Wallis H testi için sınanacak hipotezler aşağıdaki şekilde kurulmuştur:

Tablo 45.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi		Ortalama Sıra	Kruskal Wallis H	p
Nesnelere Karşı	1 Saatten Az		174,07		

Sorumluluk		2		9,465	,009
	1-3 Saat Arası	52	148,02		
	3 Saatten Fazla	5	130,90		
	Toplam	99			
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	1 Saatten Az	2	160,38	7,234	,027
	1-3 Saat Arası	52	156,26		
	3 Saatten Fazla	5	127,35		
	Toplam	99			
Başkalarına Karşı Sorumluluk	1 Saatten Az	2	168,39	9,336	,009
	1-3 Saat Arası	52	152,17		
	3 Saatten Fazla	5	127,94		
	Toplam	99			

Tablo 45’te görüldüğü üzere “Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; “Nesnelere Karşı Sorumluluk”, “Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk”, “Başkalarına Karşı Sorumluluk” davranışları değişken için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi” üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bunun yanı sıra “Nesnelere karşı sorumluluk, doğal çevreye karşı sorumluluk ve başkalarına karşı sorumluluk” davranışları ile “Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi” değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($t_{nks}=9,465$, $p= .009$; $t_{dçks}=7,234$, $p= .027$; $t_{bks}=9,336$, $p= .009$).

Çocuğun teknolojik araçlarla vakit geçirme süresi gruplarının birbirlerine göre farklılıklarının incelenmesi amacıyla Post-Hoc analizi Games-Howell testi yapılmıştır. Post-Hoc analizine ilişkin sonuçlar tablo 46’da gösterilmiştir.

Tablo 46. Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi	(J) Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi	Ortalamaları Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Nesnelere Karşı Sorumluluk	1 Saatten Az	1-3 Saat Arası	,20965	,09784	084
		3 Saatten Fazla	,33000*	,11252	011
	1-3 Saat Arası	1 Saatten Az	-,20965	,09784	084
		3 Saatten Fazla	,12035	,10400	481
	3 Saatten Fazla	1 Saatten Az	-,33000*	,11252	011
		1-3 Saat Arası	-,12035	,10400	481
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	1 Saatten Az	1-3 Saat Arası	-,03436	,12498	959
		3 Saatten Fazla	,16472	,13635	450
	1-3 Saat Arası	1 Saatten Az	,03436	,12498	959
		3 Saatten Fazla	,19908	,10188	127
	3 Saatten Fazla	1 Saatten Az	-,16472	,13635	450
		1-3 Saat Arası	-,19908	,10188	127
Başkalarına Karşı Sorumluluk	1 Saatten Az	1-3 Saat Arası	,06396	,11333	839
		3 Saatten Fazla	,29444	,14130	097
	1-3 Saat Arası	1 Saatten Az	-,06396	,11333	839
		3 Saatten Fazla	,23048	,11688	124
	3 Saatten Fazla	1 Saatten Az	-,29444	,14130	097
		1-3 Saat Arası	-,23048	,11688	124

Tablo 46’da görüldüğü üzere Elde Edilen Games-Howell test sonuçlarına göre, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile arasında farklılık olup olmadığına ilişkin hesaplanan olasılık (.sig) değerinin 0,05’in altında olması, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile farklılık gösterdiğini göstermektedir.

Çocuklar arasındaki farklılık incelendiğinde 1 saatten daha az teknolojik araçlara maruz kalan çocukların 3 saatten fazla maruz kalan çocuklara göre “nesnelere karşı sorumluluk” davranışlarında 1 saatten daha az maruz kalanlar lehine farklılık tespit edilmiştir.

Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluğun “Çocuğa Karşı Tutum” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla “One Way ANOVA” testi uygulanmıştır. Tablo 47’de ANOVA testine ilişkin F test istatistikleri ve olasılık (Sig.) değerleri verilmiştir.

Tablo 47.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğa Karşı Tutuma Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	7,712	3	2,571	3,489	,016
	Gruplar içi	217,324	295	,737		
	Toplam	225,036	298			
Çocuğun Üstlendiği Sorumluluk ile Devam Etmek	Gruplar arası	5,895	3	1,965	2,443	,064
	Gruplar içi	237,261	295	,804		
	Toplam	243,156	298			
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	4,518	3	1,506	5,222	,002
	Gruplar içi	85,082	295	,288		
	Toplam	89,600	298			
Ev ile İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	12,359	3	4,120	6,090	,000
	Gruplar içi	199,551	295	,676		
	Toplam	211,910	298			
Topluma Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	3,657	3	1,219	1,846	,139
	Gruplar içi	194,820	295	,660		
	Toplam	198,477	298			
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı	Gruplar arası	10,268	3	3,423	6,461	,000

Sorumluluk	Gruplar içi	156,274	295	,530		
	Toplam	166,543	298			
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	4,219	3	1,406	1,578	,195
	Gruplar içi	262,855	295	,891		
	Toplam	267,074	298			

Tablo 47’de görüldüğü üzere “Çocuğa Karşı Tutum” değişkeni için elde edilen Anova verilerine göre; “Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Topluma Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluk” için hesaplanan olasılık (Sig.) değerleri 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerin “Çocuğa Karşı Tutum” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk ve Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk” davranışları ile “Çocuğa Karşı Tutum” değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir ($t_{yoks}=3,489$, $p= .016$; $t_{his}=5,222$, $p= .022$; $t_{eis}=6,090$, $p= .000$; $t_{biks}=6,461$, $p= .000$).

Çocuğa karşı gösterilen her bir tutum için grupların birbirlerine göre farklılıklarının incelenmesi amacıyla Post-Hoc analizi Tukey testi yapılmıştır. Post-Hoc analizine ilişkin sonuçlar tablo 48’de gösterilmiştir.

Tablo 48.Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk ve Bedensel İhtiyaçlara Karşı Sorumluluğun Çocuğa Karşı Gösterilen Her Bir Tutum İçin Grupların Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Çocuğa Karşı Tutum	(J) Çocuğa Karşı Tutum	Ortalamaları Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Demokratik Tutum	İzin Verici Tutum	,40038*	,12921	011
		Aşırı Koruyucu Tutum	,16752	,14559	
		Otoriter Tutum	,04493	,13474	
	İzin Verici Tutum	Demokratik Tutum	-,40038*	,12921	011
		Aşırı Koruyucu Tutum	-,23286	,15801	
		Otoriter Tutum	-,35544	,14807	
	Aşırı Koruyucu	Demokratik	-,16752	,14559	

	Tutum	Tutum			658
		İzin Verici Tutum	,23286	,15801	455
		Otoriter Tutum	-,12259	,16257	875
	Otoriter Tutum	Demokratik Tutum	-,04493	,13474	987
		İzin Verici Tutum	,35544	,14807	079
		Aşırı Koruyucu Tutum	,12259	,16257	875
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Demokratik Tutum	İzin Verici Tutum	,28582*	,08084	003
		Aşırı Koruyucu Tutum	-,03607	,09109	979
		Otoriter Tutum	,04336	,08431	956
	İzin Verici Tutum	Demokratik Tutum	-,28582*	,08084	003
		Aşırı Koruyucu Tutum	-,32189*	,09886	007
		Otoriter Tutum	-,24246*	,09265	046
	Aşırı Koruyucu Tutum	Demokratik Tutum	,03607	,09109	979
		İzin Verici Tutum	,32189*	,09886	007
		Otoriter Tutum	,07943	,10172	863
	Otoriter Tutum	Demokratik Tutum	-,04336	,08431	956
		İzin Verici Tutum	,24246*	,09265	046
		Aşırı Koruyucu Tutum	-,07943	,10172	863
Ev İle İlgili Sorumluluk	Demokratik Tutum	İzin Verici Tutum	,48282*	,12381	001
		Aşırı Koruyucu Tutum	,05088	,13951	983
		Otoriter Tutum	-,00627	,12912	,000
	İzin Verici Tutum	Demokratik Tutum	-,48282*	,12381	001

		Aşırı Koruyucu Tutum	-,43194*	,15141	024	
		Otoriter Tutum	-,48909*	,14189	004	
	Aşırı Koruyucu Tutum	Demokratik Tutum	-,05088	,13951	983	
		İzin Verici Tutum	,43194*	,15141	024	
		Otoriter Tutum	-,05714	,15578	983	
	Otoriter Tutum	Demokratik Tutum	,00627	,12912	,000	
		İzin Verici Tutum	,48909*	,14189	004	
		Aşırı Koruyucu Tutum	,05714	,15578	983	
	Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Demokratik Tutum	İzin Verici Tutum	,35526*	,10956	007
			Aşırı Koruyucu Tutum	,26304	,12346	146
			Otoriter Tutum	-,12225	,11426	708
		İzin Verici Tutum	Demokratik Tutum	-,35526*	,10956	007
Aşırı Koruyucu Tutum			-,09222	,13399	902	
Otoriter Tutum			-,47751*	,12556	001	
Aşırı Koruyucu Tutum		Demokratik Tutum	-,26304	,12346	146	
		İzin Verici Tutum	,09222	,13399	902	
		Otoriter Tutum	-,38529*	,13785	028	
Otoriter Tutum		Demokratik Tutum	,12225	,11426	708	
		İzin Verici Tutum	,47751*	,12556	001	
		Aşırı Koruyucu Tutum	,38529*	,13785	028	

Tablo 48’de görüldüğü üzere Elde Edilen Tukey test sonuçlarına göre, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile arasında farklılık olup olmadığına ilişkin hesaplanan olasılık (.sig) değerinin 0,05’in altında olması, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile farklılık gösterdiğini göstermektedir.

Gruplar arasındaki farklılıkları incelendiğinde, çocuğa karşı demokratik tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip çocukların izin verici tutum gösterdiğini düşünen ebeveyne sahip çocuklara göre “yaşam ortamına karşı sorumluluk” davranışlarında çocuğa karşı demokratik tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip çocukların lehine farklılık tespit edilmiştir.

Gruplar arasındaki farklılıkları incelendiğinde; çocuğa karşı izin verici tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocukların demokratik, otoriter, aşırı koruyucu tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocuklara göre “hijyenle ilgili sorumluluk” davranışlarında çocuğa karşı izin verici tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocukların lehine farklılık tespit edilmiştir.

Gruplar arasındaki farklılıkları incelendiğinde; çocuğa karşı izin verici tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocukların demokratik, otoriter, aşırı koruyucu tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocuklara göre “ev ile ilgili sorumluluk” davranışlarında çocuğa karşı izin verici tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocukların aleyhine farklılık tespit edilmiştir.

Gruplar arasındaki farklılıkları incelendiğinde; çocuğa karşı demokratik tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocukların izin verici, otoriter, aşırı koruyucu tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocuklara göre “bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk” davranışlarında çocuğa karşı demokratik tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocukların lehine farklılık tespit edilmiştir.

Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun “Çocuğa Karşı Tutum” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskall Wallis H testi uygulanmıştır. Kruskall Wallis H testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 49’da verilmiştir.

Tablo 49.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocuğa Karşı Tutuma Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğa Karşı Tutum		Ortalama Sıra	Kruskal Wallis H	p
Nesnelere Karşı Sorumluluk	Demokratik Tutum	14	160,33	5,033	,169
	İzin Verici Tutum	2	137,00		
	Aşırı Koruyucu Tutum	0	136,20		
	Otoriter Tutum	3	157,12		
	Toplam	99			
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	Demokratik Tutum	14	153,63	1,420	,701
	İzin Verici Tutum	2	140,90		
	Aşırı Koruyucu Tutum	0	147,12		
	Otoriter Tutum	3	156,12		
	Toplam	99			
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Demokratik Tutum	14	157,32	1,524	,677
	İzin Verici Tutum	2	145,53		
	Aşırı Koruyucu Tutum	0	144,10		
	Otoriter Tutum	3	146,53		
	Toplam	299			

Tablo 49’da görüldüğü üzere “Çocuğa Karşı Tutum” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; “Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenlerinin “Ebeveynin Sahip Olduğunu Düşündüğü Ebeveyn Tutumu” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir.

Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Topluma Karşı Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu İle İlgili Sorumluluğun “Çocukla Olan İletişim” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla “One Way ANOVA” testi uygulanmıştır. Tablo 50’de ANOVA testine ilişkin F test istatistikleri ve olasılık (Sig.) değerleri verilmiştir.

Tablo 50.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocukla Olan İletişime Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	P
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	14,483	2	7,242	10,180	,000
	Gruplar içi	210,553	296	,711		
	Toplam	225,036	298			
Çocuğun Üstlendiği Sorumluluk ile Devam Etmek	Gruplar arası	11,261	2	5,631	7,187	,001
	Gruplar içi	231,894	296	,783		
	Toplam	243,156	298			
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	3,997	2	1,998	6,910	,001
	Gruplar içi	85,603	296	,289		
	Toplam	89,600	298			
Ev ile İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	7,801	2	3,901	5,657	,004
	Gruplar içi	204,109	296	,690		
	Toplam	211,910	298			
Topluma Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	8,165	2	4,083	6,350	,002
	Gruplar içi	190,312	296	,643		
	Toplam	198,477	298			
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	Gruplar arası	16,082	2	8,041	15,819	,000
	Gruplar içi	150,461	296	,508		
	Toplam	166,543	298			
Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk	Gruplar arası	7,251	2	3,625	4,130	,017
	Gruplar içi	259,823	296	,878		
	Toplam	267,074	298			

Tablo 50’de görüldüğü üzere “Çocukla Olan İletişim” değişkeni için elde edilen Anova verilerine göre; “Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluk” için hesaplanan olasılık (Sig.) değerleri 0,05 anlamlılık düzeyinin altında olduğundan ilgili değişkenler ile “Çocukla olan İletişim” değişkeni üzerinde anlamlı farklılaşma

bulunmaktadır($t_{yoks}=10,180$, $p= .000$; $t_{askyg}=7,187$, $p= .001$; $t_{his}=6,910$, $p= .001$; $t_{eis}=5,657$, $p= .004$; $t_{biks}=15,819$, $p= .010$ $t_{etis}=4,130$, $p= .017$).

Çocukla olan iletişim durumu gruplarının her birinin birbirlerine göre farklılıklarının incelenmesi amacıyla Post-Hoc analizi Tukey testi yapılmıştır. Post-Hoc analizine ilişkin sonuçlar tablo 51’de gösterilmiştir.

Tablo 51.Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, Hijyenle İlgili Sorumluluk, Ev ile İlgili Sorumluluk, Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk ve Enerji Tasarrufu ile İlgili Sorumluluğun Çocukla Olan İletişim Düzeti Gruplarının Herbirinin Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Çocukla Olan İletişim Düzeyi	(J) Çocukla Olan İletişim Düzeyi	Ortalamaları Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Yaşam Ortamına Karşı Sorumluluk	Orta	İyi	-,39015*	,16526	049
		Çok İyi	-,72074*	,17240	000
	İyi	Orta	,39015*	,16526	049
		Çok İyi	-,33059*	,10554	005
	Çok İyi	Orta	,72074*	,17240	000
		İyi	,33059*	,10554	005
Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirmek	Orta	İyi	-,27795	,17343	246
		Çok İyi	-,60200*	,18092	003
	İyi	Orta	,27795	,17343	246
		Çok İyi	-,32404*	,11076	010
	Çok İyi	Orta	,60200*	,18092	003
		İyi	,32404*	,11076	010
Hijyenle İlgili Sorumluluk	Orta	İyi	-,15246	,10537	318
		Çok İyi	-,35121*	,10992	,004
	İyi	Orta	,15246	,10537	318
		Çok İyi	-,19875*	,06729	

					009
	Çok İyi	Orta	,35121*	,10992	004
		İyi	,19875*	,06729	009
Ev İle İlgili Sorumluluk	Orta	İyi	-,15417	,16271	611
		Çok İyi	-,45422*	,16974	021
	İyi	Orta	,15417	,16271	611
		Çok İyi	-,30006*	,10391	012
	Çok İyi	Orta	,45422*	,16974	021
		İyi	,30006*	,10391	012
	Orta	İyi	-,35880	,15711	060
		Çok İyi	-,56723*	,16390	002
Topluma Karşı Sorumluluk	İyi	Orta	,35880	,15711	060
		Çok İyi	-,20843	,10034	096
	Çok İyi	Orta	,56723*	,16390	002
		İyi	,20843	,10034	096
	Orta	İyi	-,47048*	,13970	002
		Çok İyi	-,78443*	,14573	000
Bedensel İhtiyaçlarına Karşı Sorumluluk	İyi	Orta	,47048*	,13970	002
		Çok İyi	-,31395*	,08922	001
	Çok İyi	Orta	,78443*	,14573	000
		İyi	,31395*	,08922	001
	Orta	İyi	-,19968	,18358	522
		Çok İyi			
Enerji Tasarrufu ile İlgili	Orta	İyi	-,19968	,18358	522

Sorumluluk		Çok İyi	-,46974*	,19151	039
	İyi	Orta	,19968	,18358	522
		Çok İyi	-,27006	,11724	057
	Çok İyi	Orta	,46974*	,19151	039
		İyi	,27006	,11724	057

Tablo 51’de görüldüğü üzere Elde Edilen Tukey test sonuçlarına göre, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile arasında farklılık olup olmadığına ilişkin hesaplanan olasılık (.sig) değerinin 0,05’in altında olması, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile farklılık gösterdiğini göstermektedir.

İletişim durumları arasındaki farklılıklar incelendiğinde ebeveyni ile iletişimi iyi olan çocukların orta ve kötü olan çocuklara göre “yaşam ortamına karşı sorumluluk” davranışlarında ebeveyni ile iletişimi iyi olan çocukların lehine farklılık tespit edilmiştir.

İletişim durumları arasındaki farklılıklar incelendiğinde ebeveyni ile iletişimi çok iyi olan çocukların orta ve iyi olan çocuklara göre “aldığı sorumluluğu kesintisiz yerine getirme” davranışlarında ebeveyni ile iletişimi çok iyi olan çocukların lehine farklılık tespit edilmiştir.

İletişim durumları arasındaki farklılıklar incelendiğinde ebeveyni ile iletişimi çok iyi olan çocukların orta ve iyi olan çocuklara göre “hijyenle ilgili sorumluluk” davranışlarında ebeveyni ile iletişimi çok iyi olan çocukların lehine farklılık tespit edilmiştir.

İletişim durumları arasındaki farklılıklar incelendiğinde ebeveyni ile iletişimi çok iyi olan çocukların orta ve iyi olan çocuklara göre “ev ile ilgili sorumluluk” davranışlarında ebeveyni ile iletişimi çok iyi olan çocukların lehine farklılık tespit edilmiştir.

İletişim durumları arasındaki farklılıklar incelendiğinde ebeveyni ile iletişimi çok iyi olan çocukların orta ve iyi olan çocuklara göre “bedensel ihtiyaçlara karşı

sorumluluk” davranışlarında ebeveyni ile iletişimi çok iyi olan çocukların lehine farklılık tespit edilmiştir.

İletişim durumları arasındaki farklılıklar incelendiğinde ebeveyni ile iletişimi çok iyi olan çocukların orta ve kötü olan çocuklara göre “enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk” davranışlarında ebeveyni ile iletişimi çok iyi olan çocukların lehine farklılık tespit edilmiştir.

Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun “Çocukla Olan İletişim” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskall Wallis H testi uygulanmıştır. Kruskall Wallis H testi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 52’de verilmiştir. Kruskall Wallis H testi için sınanacak hipotezler aşağıdaki şekilde kurulmuştur:

Tablo 52.Sorumluluk Ölçeğinin Alt Boyutlarının Çocukla Olan İletişime Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğunuzla Olan İletişiminiz Nasıl?		Ortalama Sıra	Kruskal Wallis H	p
Nesnelere Karşı Sorumluluk	Orta	1	111,11	25,309	,000
	İyi	63	136,55		
	Çok İyi	05	182,36		
	Toplam	99			
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	Orta	1	128,13	20,343	,000
	İyi	63	134,84		
	Çok İyi	05	179,99		
	Toplam	99			
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Orta	1	113,94	10,494	,005
	İyi	63	146,54		
	Çok İyi	05	166,01		

	Toplam	99			
--	--------	----	--	--	--

Tablo 52’de görüldüğü üzere “Çocukla Olan İletişim değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; “Nesnelere Karşı Sorumluluk”, “Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk”, “Başkalarına Karşı Sorumluluk” için hesaplanan olasılık 0,05 anlamlılık düzeyinin altında olduğundan ilgili değişkenler ile “çocukla olan iletişim” değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($t_{nks}=25,309$, $p= .000$; $t_{dks}=20,343$, $p= .000$; $t_{bks}=10,494$, $p= .005$).

Çocukla olan iletişim durumu gruplarının birbirlerine göre farklılıklarının incelenmesi amacıyla Post-Hoc analizi Games-Howell testi yapılmıştır. Post-Hoc analizine ilişkin sonuçlar tablo 53’te gösterilmiştir.

Tablo 53. Nesnelere Karşı Sorumluluk, Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluğun Çocukla Olan İletişim Düzeyi Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Çocukla Olan İletişim Düzeyi	(J) Çocukla Olan İletişim Düzeyi	Ortalamaları Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Nesnelere Karşı Sorumluluk	Orta	İyi	-,30675	,18075	220
		Çok İyi	-,64571*	,18212	003
	İyi	Orta	,30675	,18075	220
		Çok İyi	-,33897*	,08158	000
	Çok İyi	Orta	,64571*	,18212	003
		İyi	,33897*	,08158	000
Doğal Çevreye Karşı Sorumluluk	Orta	İyi	-,11805	,17715	784
		Çok İyi	-,46774*	,17985	034
	İyi	Orta	,11805	,17715	784
		Çok İyi	-,34969*	,09177	001
	Çok İyi	Orta	,46774*	,17985	034

		İyi	,34969*	,09177	001
Başkalarına Karşı Sorumluluk	Orta	İyi	-,31734	,17809	189
		Çok İyi	-,43180	,18387	060
	İyi	Orta	,31734	,17809	189
		Çok İyi	-,11446	,09569	457
	Çok İyi	Orta	,43180	,18387	060
		İyi	,11446	,09569	457

Tablo 53'te görüldüğü üzere Elde Edilen Games-Howell test sonuçlarına göre, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile arasında farklılık olup olmadığına ilişkin hesaplanan olasılık (.sig) değerinin 0,05'in altında olması, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile farklılık gösterdiğini göstermektedir.

İletişim durumları arasındaki farklılıklar incelendiğinde ebeveyni ile iletişimi çok iyi olan çocukların orta ve iyi olan çocuklara göre “nesnelere karşı sorumluluk” davranışlarında ebeveyni ile iletişimi çok iyi olan çocukların lehine farklılık tespit edilmiştir.

İletişim durumları arasındaki farklılıklar incelendiğinde ebeveyni ile iletişimi çok iyi olan çocukların orta ve iyi olan çocuklara göre “doğal çevreye karşı sorumluluk” davranışlarında ebeveyni ile iletişimi çok iyi olan çocukların lehine farklılık tespit edilmiştir.

4.4. Üçüncü alt amaca ilişkin bulgular

Bulgular bölümünün bu kısımda ebeveynlerin evlilik uyumları ile ebeveynin cinsiyeti, yaşı, kaç yıldır evli olduğu, çocuğun bakımına destek olan kişinin varlığı, ebeveynlerin çalışma durumları, ebeveynlerin öğrenim durumları, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, ailede başka çocuğun olma durumu, çocuğun günlük yaşantısında teknolojik araçlarla vakit geçirme sıklığı, evde evcil hayvan bulunma durumu, ebeveynin sahip olduğunu düşündüğü ebeveyn tutumu, ebeveynin çocuğuyla olan

iletişimini nasıl değerlendirdiği değişkenlerinin farklılık oluşturup oluşturmadığı irdelenmiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 54'te Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “Cinsiyet” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 54.Evlilik Uyumunun Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Cinsiyetini z?	N	Sıra Ortalaması	Sıra Numaraları Toplamı	Mann-Whitney U	Z	p
Evlilik Uyum Ölçeği	Kadın	24	149,15	36691,50	6454,500	-,366	,715
	Erkek	53	153,93	8158,50			
	Toplam	29					

Tablo 54'te görüldüğü üzere “Cinsiyet” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; Evlilik Uyumunu için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenin “Cinsiyet” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 55'te Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “çocuğun bakımı için destek olan kişinin bulunması” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 55.Evlilik Uyumunun Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Kişi Olması Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Var mı?	N	Sıra Ortalaması	Sıra Numaraları Toplamı	Mann-Whitney U	Z	p
Evlilik Uyum Ölçeği	Var	119	142,34	16938,00	9798,000	-1,248	,212
	Yok	180	155,07	27912,00			
	Toplam	299					

Tablo 55'te görüldüğü üzere “Çocuğun bakımı için destek olan kişinin bulunması” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; Evlilik

Uyumu için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenin “Çocuğun bakımı için destek olan kişinin bulunması” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 56’da Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “Annenin Öğrenim Düzeyi” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 56.Evlilik Uyumunun Annenin Öğrenim Düzeyine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Annenin Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Numaraları Toplamı	Mann-Whitney U	Z	p
Evlilik Uyum Ölçeği	Lise ve Altı Eğitim Düzeyi	132	155,98	20589,50	10232,500	-1,065	,287
	Lisans ve Lisansüstü Eğitim Düzeyi	167	145,27	24260,50			
	Toplam	299					

Tablo 56’da görüldüğü üzere “Annenin Öğrenim Düzeyi” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; Evlilik Uyumu için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenin “Annenin Öğrenim Düzeyi” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 57’de Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “Babanın Öğrenim Düzeyi” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 57.Evlilik Uyumunun Babanın Öğrenim Düzeyine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Babanın Eğitimi Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Numaraları Toplamı	Mann-Whitney U	Z	P
Evlilik Uyum Ölçeği	Lise ve Altı Eğitim	131	150,38	19699,50			

	Düzeyi				10954,50	-,067	,94
	Lisans ve Lisansüstü Eğitim Düzeyi	16 8	149,71	25150,50	0		7
	Toplam	29 9					

Tablo 57’de görüldüğü üzere “Babanın Öğrenim Düzeyi” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; Evlilik Uyumu için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenin “Babanın Öğrenim Düzeyi” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 58’de Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “Çocuğun Yaşı” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 58.Evlilik Uyumunun Çocuğun Yaşına Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğun Yaşı (Ay)	N	Sıra Ortalaması	Sıra Numarası Toplamı	Mann-Whitney U	Z	P
Evlilik Uyum Ölçeği	48-60 Ay	138	152,24	21009,50	10799,50 0	-,416	,67 8
	61-72 Ay	161	148,08	23840,50			
	Toplam	299					

Tablo 58’de görüldüğü üzere “Çocuğun Yaşı” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; Evlilik Uyumu için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenin “Çocuğun Yaşı” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 59’da Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “Çocuğun Cinsiyeti” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 59.Evlilik Uyumunun Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğun Cinsiyeti	N	Sıra Ortalaması	Sıra Numarası Toplamı	Mann-Whitney U	Z	P
Evlilik Uyum Ölçeği	Kız	15	149,22	22532,50	11056,500	-,157	,875
	Erkek	14	150,79	22317,50			
	Toplam	29					

Tablo 59’da görüldüğü üzere “Çocuğun Cinsiyeti” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; Evlilik Uyumunu için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenin “Çocuğun Cinsiyeti” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 60’ ta Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “Çocuğun kardeşe sahip olma durumu” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 60.Evlilik Uyumunun Başka Çocuğun Olma Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Ailede Başka Çocuğun Olma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Numarası Toplamı	Mann-Whitney U	Z	P
Evlilik Uyum Ölçeği	Var	21	147,65	31892,50	8456,500	-,759	,448
	Yok	83	156,11	12957,50			
	Toplam	29					

Tablo 60’ta görüldüğü üzere “Çocuğun kardeşe sahip olma durumu” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; Evlilik Uyumunu için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenin “Çocuğun kardeşe sahip olma durumu” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 61’de Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “Evcil hayvan bulunma durumu” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 61.Evlilik Uyumunun Evcil Hayvan Bulunma Durumuna Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Evcil Hayvanın var mı?	N	Sıra Ortalaması	Sıra Numarası Toplamı	Mann-Whitney U	Z	P
Evlilik Uyum Ölçeği	Var	72	168,91	12161,50	6810,500	-2,132	,033
	Yok	22	144,00	32688,50			
	Toplam	29					

Tablo 61’te görüldüğü üzere “Evcil hayvan bulunma durumu” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; Evlilik Uyumunu için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin altında olduğundan ilgili değişken ile “Çocuğun kardeşe sahip olma durumu” değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır($t_{eu}=-2,132$, $p=.033$).

Aşağıda yer alan Tablo 62’de Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “Ebeveynin Yaşı” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 62.Evlilik Uyumunun Yaşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yaşınız	N	Ortalama Sıra	Kruskal Wallis H	P
Evlilik Uyum Ölçeği	27 Yaş ve Altı	32	172,73	8,086	,088
	28-31 Yaş	71	167,43		
	32-35 Yaş	77	143,14		
	36-39 Yaş	63	134,90		
	40 Yaş ve Üzeri	56	141,32		
	Toplam	299			

Tablo 62’de görüldüğü üzere “Ebeveynin Yaşı” değişkeni için elde edilen Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre; Evlilik Uyumunu için hesaplanan olasılık değerleri

(p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenin “Ebeveynin Yaşı” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 63’te Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “Evli olma süresi” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskall Wallis testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 63.Evlilik Uyumunun Evli Olma Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Kaç Yıldır Evlisiniz?	N	Ortalama Sıra	Kruskall Wallis H	P
Evlilik Uyum Ölçeği	5 Yıl ve Altı	57	164,27	4,498	,343
	6-8 Yıl	88	151,45		
	9-11 Yıl	57	146,56		
	12-14 Yıl	37	126,30		
	15 Yıl ve Üzeri	60	152,20		
	Toplam	299			

Tablo 63’te görüldüğü üzere “Evli olma süresi” değişkeni için elde edilen Kruskall Wallis testi sonuçlarına göre; Evlilik Uyumunu için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenin “Evli olma süresi” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 64’te Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “Annenin Mesleği” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskall Wallis testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 64.Evlilik Uyumunun Annenin Mesleğine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Annenin Mesleği	N	Ortalama Sıra	Kruskall Wallis H	p
Evlilik Uyum Ölçeği	Ev Hanımı	145	151,54	3,040	,386
	Özel Sektör	45	155,78		
	Memur	72	136,18		
	Diğer	37	163,82		
	Toplam	299			

Tablo 64’te görüldüğü üzere “Annenin Mesleği” değişkeni için elde edilen Kruskall Wallis testi sonuçlarına göre; Evlilik Uyumunu için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenin “Annenin Mesleği” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 65’te Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “Babanın Mesleği” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 65.Evlilik Uyumunun Babanın Mesleğine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Babanın Mesleği	N	Ortalama Sıra	Kruskal Wallis H	P
Evlilik Uyum Ölçeği	Serbest Meslek	70	120,16	11,150	,011
	Özel Sektör	107	156,87		
	Memur	90	159,59		
	Diğer veya Çalışmıyor	32	165,31		
	Toplam	299			

Tablo 65’te görüldüğü üzere “Babanın Mesleği” değişkeni için elde edilen Mann-Whitney U sonuçlarına göre; Evlilik Uyumunu için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin altında olduğundan ilgili değişken ile “Babanın Mesleği” değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır($t_{eu}=-11,150$, $p= .011$).

Aşağıda yer alan Tablo 66’da Evlilik Uyumunun Babanın Meslek Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının belirlemek amacıyla yapılan Post-Hoc Games-Howell Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 66.Evlilik Uyumunun Babanın Meslek Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) 6-Babanın çalışma durumu:	(J) 6-Babanın çalışma durumu:	Ortalamaları Farkı (I-J)	Standart Hata	Sig.
Evlilik Uyum Ölçeği	Serbest Meslek	Özel Sektör	-3,27250	1,47393	,123
		Memur	-4,18413*	1,41283	,019
		Diğer veya Çalışmıyor	-4,35982	1,80817	,084
	Özel Sektör	Serbest Meslek	3,27250	1,47393	,123
		Memur	-,91163	1,18053	,867
		Diğer veya Çalışmıyor	-1,08732	1,63311	,910
	Memur	Serbest Meslek	4,18413*	1,41283	,019
		Özel Sektör	,91163	1,18053	,867
		Diğer veya Çalışmıyor	-,17569	1,57818	,999
	Diğer veya	Serbest Meslek	4,35982	1,80817	,084

	Çalışmıyor	Özel Sektör	1,08732	1,63311	,910
		Memur	,17569	1,57818	,999

Tablo 66’da görüldüğü üzere elde Edilen Games-Howell test sonuçlarına göre, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile arasında farklılık olup olmadığına ilişkin hesaplanan olasılık (.sig) değerinin 0,05’in altında olması, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile farklılık gösterdiğini göstermektedir.

Meslekler arasındaki farklılık incelendiğinde memur ebeveynlerin serbest meslek sahibi ebeveynlere göre evlilik uyumu puanlarında memur ebeveynlerin lehine farklılık tespit edilmiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 67’de Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “Çocuğun Teknolojik Aletlerle Vakı Geçirme Sıklığı” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskall Wallis testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 67.Evlilik Uyumunun Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakı Geçirme Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakı Geçirme Süresi	N	Ortalama Sıra	Kruskal Wallis H	P
Evlilik Uyum Ölçeği	1 Saatten Az	72	185,92	18,951	,000
	1-3 Saat Arası	152	145,03		
	3 Saatten Fazla	75	125,59		
	Toplam	299			

Tablo 67’de görüldüğü üzere “Çocuğun Teknolojik Aletlerle Vakı Geçirme Sıklığı” değişkeni için elde edilen Kruskall Wallis Testi sonuçlarına göre; Evlilik Uyumunu için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişken ile “Çocuğun Teknolojik Aletlerle Vakı Geçirme Sıklığı” değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır($t_{eu}=-18,951$, $p= .000$).

Çocuğun teknolojik araçlarla vakı geçirme süresi gruplarının birbirlerine göre farklılıklarının incelenmesi amacıyla Post-Hoc analizi Games-Howell testi yapılmıştır. Post-Hoc analizine ilişkin sonuçlar tablo 68’de gösterilmiştir.

Tablo 68.Evlilik Uyumunun Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi	(J) Çocuğun Teknolojik Araçlarla Vakit Geçirme Süresi	Ortalamaları Farkı (I-J)	Standart Hata	Sig.
Evlilik Uyum Ölçeği	1 Saatten Az	1-3 Saat Arası	4,04678*	1,02970	,000
		3 Saatten Fazla	6,03222*	1,33375	,000
	1-3 Saat Arası	1 Saatten Az	-4,04678*	1,02970	,000
		3 Saatten Fazla	1,98544	1,33221	,299
	3 Saatten Fazla	1 Saatten Az	-6,03222*	1,33375	,000
		1-3 Saat Arası	-1,98544	1,33221	,299

Tablo 68’de görüldüğü üzere Elde Edilen Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçlarına göre, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile arasında farklılık olup olmadığına ilişkin hesaplanan olasılık (.sig) değerinin 0,05’in altında olması, grup değişkeninin diğer grup değişkenleri ile farklılık gösterdiğini göstermektedir.

Çocuklar arasındaki farklılık incelendiğinde 1 saatten daha az teknolojik araçlara maruz kalan çocuklara sahip olan ebeveynlerin 1-3 saat ve daha fazla maruz kalan çocuklara sahip olan ebeveynlere göre evlilik uyumlarında 1 saatten daha az maruz kalan çocuğa sahip olan ebeveynlerin lehine farklılık tespit edilmiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 69’da Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “Çocuğa Karşı Tutum” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına yer verilmiştir

Tablo 69.Evlilik Uyumunun Çocuğa Karşı Tutuma Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğa Karşı Tutum	N	Ortalama Sıra	Kruskal Wallis H	p
Evlilik Uyum Ölçeği	Demokratik Tutum	114	161,57	3,638	,303
	İzin Verici Tutum	72	145,83		
	Aşırı Koruyucu Tutum	50	136,96		
	Otoriter Tutum	63	144,18		
	Toplam	299			

Tablo 69’da görüldüğü üzere “Çocuğa Karşı Tutum” değişkeni için elde edilen Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre; Evlilik Uyumunu için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişkenin “Çocuğa Karşı Tutum” değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 70’te Ebeveynlerin Evlilikte Uyumlarının “Çocukla İletişim” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına yer verilmiştir

Tablo 70.Evlilik Uyumunun Çocukla Olan İletişime Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğunuzla Olan İletişiminiz Nasıl?	N	Ortalama Sıra	Kruskal Wallis H	P
Evlilik Uyum Ölçeği	Orta	31	96,39	25,463	,000
	İyi	163	141,45		
	Çok İyi	105	179,10		
	Toplam	299			

Tablo 70’de görüldüğü üzere Kruskal Wallis Testi sonuçlarına göre; Evlilik Uyumunu için hesaplanan olasılık değerleri (p) 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğundan ilgili değişken ile “Çocukla olan iletişim” değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır($t_{eu}=25,463$, $p= .000$).

Çocukla olan iletişim gruplarının birbirlerine göre farklılıklarının incelenmesi amacıyla Post-Hoc analizi Games-Howell testi yapılmıştır. Post-Hoc analizine ilişkin sonuçlar tablo 71’de gösterilmiştir.

Tablo 71.Evlilik UyumununÇocukla Olan İletişim Düzeyi Gruplarının Birbirlerine Göre Farklılıklarının İncelenmesine İlişkin Post-Hoc Games-Howell Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Çocukla Olan İletişim Düzeyi	(J) Çocukla Olan İletişim Düzeyi	Ortalamaları Farkı (I-J)	Standart Hata	Sig.
Evlilik Uyum Ölçeği	Orta	İyi	-6,90441*	2,30503	,014
		Çok İyi	-9,91551*	2,34820	,000
	İyi	Orta	6,90441*	2,30503	,014
		Çok İyi	-3,01110*	,97481	,006
	Çok İyi	Orta	9,91551*	2,34820	,000
		İyi	3,01110*	,97481	,006

Tablo 71’de görüldüğü üzere ebeveynler arasındaki farklılık incelendiğinde çocukla iletişimi çok iyi olan ebeveynlerin orta ve iyi olan ebeveynlere göre evlilik uyumlarında çok iyi olan ebeveynlerin lehine farklılık tespit edilmiştir.

5.TARTIŞMA

Temel amacı okul öncesi dönem çocuklarının sorumluluk davranışları ile ebeveynlerinin evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemek olan bu çalışmanın genel amacı ve alt amaçları ile ilgili tespit edilen bulguları özetlemek ve literatür çerçevesinde aşağıdaki başlıklar halinde tartışmak mümkündür:

5.1. Çocukların Sahip Olduğu Sorumluluk Davranışları ile Ebeveynlerin Evlilik Uyumları Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Evlilik uyumu ile sorumluluk davranışı alt boyut puanları(yaşam ortamına karşı sorumluluk, aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme, nesnelere karşı sorumluluk, doğal çevreye karşı sorumluluk, hijyenle ilgili sorumluluk, ev ile ilgili sorumluluk, topluma karşı sorumluluk, başkalarına karşı sorumluluk, bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk ve enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk ile olumlu yönde anlamlı bir korelasyon göstermiştir. Buradan hareketle ebeveynlerin evlilik uyumu arttıkça çocuğun sorumluluk davranışlarının arttığı yorumunu yapabiliriz. Ebeveynlerin evlilik uyumlarının artması çiftlerin evliliklerinde sorumluluk paylaşımı yapabildiğinin de bir göstergesidir. Aile içinde sorumluluk paylaşımı yapan ve üstlendiği sorumlulukları yerine getiren ebeveynlerin olması çocukların sorumluluk alma davranışlarına katkı sağlayabilir. Çocuklar ebeveynlerini gözlemleyerek onları kendilerine model alabilirler. Ayrıca evlilik uyumunun iyi olması aile içinde iletişimin de iyi olduğunun bir göstergesidir. İletişimin daha kuvvetli olduğu bir ortamda çocuklar ile kurulan diyaloglar daha yapıcı olabilmekte ve bu durum da sorumluluk davranışlarının gelişmesinde katkıda bulunmaktadır. Vaizoğlu (2008)'nin "Çocukların sosyal davranışları ile ebeveyn uyumları arasındaki ilişki"yi incelemek amacıyla yaptığı çalışmasında evlilik uyumu ile çocukların sosyal davranışlarından iş birliği boyutunun anlamlı farklılık gösterdiği bulgulanmıştır. Bu durum başkalarına karşı sorumluluk davranışı ile ilişkilendirilebilir ve araştırmayı destekler niteliktedir (161).

Buna ek olarak nesnelere karşı ve ev ile ilgili sorumluluğun artması yaşam ortamına karşı sorumluluğu arttırıyor. Çocuğun ev ile ilgili sorumluluklar alması ve nesnelere karşı sorumluluklarının artması yaşam ortamına karşı farkındalığının artmasını sağlayabilir. Örneğin oyuncaklarını toplayıp, kendi kıyafetlerini kirli sepetine atan bir çocuk doğrudan yaşam ortamı ile ilgili sorumluluk davranışlarını da arttırmış olacaktır.

Aynı zamanda doğal çevreye karşı sorumluluk arttıkça topluma karşı sorumluluk da artıyor. Doğal çevre toplumlardan, toplum da doğal çevreden etkilenmektedir. Çocuğun doğal çevre ile ilgili sorumluluk alması içinde bulunduğu topluma değer vermesi anlamına da gelmektedir. Topluma verdiği değer arttıkça aldığı sorumluluk da doğru orantılı olarak artacaktır.

5.2. Çocukların Sorumluluk Davranışları ile Çeşitli Değişkenlerin Farklılıklarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma sonucuna göre ebeveynin yaşı ile çocuğun sorumluluk davranışı alt boyutlarından “Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme ve başkalarına karşı sorumluluk” alt boyutları arasında anlamlı farklılaşma bulunduğu görülmüştür. 28-31 yaş grubunda yer alan ebeveynler ile 32-35 yaş grubu arasındaki ebeveynler incelendiğinde “Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme” değişkeni açısından farklılığın 28-31 yaş grubu lehine olduğu görülmüştür. 40 yaş grubunda yer alan ebeveynler ile 32-35 yaş ve 28-31 yaş grupları arasındaki ebeveynler incelendiğinde “Baskalarına karşı sorumluluk” değişkeni açısından farklılığın 40 yaş grubu ebeveynlerin lehine olduğu görülmüştür. Bu durum ebeveynin yaşı arttıkça çocukların başkalarına karşı sorumluluk düzeylerinin arttığını göstermektedir. Ebeveynlerin yaşı arttıkça fiziksel gücünün azalacağı göz önünde bulundurulursa bu durum çocuğa daha fazla sorumluluk yüklemesine sebep olabilir. Bu durumda çocuğun sorumluluk davranışlarında artış göstermesine sebep olabilir. Bununla beraber ebeveynlerin yaşlarının artması tecrübelerinin de artmasını beraberinde getirir. Böyle bir durumda çocuklara ne tür sorumluluklar verebileceğini tecrübe ile öğrenen anne-babalar çocuklarını sorumluluk konusunda daha çok teşvik edebilir, sorumluluk eğitimi konusunda daha sistemli ve sabırlı davranabilirler. TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995)’ nun yaptığı bir araştırmaya göre annelerin yaşı arttıkça çocuktan beklentileri de artmaktadır (163). Araştırmanın sonuçlarına göre anneler yaşlandıkça sofranın toplanması, kendi yatağının toplanması, basit getir-götür yapma veya basit ev işlerine yardım etme gibi konularda çocuklardan daha çok talepte bulunmaya başlamaktadırlar (163).

Araştırma sonucuna göre ebeveynin cinsiyeti, çocuğun bakımına destek olan kişinin varlığı değişkenleri ile çocuğun sorumluluk davranışı toplam ve alt boyutları arasında anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

Araştırma sonucuna göre ebeveynlerin evlilik süresi değişkeni ile çocukların sorumluluk davranışları toplam ve alt boyutları incelendiğinde “Topluma Karşı Sorumluluk ve Başkalarına Karşı Sorumluluk” alt boyutları ile ebeveynlerin evlilik süreleri arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur. 15 yıl ve üzeri evli olan çiftlerin çocuklarının “Baskalarına Karşı Sorumluluk” davranış puanları diğerlerine göre daha yüksek bulunmuştur. Güren (2017)’in yaptığı çalışmaya göre 6-15 yıldır evli olan ebeveynlerin ilişkilerinde çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı en yüksek puanları vermiştir. Bununla beraber 16-25 yıldır evli olan ebeveynler arasında çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanlarında düşme meydana gelmiştir (164). Buradan hareketle ebeveynler arası çatışmanın azalması ile birlikte ev ortamının çocukların gelişimi açısından daha sağlıklı hale geldiği yorumu çıkarılabilir ve bu durum da çocuğun tüm alanlardaki gelişimin etkilediği gibi sorumluluk davranışları konusundaki gelişimini de etkileyebilmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre; annenin çalışma durumu değişkeni ile çocuğun sahip olduğu sorumluluk davranışları toplam ve alt boyut puanları arasında anlamlı farklılaşma bulunmamışken babanın çalışma durumu değişkeni ile çocuğun sahip olduğu sorumluluk davranışları alt boyut puanları arasında (Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk, başkalarına karşı sorumluluk) anlamlı farklılaşma olduğu bulgulanmıştır. Serbest mesleğe sahip olan babaya sahip olan çocukların ortalama puanları babası memur ve diğer meslek grubuna dahil olan çocukların puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir. Toplumumuzda çocuk bakma görevi annenin üstlenmesi gereken bir sorumluluk gibi görünmektedir. Bu görüş değişen koşullar ile birlikte değişime uğramaya başlamış olsa bile çoğu zaman çocuğun bakımında en önemli kişi hep anne olmaktadır. Bu sebepten annenin mesleği her ne olursa olsun çocuğun bakımı ve eğitimi için gerekli koşullar anneler tarafından sağlanmaktadır. Bununla beraber babanın mesleği değişkeni açısından bakıldığında serbest mesleğe sahip olanlar babaların çocuklarının sorumluluk davranışlarının alt boyutları açısından dezavantajlı olmasının sebebi babanın esnek çalışma şartlarına bağlanabilir. Çalışma saatleri ve çalışma koşulları daha ağır olan babalar çocuklarının sorumluluk eğitimi konusunda diğer babalara göre daha az zaman ve enerji sarf edebilirler.

Araştırma sonuçlarına göre anne ve Babanın Öğrenim Düzeyi değişkeni ile çocuğun sahip olduğu sorumluluk davranışları toplam ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre çocuğun yaşı değişkeni ile çocuğun sahip olduğu sorumluluk davranışları alt boyutlara göre (aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme, topluma karşı sorumluluk, enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk, nesnelere karşı sorumluluk, doğal çevreye karşı sorumluluk) farklılaştığı bulgulanmıştır. Buna göre 61-72 aylık çocukların sorumluluk davranışları puanlarının 48-60 aylık çocukların sorumluluk davranışları puanlarından daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Çocuğun yaşı arttıkça üstlendiği sorumluluk davranışlarının da arttığı gözlemlenmiştir. Bu durum ailelerin çocuğun yaşı attıkça çocuğa sorumluluk yükleme eğilimlerinin artması ile ilgili olabilir. Aile Araştırma Kurumu (AAK) (1993) tarafından, Türkiye genelinde ailelerin mevcut çocuk eğitme, yetiştirme tarzlarının nasıl olduğunu tespit edebilmek amacıyla yapılan çalışma da bunu destekler niteliktedir (162). Altinel Özkan (2004)'nın "Çocukların Aile İçi Sorumluluklarda Yer Alma Durumlarının İncelenmesi" isimli araştırmasında çoğunlukla annelerin çocuklarına ilköğretim 1.kademesinde sorumluluk vermeye başladığı görülmektedir (165). Burdan hareketle ebeveynlerin çocuklara küçük yaşta sorumluluk vermekten kaçındıkları ve buna bağlı olarak da çocukların sorumluluk eğitimine geç başladıklarını söyleyebiliriz.

Araştırma sonuçlarına göre çocuğun cinsiyeti değişkeni ile çocuğun sahip olduğu sorumluluk davranışları alt boyutlara göre(başkalarına karşı sorumluluk, ev ile ilgili sorumluluk, topluma karşı sorumluluk) farklılaştığı bulgulanmıştır. Buna göre kız çocuklarının sorumluluk davranışları puanlarının erkek çocuklarının toplam puanlarından daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Abdi Golzar (2006)'ın ilköğretim öğrencilerinin sorumluluk düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışma da bu bulguyu destekler niteliktedir (166). Kız çocuklarının sorumluluk ölçeğinden aldığı puanların erkek çocukların puanlarından daha yüksek olmasını; ailelerin kız çocuklarına daha çok sorumluluk vermesinden kaynaklanabilir. Aile Araştırma Kurumu (AAK) (1993) tarafından, Türkiye genelinde ailelerin mevcut çocuk eğitme, yetiştirme tarzlarının nasıl olduğunu tespit edebilmek amacıyla yapılan çalışmanın bulguları annelerin kız çocuklarına erkek çocuklarından daha fazla sorumluluk verdikleri bulgulanmıştır (162). Aynı zamanda Şahan (2011)'ın , "ilköğretim ders programlarındaki sorumluluk

eğitimine d6n6k kazanımların gerçekleme d6zeyleri” adındaki çalışmasında “beşinci sınıf 6đrencilerinin sorumluluk algılarının “kişisel sorumluluk” ve “yasal sorumluluk” boyutlarında kızlar lehine farklılaştığı” bulgusuna ulşamıştır (167). Akbaş (2004)’ın, sekizinci sınıf 6đrencilerinin ilköğretim okulları genel hedeflerinde belirtilen değerlere ulaşma d6zeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, kız ve erkek 6đrencilerin “sorumluluk sahibi olmak” değerine ilişkin puanları arasında kız 6đrenciler lehine anlamlı d6zeyde farklılık bulmuştur (168).

Araştırma sonuçlarına g6re ailenin başka çocuğa sahip olma durumu değişkeni ile çocuğun sahip olduğu sorumluluk davranışları alt boyut puanlara g6re(ev ile ilgili sorumluluk, topluma karşı sorumluluk) farklılaştığı g6r6lmektedir. Kardeş sahibi olan çocukların sorumluluk puanlarının kardeş sahibi olmayan çocukların puanlarından daha y6ksek olduğu bulgulanmıştır. Kardeş sahibi olan çocukların ev ile ilgili ve topluma karşı sorumluluklarının daha gelişmiş olduğu g6zlemlenmektedir. Buradan hareketle evde daha fazla bireyin bulunması ev içerisindeki k66k-b6y6k her bireye daha fazla sorumluluk y6klemektedir. Kardeş sahibi çocuklar birbirlerini 6rnek alarak olumlu davranışlarını birbirlerine aktarabilir.

Araştırma sonuçlarına g6re çocuğun teknolojik araçlarla vakit geçirme sıklığı değişkeni ile çocuğun sahip olduğu sorumluluk davranışları alt boyutlara g6re(yaşam ortamına karşı sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, ev ile ilgili sorumluluk, bedensel ihtiyaçlarına karşı sorumluluk, nesnelere karşı sorumluluk, doğal çevreye karşı sorumluluk, başkalarına karşı sorumluluk) farklılaştığı g6r6lmektedir. Çocuklar arasındaki farklılık incelendiğinde 1 saatten daha az teknolojik araçlara maruz kalan çocukların 1-3 saat ve 3 saatten fazla maruz kalan çocuklara g6re yaşam ortamına karşı sorumluluk alma davranışlarında 1 saatten daha az maruz kalanlar lehine farklılık tespit edilmiştir. 1 saatten daha az teknolojik araçlara maruz kalan çocukların 1-3 saat ve 3 saatten fazla maruz kalan çocuklara g6re “aldığı sorumluluğu kesintisizce yerine getirme” davranışlarında 1 saatten daha az maruz kalanlar lehine farklılık tespit edilmiştir. 1 saatten daha az teknolojik araçlara maruz kalan çocukların 1-3 saat ve 3 saatten fazla maruz kalan çocuklara g6re “ev ile ilgili sorumluluk” davranışlarında 1 saatten daha az maruz kalanlar lehine farklılık tespit edilmiştir. 1 saatten daha az teknolojik araçlara maruz kalan çocukların 1-3 saat ve 3 saatten fazla

maruz kalan çocuklara göre “bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk” davranışlarında 1 saatten daha az maruz kalanlar lehine farklılık tespit edilmiştir.

Bu durumda çocukların teknolojik aletlerle vakit geçirme sıklığı arttıkça sorumluluk davranışlarının azaldığı görülmektedir. Çocukların teknolojik aletlerle vakit geçirme sıklığı arttıkça çevresiyle olan bağı da azalmaktadır. Teknoloji ile vakit geçirme sıklığının artması ebeveynleri ile iletişiminin azalmasına ve çevresinde olup biten olaylara karşı ilgisinin azalmasına neden olabilir. Bu durum da çocuğun sorumluluk alma konusundaki isteğini ve sorumluluk davranışlarını etkilemektedir.

Araştırma sonuçlarına göre evde evcil hayvan bulunma durumu değişkeni ile çocukların sahip olduğu sorumluluk davranışları alt boyut puanlarının(yaşam ortamına karşı sorumluluk, enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk) farklılaştığı görülmektedir. Evcil hayvana sahip olan çocukların sorumluluk davranış puanları sahip olmayan çocukların puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ev içinde evcil hayvanın bulunması çocuklara doğal ortamı yakından gözlemlene fırsatı sunar. Montessori (1966)’ ye göre “Doğada yaşayan canlılarla ilgilenme olanağı sunmak çocuklar üzerinde sorumluluk hissi yaratır” (169). Evde evcil hayvanın bulunması ve hayvanın çocuğa sevgi vermesi çocuk üzerinde sorumluluk hissi yaratmasını sağlar.

Ebeveynlerin sahip olduğunu düşündüğü ebeveyn tutumları değişkeni ile çocuğun sahip olduğu sorumluluk davranışları alt boyut puanları(yaşam ortamına karşı sorumluluk, hijyenle ilgili sorumluluk, ev ile ilgili sorumluluk, bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk) farklılaştığı görülmektedir. Çocuğa karşı demokratik tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip çocukların izin verici tutum gösterdiğini düşünen ebeveyne sahip çocuklara göre “yaşam ortamına karşı sorumluluk” davranışlarında çocuğa karşı demokratik tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip çocukların lehine farklılık tespit edilmiştir. Çocuğa karşı izin verici tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocukların demokratik, otoriter, aşırı koruyucu tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocuklara göre “hijyenle ilgili sorumluluk” davranışlarında çocuğa karşı izin verici tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocukların demokratik, otoriter, aşırı koruyucu tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocuklara göre “ev ile ilgili sorumluluk” davranışlarında çocuğa karşı izin verici tutum sergilediğini düşünen

ebeveyne sahip olan çocukların aleyhine farklılık tespit edilmiştir. Çocuğa karşı demokratik tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocukların izin verici, otoriter, aşırı koruyucu tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocuklara göre “bedensel ihtiyaçlara karşı sorumluluk” davranışlarında çocuğa karşı demokratik tutum sergilediğini düşünen ebeveyne sahip olan çocukların lehine farklılık tespit edilmiştir. Çalışmadan hareketle genel olarak sorumluluk eğitimi konusunda avantajlı olan grubun demokratik tutum sergileyen ebeveyne sahip olan çocuklar olduğu yorumunu yapabiliriz. Demokratik bir ortamda kuralların bireylerin ortak kararları ile belirlenmesi, net ve anlaşılır olması, kurallara uyulmaması durumunda sonuçlarının önceden belirlenmesi ve bireylerin buna bağlı olarak davranması sorumluluk eğitimi açısından elverişli bir ortam oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak demokratik tutum sergilediğini düşünen ebeveynlere sahip olan çocukların sorumluluk davranış puanları daha yüksek çıkmıştır.

Ebeveynlerin çocuğu ile olan iletişimini nasıl değerlendirdiği değişkeni ile çocuğun sahip olduğu sorumluluk davranışları alt boyut puanları(yaşam ortamına karşı sorumluluk, Aldığı Sorumluluğu Kesintisizce Yerine Getirme, hijyenle ilgili sorumluluk, ev ile ilgili sorumluluk, topluma karşı sorumluluk, bedensel ihtiyaçlarına karşı sorumluluk, enerji tasarrufu ile ilgili sorumluluk, nesnelere karşı sorumluluk, doğal çevreye karşı sorumluluk, başkalarına karşı sorumluluk) arasında anlamlı farklılaşma olduğu bulgulanmıştır. Ebeveynlerin çocukla olan iletişiminin artması çocukların sorumluluk davranışlarını arttırmaktadır. Ailedeki bireylerin duygusal iyi oluşları açısından iletişimin rolü büyüktür. Aile içerisinde iletişim ne kadar iyi sağlanırsa bu durumdan çocukların hem bedensel hem de duygusal gelişimleri de etkilenir. Çocukları ile daha olumlu şekilde konuşan, onları dinleyen, çocuklarına kendilerini değerli hissettiren ebeveynler çocukların gelişimini ve iyi oluş hallerini desteklemektedirler. Sorumluluk eğitimi açısından çocuğa karşı yaklaşım çok önemlidir. Çocuğa ceza verir gibi sorumluluk vermek, emir vermek, ona kendini değersiz hissettirmek çocuğun sorumluluk eğitimi olumsuz yönde etkileyecektir. Bu nedenle çocuk ile iletişim ne kadar güçlü olursa bu durumdan çocuğun gelişimi de o kadar iyi etkilenecektir.

5.3.Ebeveynlerin Evlilik Uyumları İle Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin sahip oldukları evlilik uyum puanları ile ebeveynin yaşı değişkeni incelendiğinde ebeveynlerin evlilik uyumları ile ebeveynlerin yaşları arasında anlamlı farklılaşma bulunmamıştır. Gürsoy (2004)'un yaptığı çalışmada araştırmayı destekler niteliktedir. Gürsoy'un evlilik uyumunun çeşitli değişkenler açısından incelendiği çalışmasında yaş değişkeni ile evlilik uyumu arasında anlamlı farklılaşma bulunmamıştır (170).

Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin sahip oldukları evlilik uyum puanları ile ebeveynin evlilik süresi değişkeni incelendiğinde ebeveynlerin evlilik uyumları ile ebeveynlerin evlilik süresi arasında anlamlı farklılaşma bulunmamıştır. Fışiloğlu (1992)'nin yaptığı çalışma araştırmayı destekler niteliktedir. yüksek lisans öğrencilerinin evlilik süreleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemiş olduğu çalışmasında, bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirlenmiştir (171).

Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin sahip oldukları evlilik uyum puanları ile annenin çalışma durumu değişkeni arasında anlamlı farklılaşma bulunmamıştır. Bununla beraber Manju (2016)'ın yaptığı çalışmada aksi bir bulguya rastlanmıştır. Araştırmaya göre çalışan kadınların çalışmayan kadınlara göre evlilik uyumu puanlarının yüksek çıktığı bulunmuştur (172). Ebeveynlerin evlilik uyumları ile babanın çalışma durumu arasında anlamlı farklılaşma bulunmaktadır. Memur ebeveynlerin evlilik uyum puanlarının serbest meslek sahibi ebeveynlerin evlilik uyum puanlarından daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin sahip oldukları evlilik uyum puanları ile ebeveynlerin öğrenim durumu değişkeni incelendiğinde ebeveynlerin evlilik uyumları ile ebeveynlerin öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı farklılaşma bulunmamıştır. Tynes (1990)'ın yaptığı çalışmada araştırmanın aksi yönünde bir bulguya rastlanmıştır. Annenin Öğrenim Düzeyi ile evlilik uyumu arasında anlamlı farklılaşma tespit edilmiştir (173).

Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin sahip oldukları evlilik uyum puanları ile ailede başka çocuğun bulunma durumu değişkeni incelendiğinde ebeveynlerin evlilik uyumları ile ailede başka çocuğun bulunma durumu değişkeni arasında anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin sahip oldukları evlilik uyum puanları ile çocuğun teknolojik araçlarla vakit geçirme sıklığı değişkeni incelendiğinde ebeveynlerin evlilik uyumları ile çocuğun teknolojik araçlarla vakit geçirme sıklığı değişkeni arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Evlilik uyumunun gruplar arasındaki farklılıkları incelendiğinde; teknolojik araçlarla vakit geçirme süresi 1 saatten az olan çocuğa sahip ebeveynlerin evlilik uyumunun 1-3 saat ve 3 saatten fazla olan çocuğa sahip ebeveynler arasındaki farklılık incelendiğinde farklılığın 1 saatten az olan çocuğa sahip ebeveynlerin lehine olduğu görülmektedir. Bu durum ebeveynlerin evlilik uyumu arttıkça çocukların teknolojik araçlarla vakit geçirme sıklığının azaldığını göstermektedir. Ebeveynlerin evlilik uyumlarının artması sonucu aile içi etkileşimin de artması ve dolayısıyla çocuğun ailesiyle daha çok vakit geçirerek teknolojik aletlere daha az zaman ayırması bunun sebepleri arasında gösterilebilir. Aynı zamanda çocuğun da teknolojik aletlerle az zaman geçirip aile içerisindeki iletişime katkıda bulunması ebeveynlerin evlilik uyumun puanlarını yükseltebilir. Anne-baba arasında çatışmaların çıkması uyumun azalmasına neden olmaktadır. Bu uyumsuzluk ve çatışma durumunun çocuğu olumsuz yönde etkilediği ve aynı zamanda ebeveynlerin çocuklarından uzaklaşmalarına ve çocuklarına karşı reddedici olmalarına sebep olduğu araştırmalar tarafından desteklenmektedir (174). Aile içinde yaşanan iletişimsizlik ve uyumsuzluk sonucu aile bireylerinin birbirlerinden uzaklaşması onları başka uğraşlara sürükleyebilmektedir. Bu durum çocuğun teknolojik aletlerle daha fazla zaman geçirmesi ile bağlantılı olabilmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin sahip oldukları evlilik uyum puanları ile evde evcil hayvan bulunma durumu değişkeni incelendiğinde ebeveynlerin evlilik uyumları ile evde evcil hayvan bulunma durumu değişkeni arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Evinde evcil hayvan olan kişilerin evlilik uyumunun evinde evcil hayvan olmayan kişilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Evde evcil hayvan bulundurma ile birlikte gelen evcil hayvana karşı sorumluluk üstlenme, ev içinde kurulması gereken işbölümünün artması, iletişimi sağlayacak ortak bir yapının bulunması evlilik uyumunu artırıyor olabilir.

Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin sahip oldukları evlilik uyum puanları ile ebeveynlerin sahip olduklarını düşündükleri ebeveyn tutumu değişkeni

incelendiğinde ebeveynlerin evlilik uyumları ile ebeveynlerin sahip olduklarını düşündükleri ebeveyn tutumu değişkeni arasında anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin sahip oldukları evlilik uyum puanları ile ebeveynlerin çocuğuyla olan ilişkisini nasıl değerlendirdiği değişkeni incelendiğinde ebeveynlerin evlilik uyumları ile ebeveynlerin çocuğuyla olan ilişkisini nasıl değerlendirdiği değişkeni arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Evlilik uyumunun gruplar arasındaki farklılıkları incelendiğinde; çocukla iletişim düzeyi çok iyi olan kişilerin evlilik uyumlarının çocukla olan iletişim düzeyi orta ve iyi olan kişilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Evlilikte yaşanan sorunlar çocuk ile olan iletişimi de etkilemektedir. Ebeveynler bazı durumlarda yaşanan sorunların çocuklarından kaynaklandığını düşünmekte, aynı zamanda çocuklar da ailelerinin yaşadığı çatışma durumlarının kendilerinden kaynaklandığını düşünebilmektedir. Bu durum ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkiyi olumsuz etkilemektedir.

6.SONUÇ ve ÖNERİLER

Sorumluluk kişinin hayatının her alanında karşılaşacağı bir kavramdır. Erken yaşta üstlenilen sorumluluklar çocuğu geleceğe hazırlar. Erken çocukluk döneminde kazandırılan sorumluluk duygusu yaşamın çocuğun tüm hayatını etkileyecek nitelikte ve önemdedir. Sorumluluk duygusunu kazanmış bireyler kendi kararlarını kendi veren ve aldığı kararların sorumluluklarını üstlenen, özgüveni yüksek, hak çiğnemeyen ve kendi haklarını da çiğnetmeyen bireyler olarak hayatlarını sürdürürler. Sorumluluk eğitimi konusunda ailelere büyük görev düşmektedir. Ebeveynler çocuklarını bir işe başlaması konusunda yüreklendirmeli, çocuğun başladığı işi bitirmesi konusunda ona destek olmalı, çocuğa kendi yaş ve gelişim düzeylerine uygun görev ve sorumluluklar vermelidir.

Aileler her konuda olduğu gibi sorumluluk eğitimi konusunda da çocuklarına model olmalıdır. Bu noktada sorumluluk eğitiminin öneminin ailelere iyi benimsetilmesi ve ailelerin bu konuyu ciddiye alması gerekmektedir.

Ülkemizde sorumluluk kavramına ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında okul öncesi dönem çocuklarının sorumluluk davranışları ile ilgili çalışmalara çok fazla yer verilmediği görülmektedir. Bu da sorumluluk eğitime yeterince önem verilmediğini göstermektedir. Yapılan bu çalışmada ebeveynlerin evlilik uyumları ile çocukların

sorumluluk davranışları arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Ancak literatür incelendiğinde doğrudan sorumluluk davranışları ile ilişkili araştırmalara gerek yurtdışında, gerekse yurtiçinde çok az rastlanmamaktadır. Bu noktada alanda sıkça söz edilen, erken çocukluktan sonraki evrede de özellikle akademik yaşantıda çok önemli yeri olduğu söylenen sorumluluk davranışını etkileyen durumlara ilişkin araştırmalar çoğaltılmalıdır. Burada ele alınan araştırma 48-72 aylık çocuklar ile sınırlıdır. Bu noktada okul öncesi dönem çocuklarının sorumluluk eğitimi ile ilgili yeni çalışmalar da literatüre kazandırılmalıdır. Çalışmaların farklı yaş grupları ile de yapılması planlanabilir. Aynı zamanda bir araştırma bulgusu sorumluk davranışında cinsiyet farklılığını ortaya koymuştur. Yeni bir araştırma ise sorumluluk davranışlarındaki cinsiyet farklılıklarının nedenlerine yönelik olabilir. Diğer bir araştırma bulgusu da ebeveynlerin çocukları ile iletişim ve çocukların sorumluluk davranışları arasındadır. Ancak burada yer alan araştırmada, ailelerin çocukları ile iletişimi kendilerini iletişimde gördükleri yer ile ilgili sorulan tek bir soru ile sınırlıdır. Bu noktada ebeveynlerin çocukları ile iletişimi ve çocukların sorumluluk davranışları arasındaki ilişki incelenebilir. Ayrıca uygulayıcılara da burada bazı sorumluluklar düşmektedir. Araştırmadan ortaya çıkan bulgular neticesinde gerek iletişim noktasında olsun, gerekse anne-baba tutumu olsun ailelere bu noktada farklı görevler düştüğü görülmektedir. Bu nedenle uygulayıcı olarak yer alan öğretmenlere ve öğretmenleri yetiştiren akademisyenlerin ailelere yönelik sorumluluk kavramına ilişkin farklı eğitimler düzenlemesi gerekmektedir.

Araştırma bulgularında teknolojik araçlarla vakit geçirme sıklığının çocukların sorumluluk davranışları üzerinde anlamlı farklılaşmaya sebep olduğu bulgulanmıştır. Ancak yapılan analizler örneklerde yeterli sayı olmaması ve örneklemin varsayımsal olarak yordayıcı analizlerin yapılmasına engel olmasından yön belirlemede yetersizdir. Bu nedenle yeni veri grupları ile araştırmanın farklı analizler kullanılacak şekilde planlanması önerilmektedir. Bu araştırmada sorumluluk davranışları düşük olan çocuklar mı daha çok teknolojiye maruz kalıyor yoksa teknolojiye daha çok maruz kalan çocukların mı sorumluluk davranışları daha düşük sorusu ele alınabilir.

7.KAYNAKÇA

- (1) Saxton, L. (1982). Marriage: The nature of marriage; The individual. *Marriage and the Family*, 5, 216-224.
- (2) Fowers, B. J. (1993). Psychology as public philosophy: An illustration of the moral dimension of psychology with marital research. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*, 13(2), 124.
- (3) Glenn, ND (1991). Amerika Birleşik Devletleri'nde evlilik başarısındaki son eğilim. *Evlilik ve Aile Dergisi* , 261-270.
- (4) Zhang, Z., & Hayward, M. D. (2006). Gender, the marital life course, and cardiovascular disease in late midlife. *Journal of Marriage and Family*, 68(3), 639-657.
- (5) Waite, LJ ve Gallagher, M. *Evlilik durumu: Neden evli insanlar daha mutlu, daha sağlıklı ve maddi açıdan daha iyi* . Random House Digital, Inc. (2001).
- (6) Meezan, W., & Rauch, J. (2005). Gay marriage, same-sex parenting, and America's children. *The Future of Children*, 97-115.
- (7) Gülerce, A. *Türkiye'de ailelerin psikolojik örüntüleri*. Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü. (1996).
- (8) Bradbury, T. N., & Karney, B. R. Understanding and altering the longitudinal course of marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66(4), 862-879. (2004).
- (9) O'Leary, K. D. Physical aggression between spouses. In *Handbook of family violence* (pp. 31-55). Springer, Boston, MA. (1988).
- (10) Amato, P. R. Children of divorce in the 1990s: an update of the Amato and Keith (1991) meta-analysis. *Journal of family psychology*, 15(3), 355. (2001).
- (11) Özçelik, Çövener, Ç., ve Aktaş, Eda, Ailede İletişimin Önemi (Eds. Sema Kuşuoğlu ve Birsal Canan Demirbağ). *Aile Temelli Sağlık Yaklaşımı*. Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi, 41-53. (2015).
- (12) Şahin, Sultan & Aral, Neriman, Aile İçi İletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 55-56. (2012).

- (13) Schwartz, S. H. An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1). (2012).
- (14) Şen, Ü. Milli Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara*. (2007).
- (15) DOĞAN, S., UĞURLU, C. T., & ÇETİNKAYA, M. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Üzerine Görüşleri (Nitel Bir Çalışma). *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, 91. (2013).
- (16) Hökelekli, H. Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi. (2011).
- (17) Doğan, İ., & Sosyolojisi, E. Nobel Yayınları, 2. Baskı, Ankara. . (2012).
- (18) Yıldız, M., Dilmaç, B., & Deniz, M. E. Öğretmen adaylarının sahip oldukları değerler ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 12(3), 740-748. (2013).
- (19) Kinnamon, Ron. "Karakter Geliştirmenin Önemi: Ron Kinnamon ile Söyleşi." *Kamp dergisi* 76.1: 38-42. (2003)
- (20) Douglas, R. J. *Adoption and implementation of a western character education program: A case study*. Lehigh University. (2005).
- (21) Yavuzer, H. Ana-baba-çocuk. *Remzi Kitabevi*, 9. (1997).
- (22) Şahan, E. İlköğretim 5. ve 8. sınıf ders programlarındaki sorumluluk eğitimine dönük kazanımların gerçekleşme düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir*. (2011).
- (23) Başaran, F. Psiko-sosyal gelişim. *Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya*. (1974).
- (24) Güner, N., & Selçuk, Z. Sınıf içi rehberlik uygulamaları (4. Baskı). *Ankara: Pegem Yayıncılık*. (2004).
- (25) Balat, G. U., & Dağal, A. B. Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri. *Ankara: Kök Yayıncılık*. (2006).

- (26) Balat, Ö. G. D. G. U. Çocuğunuz Okula Başlamaya Hazır mı?. *Çoluk Çocuk Dergisi* 41. Sayı, 10. (2004).
- (27) Polat, O., & Dağal, A. B. Reliability and Validity of “Parents’ Evaluation of Responsible Behaviors of 5-6 Year Old Children” Scale. *Journal of Education and Training Studies*, 1(1), 247-261. (2013).
- (28) Özmen Süataç, A. Evlilik uyumunun kişilerarası tarz ve öfke açısından araştırılması. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir*. (2010).
- (29) Wiersen, M., Forehand, R., & McCombs, A. The relationship of early adolescent functioning to parent-reported and adolescent-perceived interparental conflict. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 16(6), 707-718. (1988).
- (30) Amato, P. R. Marital conflict, the parent-child relationship and child self-esteem. *Family Relations*, 403-410. . (1986).
- (31) Buehler, C., Anthony, C., Krishnakumar, A., Stone, G., Gerard, J., & Pemberton, S. Interparental conflict and youth problem behaviors: A meta-analysis. *Journal of Child and family studies*, 6(2), 233-247. (1997).
- (32) Ay, K., Güler, Y. B., & Hatice, K. A. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlilik Algılarının İncelenmesi (Başakşehir İlçesi Örneği). *Akademik Bakış Dergisi*, (55), 89-108. (2016).
- (33) KARAKUŞ, C., KARTAL, A., & ÇAĞLAYAN, K. T. (2016). İlkokul öğrencilerine göre sorumluluk.
- (34) Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., & Alpkan, R. L. Evlilik uyumu. *Düşünen Adam*, 18(1), 39-47. (2005).
- (35) Özaydınlık, Ş. Evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilginin incelenmesi. (2014).
- (36) Doğan, H. Evli bireylerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleriyle evliliklerinde çatışma yaşama durumları arasındaki ilişki. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana*. (2010).

- (37) YILDIRIM, İ. Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum düzeyleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(4), 23-28. (1993).
- (38) Tutarel-Kışlak, Ş. Evlilikte uyum ölçeğinin (EUÖ) güvenirlik ve geçerlik çalışması. *3P Dergisi*, 7(1), 50-57. (1999).
- (39) Fidanoğlu, O. Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki. (2006).
- (40) Özugurlu, K. Evlilik raporu. *İstanbul: Altın Kitaplar Matbaası*. (1990).
- (41) Özgüven, İ. E. *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları (2009).
- (42) Küçükçelik, Z. M. *İlişkiye dair inançlar ve bilişsel çarpıtmaların evlilik uyumuna etkisi* (Master's thesis, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.) (2015).
- (43) Akın,A. & Çelik,E., *Psikolojide güncel kavramlar III aile-evlilik*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık. (2015).
- (44) Özgüven, Ğ.E. *Evlilik ve Aile Terapisi*. Nobel yayınları, Ankara. (2014).
- (45) Ayan, D., Beder-Şen, R., Ünal, G., & Yurtkuran, S. Ankara’da akraba evliliği. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(1), 7-26. (2001).
- (46) Kagıtcıbası, C. *Family and human development across cultures: A view from the other side*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, 10 Industrial Avenue, Mahwah, NJ 07430-2262. (1996).
- (47) Sezen, L. Türkiye’de evlenme biçimleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(27), 185-195. (2005).
- (48) Özgüven, İ. E. *Evlilik ve aile terapisi*, Ankara: PDREM Yayınları (2000).
- (49) Kastro, R. M. *Evlilik içi uyum ve depresyon: evlilik ilişkisinin niteliği ve eşlerde semptom oluşumu hakkında bir çalışma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. (1998).
- (50) Sullivan, B. F., & Schwebel, A.I. Relationship beliefs and expectations of satisfaction in marital relationships: Implications for family practitioners. *The Family journal: counseling and therapy for couples and families*, 3, 298-305. (1995).

- (51) Sperling, M. B., & Berman, W. H. (Eds.). *Attachment in adults: Clinical and developmental perspectives*. (1994).
- (52) Guilford Press. Nystul, M.S. *The art and science of counselling and psychotherapy*. New York. (1993).
- (54) Keith, D. V., & Whitaker, C. A. Experiential/symbolic familytherapy. *Family counseling and therapy*, 43-74. (1982).
- (55) Costa, L. Family sculpting in the training of marriage and family counselors, *Counselor education and supervision*, 31, 121-131. (1991).
- (56) Karney, B. R., & Bradbury, T. N. The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological bulletin*, 118(1), 3. (1995).
- (57) Nystul, M.S. *The art and science of counselling and psychotherapy*. New York. (1993).
- (58) Gladding, S.T. *Family therapy history, theory, and practice*. (3.ed) Merill Prentice Hall.
- (59) İçli, G., (1997), Aile araştırmalarında yöntem ve yaklaşım, *PAÜ. eğitim fakóltesi dergisi*, 3 (2002).
- (60) Canatan, K., *Türk Ailesinin Tarihsel Gelişimi*, (Ed. K. Canatan & E. Yıldırım), Aile Sosyolojisi, Ğstanbul: Açılım Kitap, 97-119. (2013).
- (61) şener, A., & Terzioğlu, G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 13(13), 7-20.
- (62) Sayın, Ö., & Yeri, A. S. A. T. Ege Üniversitesi Basımevi. (1990)
- (63) Karpuz İlericiler, N. *Evlilik uyumunu açıklamada yakın ilişkilerde bağlanma, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travmanın rolü* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). (2015).

- (64) POLAT, D. Y., & DÖKMEN, Z. T. D. *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Doctoral dissertation, ANKARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ).(1990)
- (65) Spanier, G. B. The measurement of marital quality. *Journal of sex & marital therapy*, 5(3), 288-300. (1979).
- (66) Yılmaz, A. Eşler arasındaki uyum: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 4(4), 49-58. (2001).
- (67) White, Jenny B. *Para ile Akraba*. İstanbul: İletişim Yayınları. (2003).
- (68) Kocak, G. Ö. Z. D. E. Sexual self-schemes: An Exploration of their impact on Frequency of Masturbation and Sexual Activity, Sexual Satisfaction, and Marital Adjustment. *Unpublished Masters Thesis, Middle East Technical University, Ankara*. (2009).
- (69) Sayın, Ö. Aile Yazıları: Evlilik Kurumu ve İlişkileri (Der: Beylü Dikeçligil-Ahmet Çiğdem). *Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu*. (1990).
- (70) Erdoğan, S. Evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi/Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara*, 33. (2007).
- (71) Fışıloğlu, H. Lisans üstü öğrencilerinin evlilik uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 16-23. (1992).
- (72) Küçükçelik, Z. M. *İlişkiye dair inançlar ve bilişsel çarpıtmaların evlilik uyumuna etkisi* (Master's thesis, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.). (2015).
- (73) Adams, B. N. Families and family study in international perspective. *Journal of Marriage and Family*, 66(5), 1076-1088. (2004).
- (74) Gülsün, M., Ak, M., & Bozkurt, A. Psikiyatrik açıdan evlilik ve cinsellik. *Psikiyatriye Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 68-79. (2009).

- (75) Sener, A., & Terzioğlu, R. S. Ailede Esler Arasında Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması. *The Research of the Factors that Affect the Marital Adjustment in the Family*. Ankara: TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. (2002).
- (76) Özgüven, İ. E. Ailede İletişim ve Yaşam [Communication and life in the family]. Ankara, Turkey: PDREM Yayınları. (2001).
- (77) Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., & Alpkan, R. L. Evlilik uyumu. *Düşünen Adam*, 18(1), 39-47. (2005).
- (78) Aydemir, S. *Otizmlili çocukların ebeveynlerinin evlilik uyumlarının, başa çıkma stratejilerinin ve sosyal destek algılarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir. (2015).
- (79) Şener, A. *Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara. (2002).
- (80) Şener, A. & Terzioğlu, R. S. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4), 1054-1063. (2002).
- (81) Stack, S., & Eshleman, J. R. *Marital status and happiness: A 17-nation study*. Journal of Marriage and the Family, 527-536. (1998).
- (82) Larson, JH ve Holman, TB. *Predictors of marital quality and stability*. Family Relations 43(2), 228-237. (2002).
- (83) Küçükçelik, Z.M. *İlişkiye dair inançlar ve bilişsel çarpıtmaların evlilik uyumuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul, (2015).
- (84) Batool, S. S., & Khalid, R. Emotional intelligence: A predictor of marital quality in Pakistani couples. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 65-88. (2012).
- (85) Yavuzer, H. Ana-baba-çocuk. *Remzi Kitabevi*, 9. (1997).
- (86) Şahan, E. *İlköğretim 5. ve 8. Sınıf ders programlarındaki sorumluluk eğitime dönük kazanımların gerçekleşme düzeyleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir. (2011).

- (87) Tuzcuoğlu, N. *Bir Aile Olmak "Anne Baba Olmanın Altın Kuralları"*. İstanbul:Morpa Kültür Yayınları. (2003).
- (88) Pıghın, G. *Çocuklarda değer aktarımı* (Yaşar Gök, A. Çev.). İzmir: İlyas (Çalışmanın orijinali 2005'te yayımlanmıştır.) (2005).
- (89) Stanley, M. *Çocuk ve beceri* (İ., Özbaş, çev. ed.). İstanbul: Ekinoks. (Çalışmanın orijinali 2009' da yayımlanmıştır.) (2009).
- (90) Bak, M. *Çocuk gelişimi* (1. Baskı). İstanbul: Cinius. (2011).
- (91) Sürücü, Ö. *Çocuklarda Otokontrol ve Sorumluluk Bilinci. Çoluk Çocuk Aylık AnneBaba Eğitimci Dergisi*, 16-17. (2007).
- (92) Neill, A. S. *Özgürlük Okulu*. İstanbul: Payel Yayınevi. (2000).
- (93) Cüceloğlu, D. *Anlamlı ve Coşkulu Bir Yaşam İçin Savaşçı*. İstanbul: Sistem Yayıncılık. (1999).
- (94) Tuzcuoğlu, N. *Bir Aile Olmak "Anne Baba Olmanın Altın Kuralları"*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları. (2003).
- (95) Civelek, B. *Çocuklara Sorumluluk Bilinci Kazandırmak. Çoluk Çocuk Aylık Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 20-22. (2006).
- (96) Çelik, C. *Çocukların Problem Davranışlarına Pratik Çözüm Yolları*. Konya. (2014).
- (97) Oktay, A. *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon. (1999).
- (98) Douglass, N. H. *Saygı ve sorumluluk eğitiminde yeni yaklaşımlar* (Y. Özen & Ö. Yurttutan, Çev.). Ankara: Nobel. (2001).
- (99) Şahan, B. *Okul Öncesi 5-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Sorumluluk Kazanma Düzeylerinin Veli ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi. (2011).
- (100) Bayar, D. *Mali Sorumluluk Nedir. Maliye Dergisi*(154), 12-28. (2008, Ocak-Haziran).

- (101) Şahan, E. *İlköğretim 5. ve 8. Sınıf Ders Programlarındaki Sorumluluk Eğitime Dönük Kazanımların Gerçekleşme Düzeyleri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi. (2011).
- (102) Özen, Y. *Karakter Eğitiminde Ahlak ve Sorumluluk*. Ankara: Gece Kitaplığı. (2014).
- (103) Nelson, D., & Low, G. *Personal Responsibility Map*. Oakwood Solutions Llc. (2004).
- (104) Yontar, A. *Sorumluluk eğitiminde ceza uygulamalarına ilişkin ilköğretim 5.sınıf öğrenci ve öğretmen görüşlerinin incelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana. (2007).
- (105) BACON, C, Simith. “Öğrenme İçin Öğrenci Sorumluluğu”,Gençlik. 28.109 (Bahar 1993),Telif Hakkı: COPYRIGHT 1993 LibraPublishers, Inc., 1993.
- (106) LEWİS, Ramon. “ClassroomDisciplineAndStudentResponsibility: Thestudents”, view. Te-aching&TeacherEducation, 17, 307–319, 2001.
- (107) Such, E. & Walker, R. Being responsible and responsible beings: children’s understanding of responsibility. *Children & Society*, 18, 231-242. (2004).
- (108) Helker, K., & Wosnitza, M. The interplay of students’ and parents’ responsibility judgements in the school context and their associations with student motivation and achievement. *International journal of educational research*, 76, 34-49. (2016).
- (109) Escartí, A., Llopis-Goig, R., & Wright, P. M. Assessing the implementation fidelity of a school-based teaching personal and social responsibility program in physical education and other subject areas. *Journal of Teaching in Physical Education*, 37(1), 12-23. (2018).
- (110) Davidson, B. & Sollie, D. L. Sex role orientation and marital adjustment. *Social Behavior and Personality*, 15(1), 59-69. (1987).
- (111) Johnson S. L. & Jacob T. Sequential interactions in the marital communication of depressedmen and women. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(1), 4-12. (2000).

- (112) Shaker, A., Ashtiani, F., & Mahdavian, A. A. The relationship of attachment styles and mental health with marital adjustment in couples. *Journal of Behavioral Sciences*, 5(2), 179-184. (2011).
- (113) Be. D., Whisman, M. A. & Uebelacker, L. A. Prospective associations between marital adjustment and life satisfaction. *Personal Relationships*, 20(2013), 728–739. USA. (2013).
- (114) Tiwari, P. & Asthana, M. Marital adjustment and domestic violence: A correlation study. *Indian Journal of Health and Wellbeing*, 7(11), 1107-1109. (2016).
- (115) Manju, Marital adjustment and life satisfaction among employed and unemployed females. *Indian Journal of Positive Psychology*, 7(2), 261-263. (2016).
- (116) I., Fladeboe, K., King, K., Kawamura, J., Friedman, D., Compas, B., ... & Katz, L.F. Kanserli çocukların ailelerinde stres ve evlilik uyumu. *Psikoonkoloji*, 27 (4), 1244-1250. (2018).
- (117) Sadeghi, A., Khedmati, Z., & Yousefi, A. The effect of job orientation and job stress on marital adjustment among Guilan Office of Education Staff. *Sociology mind*, 8(2). (2018).
- (118) Tate, A. M., Martire, L. M., & Zhaoyang, R. Spousal understanding and marital satisfaction in pain patients and their spouses. *Personal relationships*. (2019).
- (119) Abbas, J., Aqeel, M., Abbas, J., Shaher, B., Jaffar, A., Sundas, J., & Zhang, W. The moderating role of social support for marital adjustment, depression, anxiety, and stress: Evidence from Pakistani working and nonworking women. *Journal of affective disorders*, 244, 231-238. (2019).
- (120) Özen, Y., Gülaçtı, F., & Çıkılı, Y. İlköğretim Öğrencilerinin Sorumluluk Duygusu ve Davranış Düzeyleri ile İç-Denetimsel Sorumluluk ile Dış-Denetimsel Sorumluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45-58. (2002).
- (121) Yeşil, R. Sorumluluk Bilincinin Gelişmesine Okul ve Ailenin Etkisi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 175-183. (2003).

- (122) Yurtal , F., & Yontar, A. Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerinden Bekledikleri Sorumluluklar ve Sorumluluk Kazandırmada Kullandıkları Yöntemler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 411-424. (2006).
- (123) Kısa, D. *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Altı Yaş Çocukların Sorumluluk Eğitiminde Başvurdıkları Disiplin Yöntemlerine İlişkin Görüşleri*. Aydın. (2009).
- (124) Aladağ, S. *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. (2009).
- (125) Şahan, B. *Okul Öncesi 5-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Sorumluluk Kazanma Düzeylerinin Veli ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi. (2011).
- (126) Yontar, A. *Sosyal bilgiler programında kazandırılması hedeflenen sorumluluk değeri ve empati becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara. (2013).
- (127) Özen, Y. Sorumluluk Duygusu ve Davranışı Ölçeğinin Geliştirilmesi Güvenirliliği ve Geçerliliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*(7). (2013).
- (128) Kaya, M., & Doğan, U. Öğrenci Sorumluluk: Ölçek Geliştirme, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Journal of European Education*, 4(1), 11-18. (2014).
- (129) Cengil, M. Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Sorumluluk Duygusu ve Sorumluluk Davranışı Üzerine Bir Araştırma. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7-23. (2015).
- (130) Aydoğan, R., & Gündoğdu, K. İlkokul Öğrencilerine Yönelik Hazırlanan Bir Sorumluluk Programının Yansımaları Bir Eylem Araştırması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 1061-1088. (2015).
- (131) KARAKUŞ, Cennet, KARTAL, Ayça, ve ÇAĞLAYAN, Kaya, Tuncer, “İlkokul Öğrencilerine Göre Sorumluluk” , Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 49 (1), 1-19, 2016.

- (132)Yakar, A., & Saracaloğlu, A. S. Öğrenmeye Yönelik Sorumluluk Ölçeği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(42), 27-49. (2017).
- (133) Sapsağlam, Ö. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değer Algılarının Çizdikleri Resimler ve Sözlü Anlatımlarına Göre İncelenmesi: Sorumluluk Değeri Örneği. *Eğitim ve Bilim*, 42(189), 287-303. (2017).
- (134) Malkoç, B. *The relationship between communication patterns and marital adjustment*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (2001).
- (135) Fışıloğlu, H. Lisansüstü öğrencilerin evlilik uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 16-22. (2001).
- (136)Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum: Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5, 35-41. (2002).
- (137) Şener, A. *Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara. (2002).
- (138) Gürsoy, F. Ç. (2004). Kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.
- (139) Bal, H. *Bağlanma stilleri, cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin. (2007).
- (140) Erişti, A. *Bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir. (2010).
- (141) Kuzu, A. *Evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve mizaç arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. (2017).

- (142) Akçadağ, P. *Evli bireylerde evlilik uyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. (2018).
- (143) Bakırcılioğlu, A. (2018). *Evli bireylerin sahip oldukları değerler, iletişim becerileri ve evlilik uyumu arasındaki yordayıcı ilişki* (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- (144) Yılmaz-Özkan, P. *Evli bireylerin stresle başa çıkması ile evlilik uyumunun incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. (2018).
- (145) Tellioğlu, P., & Özdemir, H. Kırsal Kesimde Yaşayan Evli Kadınların Aile işlevlerinin Evlilik Uyumuna Etkisi. *Sosyal bilimler enstitüsü dergisi*. (2018).
- (146) Yunus-Tozan, S. *Çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumu ve evlilik doyumuna etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. (2019).
- (147) Murat, D. *Çiftler arasındaki evlilik uyumunun evli kalma sürelerine bağlı olarak beden algısı, kıskançlık düzeyleri ve akılcı olmayan inançları ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. (2019).
- (148) Karabağ, S. *Evli bireylerin evlilik sürelerinin cinsel doyum ve evlilik uyumu ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. (2019).
- (149) Dursun, S., Basol, O., & Aytac, S. Validity and reliability study of the violence prevention climate scale. *Journal of Economy Culture and Society*. . (2020).
- (150) Karasar, N. Bilimsel araştırma yöntemi, 17. Baskı, Nobel Yayınları, Ankara. (2007).
- (151) Yazıcıoğlu Y. ve Erdoğan S. *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2016.

- (152) Newbold P., Carlson W. & Thorne B., *Statistics for business and economics*, 7. Eddition, New York,2009.
- (153) Başol,G. Bilimsel Araştırma Süreci ve Yöntem. İçinde Kılıç,O. ve Cinoğlu, M. (Ed). Bilimsel araştırma yöntemleri, Bölüm 5, İstanbul: Lisans Yayıncılık. (2008).
- (154) Karasar, N. *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. (2007).
- (155) Polat, O., & Dağal, A. B. Reliability and Validity of “Parents’ Evaluation of Responsible Behaviors of 5-6 Year Old Children” Scale. *Journal of Education and Training Studies*, 1(1), 247-261. (2013).
- (156) Tutarel-Kışlak, Ş. Evlilikte uyum ölçeğinin (EUÖ) güvenirlik ve geçerlik çalışması. *3P Dergisi*, 7(1), 50-57. (1999).
- (157) Locke, HJ ve Wallace, KM Kısa evlilik uyumu ve tahmin testleri: Güvenirlik ve geçerlilik. *Evlilik ve aile yaşamı* , 21 (3), 251-255. (1959).
- (158) Freeston, M. H., & Plechaty, M. Reconsideration of the Locke-Wallace Marital Adjustment Test: Is it still relevant for the 1990s?. *Psychological reports*, 81(2), 419-434. (1997).
- (159) KIŞLAK, Ş. T., & Çabukça, F. Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 5(5). (2002).
- (160) Tabachnick and Fidell, B.G. Tabachnick, L.S. Fidell, *Using Multivariate Statistics* (sixth ed.)Pearson, Boston (2013).
- (161) VAİZOĞLU, F. Y., & BARAN, G. T. *DAnaokuluna devam eden çocukların sosyal davranışları ile ebeveynlerinin evlilik uyumlarının incelenmesi* (Doctoral dissertation, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi Anabilim Dalı). . (2008).
- (162) Sayın, Ö. *Aile Yazıları: Evlilik Kurumu ve İlişkileri* (Der: Beylü Dikeçligil - Ahmet Çiğdem). Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (1990).
- (163) Ailede çocuk eğitimi araştırması: Aralık 1992-Aralık 1993

- (164) Güren, A. S. *Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyi ve yalnızlık düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisi* (Master's thesis, İstanbul Ticaret Üniversitesi) (2017).
- (165) Özkan, M. *Çocukların Aile İçi Sorumluluklarda Yer Alma Durumlarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ev İdaresi ve Aile Ekonomisi Anabilim Dalı, Ankara.* (2004).
- (166) Golzar, F. A. *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerine yönelik sorumluluk ölçeğinin geliştirilmesi ve sorumluluk düzeylerinin cinsiyet denetim odağı ve akademik başarıya göre incelenmesi.* Hacettepe Üniversitesi, Ankara (2006).
- (167) Şahan, E. İlköğretim 5. ve 8. sınıf ders programlarındaki sorumluluk eğitimine dönük kazanımların gerçekleşme düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.* (2011).
- (168) DERELİ İMAN, E. S. R. ADeğerler eğitimi programının 5-6 yaş çocukların sosyal gelişimine etkisi: Sosyal beceri, psiko-sosyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1), 249-268. . (2014).
- (169) Montessori, M., & Oswald, P. *Über die Bildung des Menschen.* (1966).
- (170) Gürsoy, F. Ç. (2004). Kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.*
- (171) Fışıloğlu H. Lisans Üstü Öğrencilerinin Evlilik Uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7(28),16-23. .(1992).
- (172) Manju. Marital adjustment and life satisfaction among employed and unemployed females. *Indian Journal of Positive Psychology*, 7(2), 261-263. (2016).
- (173) Tynes, S.R. Educational heterogamy and marital satisfaction between spouses. *Social Science Research*, 19: 153-174. (1990).
- (174) Fauber, R., Forehand, R., Thomas, A. M., & Wierson, MA mediational model of the impact of marital conflict on adolescent adjustment in intact and divorced families: The role of disrupted parenting. *Child development*, 61(4), 1112-1123. . (1990).

8.EKLER

8.1.EK-1.Kişisel Bilgi Formu

Sevgili anne-baba,
Çocuğunuzu Doç. Dr. Asude BALABAN DAĞAL danışmanlığında Onur BÜLBÜL tarafından yürütülen ‘Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sorumluluk davranışları ile ebeveynlerin evlilikte uyumu arasındaki ilişkisinin incelenmesi’ başlıklı araştırmaya dahil etmek istiyoruz. Bu araştırmanın amacı okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sorumluluk davranışları ile ebeveynler arası uyumun arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırmaya tahminen 10 dakika süre ayırmanız istenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için beklenen, bütün soruların eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, en uygun cevapların verilmesidir. Bu formu okuyup onaylamanız, çocuğunuzun araştırmaya katılmasını kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup gizli tutulacaktır; ancak verilerinizin analizleri herhangi bir kimlik belirtmeksizin yayın amacı ile kullanılabilir.

Araştırmacının
Adı-Soyadı: Onur BÜLBÜL

1-Cinsiyetiniz :

☐ Kadın ☐ Erkek

2-Yaşınız :

3- Kaç yıldır evlisiniz?

.....

4-Çocuğun Bakımı İçin Destek Olan Kişi:

Var ()

Yok ()

5-Annenin çalışma durumu:

☐ Ev hanımı ☐ Serbest Meslek ☐ Özel sektör ☐ Memur ☐ Diğer....

6-Babanın çalışma durumu:

☐ Çalışmıyor ☐ Serbest Meslek ☐ Özel sektör ☐ Memur ☐ Diğer....

7-Annenin Öğrenim Düzeyi:

☐ Okur-yazar değil ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü

8-Babanın Öğrenim Düzeyi:

☐ Okur-yazar değil ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü

10- Çocuğunuzun yaşı:

48-60 ()

61-72 ()

11-Çocuğunuzun cinsiyeti:

Erkek () Kız ()

12-Ailedeki başka çocuk bulunmakta mıdır?

Evet ()

Hayır ()

12-Çocuğunuzun gündelik hayatta teknolojik araçlarla(televizyon, tablet, bilgisayar, telefon, oyun konsolları..) vakit geçirme sıklığı ne düzeydedir.

☐ 1 saatten az ☐ 1-3 saat ☐ 3-5 saat ☐ 5 saatten fazla

13-Evinizde evcil hayvan bulunmakta mıdır?

Evet () Hayır ()

14- Verilen tutumlardan hangisinin sizin ebeveyn tutumunuzu yansıttığını düşünüyorsunuz?

Demokratik tutum ()

İzin verici tutum ()

Aşırı koruyucu tutum ()

Otoriter tutum ()

15- Çocuğunuzla olan iletişiminizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

() () () () ()

(Çok kötü) (Kötü)

(Orta)

(İyi)

(Çok İyi)

8.2.EK-2.Evlilikte Uyum Ölçeği(EUÖ)

1.Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı **daire** içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

* * * * *

Çok
Mutsuz

Mutlu

Çok Mutlu

*Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki **anlaşma ya da anlaşmazlık** derecesini yaklaşık olarak(X) şeklinde belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.*

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
2. Aile bütçesini idare etme	()	()	()	()	()	()
3. Boş zaman etkinlikleri	()	()	()	()	()	()
4. Duyguların ifadesi	()	()	()	()	()	()
5. Arkadaşlar	()	()	()	()	()	()
6. Cinsel ilişkiler	()	()	()	()	()	()
7. Toplumsal kurallara uyma(doğru, iyi veya uygun davranış)	()	()	()	()	()	()

8. Yaşam felsefesi	()	()	()	()	()	()
--------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

9. Eşin akrabalarıyla anlaşma	()	()	()	()	()	()
-------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabın yanındaki kutucuğu (X) şeklinde işaretleyiniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

- () Erkeğin susması ile
- () Kadının susması ile
- () Karşılıklı anlaşmaya varılarak

sonuçlanır.

11. Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

- () Hepsini
- () Bazılarını
- () Çok azını
- () Hiç birini

12. Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

- () Dışarıda bir şeyler yapmayı
- () Evde oturmayı

Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini yapmayı tercih eder?

- () Dışarıda bir şeyler yapmayı
- () Evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

- () Sık sık
- () Arada sırada
- () Çok seyrek
- () Hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz;

- () Aynı kişiyle evlenirdiniz
- () Farklı bir kişiyle evlenirdiniz
- () Hiç evlenmediniz

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

- () Hemen hemen hiçbir zaman
- () Nadiren
- () Çoğu konularda
- () Her konuda

8.3.EK-3.Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorumluluk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği

Size uygun olan seçeneğe “X” işareti koyarak işaretleyiniz.

	Davranış Listesi	Her Zaman (5)	Sık Sık (4)	Bazen (3)	Nadiren (2)	Hiçbir Zaman (1)
1	Akşam yatarken dişlerini fırçalar					
2	Sabah kalktığında elini yüzünü yıkar					
3	Sokaktan eve geldiğinde elini ve yüzünü yıkar.					
4	Yemekten kalkınca ellerini yıkar.					
5	Tuvalet ile ilgili temizlik kurallarına uyar.					
6	Sabah kalktığında saçlarını tarar ya da taranmasına izin verir.					
7	Acıktığını farkeder ve yemeğini uygun şekilde yer.					
8	Kıyafetlerini temiz kullanır.					
9	Öğretmeni sınıfta dağıttığı oyuncakları topladığını söyler.					
10	Arkadaşlarına yardım eder.					
11	Dışarıda gördüğü hayvanlara zarar vermez.					
12	Dışarıda gördüğü çiçekleri koparmaz.					
13	Öğretmenin verdiği sorumlulukları anne-babasına hatırlatır.					
14	Öğretmeni arkadaşlarıyla oyuncaklarını paylaştığını söyler					
15	Öğretmeni çevresine karşı duyarlı olduğunu söyler.					
16	Okuldan öğretmeni birşey istediğinde anne-babaya bunu iletir, yapılması için direktir.					
17	Başkasından aldığı birşeyi geri verir.					
18	Başkasından aldığı birşeyi özenli kullanır.					
19	Birisi kendisinden bir şey istediğinde unutmaz, yapar.					
20	Evde masa hazırlanmasına yardımcı olur.					
21	Evde masanın toplanmasına yardımcı olur.					

	Davranış Listesi	Her Zaman (5)	Sık Sık (4)	Bazen (3)	Nadiren (2)	Hiçbir Zaman (1)
22	Yatağını düzeltir.					
23	Kirli giysilerini sepete koyar.					
24	İstenildiğinde kendi giysilerini toplar.					
25	Odasını düzenli tutar.					
26	Oyuncaklarını toplar.					
27	Alışveriş sonrası alınan malzemeleri yerlerine yerleştirmede yardımcı olur.					
28	Giysilerini kendisi giyer.					
29	Birlikte çiçek ekildiğinde, o çiçeği sulama görevini alır ve sürdürür.					
30	Oyuncakları yıprandığında ve zarar gördüğünde uygun çözüm yolları arar.					
31	Suyu boşuna akıtmaz.					
32	Kullanmadığı odanın ışığını kapatır.					
33	Bir görev verildiğinde istekle yapar.					
34	Oyuncaklarını düzgün kullanır.					
35	Zamanında yatar.					
36	Öğün saatlerinde ailesiyle birlikte yemek yer.					
37	Kitaplarını özenle kullanır.					
38	Evin düzenlenmesinde fikirlerini söyler, sorumluluk alır.					
39	Giysilerini dağınık olmamasına önem verir.					
40	Evde kurallar koyulmasında sorumluluk alır.					
41	Ailesine, alınan kuralları hatırlatır.					

8.4.EK-4.Etik Kurulu Onayı

8.5.EK-5.Evlilik Uyum Ölçeği Kullanım İzni

**8.6.EK-6.Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorumluluk Davranışlarını
Değerlendirme Ölçeği Kullanım İzni**

9.ÖZGEÇMİŞ

